

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародних економічних відносин

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У
ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ»**

(на матеріалах Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ)

Студента 2 курсу, 1м групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна
економіка»

_____

*підпис
студента*

Яковлюка Владислава
Олександровича

Науковий керівник
доктор історичних наук,
кандидат економічних наук,
доцент

_____

підпис керівника

Студінський
Володимир Аркадійович

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
професор

_____

підпис керівника

Кудирко Людмила
Петрівна

Київ 2018

АНОТАЦІЯ

Яковлюк В.О. Стратегічне партнерство між Україною та ЄС у інвестиційній сфері.

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка» спеціалізацією «Міжнародна економіка». Київський національний торговельно-економічний університет.

Випускна кваліфікаційна робота містить у собі теоретико-методологічні засади створення та існування стратегічного партнерства між Україною і ЄС та пропозиції щодо підвищення вітчизняного інвестиційного клімату для покращення співпраці. У процесі дослідження проведено ґрунтовний аналіз стратегічного партнерства між Україною та ЄС у інвестиційній сфері, проаналізовано показники обсягів залучених коштів, їх динаміку і структуру інвестиційного партнерства між Україною та ЄС, а також визначено рівень ефективності здійснення ними стратегічної співпраці. Проведений аналіз дозволив сформулювати пропозиції щодо покращення інвестиційного клімату та поглиблення стратегічного співробітництва між Україною та ЄС у даній сфері, після чого були здійснені прогностичні розрахунки подальшої співпраці у контексті врахування запропонованих рекомендацій.

Ключові слова: стратегічне партнерство, двосторонні домовленості, європейські партнери, інвестиційна сфера, ефективність, еластичність, залучення коштів, «План Маршала», сценарії розвитку, інвестиційний клімат.

SUMMARY

Yakovliuk O. Strategic partnership between Ukraine and the EU in the investment sphere.

Final qualification work on the receipt of the master's degree majoring in specialty 051 «Economics» with specialization «International Economics». Kyiv National University of Trade and Economics.

Final qualifying work contains theoretical and methodological bases of the creation and existence of a strategic partnership between Ukraine and the EU and suggestions on improving the domestic investment climate for improving cooperation. In the study, a detailed analysis of the strategic partnership between Ukraine and the EU in the investment sphere is carried out, the indicators of the volume of attracted funds, their dynamics and structure of investment partnership between Ukraine and the EU were analyzed, and the level of effectiveness of their strategic cooperation was determined. The analysis allowed formulate suggestions for improving the investment climate and deepening of strategic cooperation between Ukraine and the EU in this sphere, after which the projected calculations of further cooperation in the context of taking into account the suggested recommendations were made.

Key words: strategic partnership, bilateral agreements, Key words: strategic partnership, bilateral agreements, European partners, investment sphere, efficiency, elasticity, attraction of funds, “Marshall Plan”, development scenarios, investment climate.

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

**«СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У
ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ»**

(на матеріалах Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ)

Студента 2 курсу, 1м групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна
економіка»

_____

*підпис
студента*

Яковлюка Владислава
Олександровича

Науковий керівник
доктор історичних наук,
кандидат економічних наук,
доцент

_____

*підпис
керівника*

Студінський
Володимир Аркадійович

Київ 2018

Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Стратегічне партнерство між Україною та ЄС у інвестиційній сфері (на матеріалах Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ)».

Випускна кваліфікаційна робота містить 124 сторінки, 51 таблицю, 17 рисунків, список використаних джерел з 63 найменувань та 4 додатків.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та Європейським Союзом.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між країнами в цілому і в контексті України з Європейським Союзом.

Метою дослідження є обґрунтування сутності та завдань стратегічного партнерства в інвестиційній сфері, а також дослідження даного співробітництва між Україною та Європейським Союзом і пошук шляхів його покращення.

Методи дослідження. Метод аналізу для з'ясування сутності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері; за допомогою системного підходу досліджено форми та сфери здійснення стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та ЄС; методи визначення рентабельності інвестицій, порівняння структурних трансформацій та дослідження ефективності для розрахунку оцінки ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері; порівняльний та статистичний методи, табличний та графічний методи використовувались для аналізу показників динаміки інвестиційної співпраці України та ЄС. Для визначення шляхів розвитку стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та ЄС використовувались методи прогнозування.

У ході дослідження у першому розділі визначено, що стратегічне партнерство у інвестиційній сфері це поглиблена співпраця між двома країнами, яка полягає у вкладанні інвестиційних ресурсів у господарську діяльність одна одної. Напрями стратегічне партнерство у інвестиційній сфері

є дуже різними і стосуються усіх сфер економіки. Це залежить від інвестиційної політики країн. Починаючи з 1980 року, триває лише зростання кількості угод. Станом на 2017 рік діючих договорів налічується вже 3322. Для дослідження ефективності стратегічного партнерства у цій сфері використовують три методи: визначення рентабельності інвестицій, порівняння структурних трансформацій та дослідження еластичності. Усі розрахунки потрібно проводити на різних рівнях: загальнодержавному, галузевому та регіональному.

У другому розділі аналіз передумов, форм та напрямів розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері свідчить про те, що історія співпраці триває дуже давно. Значний прогрес у стратегічному партнерстві розпочався після 2014 року, коли ЄС був обраний основним партнером та було підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а саме економічну її частину. У 2017 році в Україну з країн ЄС було інвестовано майже 27,5 млрд. доларів. Головними інвесторами є Кіпр, Нідерланди та Велика Британія. Найпривабливішими сферами є промисловість, фінансова та страхова діяльність і оптова та роздрібна торгівля. Щодо регіонів, то тут лідирує Київ, а також Дніпропетровська, Київська, Донецька, Одеська та Львівська області. Зважаючи на дослідження ефективності стратегічного партнерства трьома методами, стає одразу очевидно, що інвестиції з ЄС в Україну є не значних розмірів і також неефективно використовуються, щоб мати вплив на розвиток галузей та регіонів і економіки загалом.

У третьому розділі було проаналізовано основні проблеми та фактори, які впливають на їх виникнення. Для вирішення нагальних викликів та покращення інвестиційного клімату було запропоновано такі заходи: подолання корупції та бюрократії, вдосконалення податкової та митної систем, створення дієвих механізмів надання гарантії інвесторам та забезпечення правової справедливості, стабілізація банківської системи, розвиток науки та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня українців.

Також було визначено майбутні сценарії стратегічної інвестиційної співпраці, де головним визначено “Європейський план для України”, який є, так званим, “Планом Маршала”.

Результати розрахунку прогностичних показників стратегічного партнерства після запровадження запропонованих заходів свідчать про те, що суттєво збільшиться обсяг коштів із ЄС. Це у свою чергу як наслідок відобразиться на ВВП, яке значно зросте і між яким та інвестиціями встановиться міцний зв’язок. Також це матиме і певний вплив на рівень зайнятості, який нарешті припинить скорочуватися.

Рік виконання випускної кваліфікаційної роботи – 2017/2018 рік.

Рік захисту випускної кваліфікаційної роботи – 2018 рік.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	5
1.1. Сутність та завдання стратегічного партнерства в інвестиційній сфері.....	5
1.2 Напрями стратегічного партнерства в інвестиційній сфері.....	13
1.3 Підходи до оцінювання ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері.....	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	32
2.1 Аналіз передумов, форм та напрямів розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері.....	32
2.2 Аналіз структури та динаміки стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері.....	42
2.3 Показники ефективності стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері.....	63
Висновки до розділу 2.....	76
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	78
3.1 Удосконалення стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері.....	78
3.2 Розробка майбутніх сценаріїв стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері.....	88
3.3 Прогнозні показники розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері у майбутньому.....	96
Висновки до розділу 3.....	109
ВИСНОВКИ.....	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	114
ДОДАТКИ.....	121

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає у тому, що міжнародні відносини є дуже важливими у контексті їх впливу на розвиток різних країн. Одне з центральних та головних місць займає саме стратегічне партнерство, яке необхідне для усіх держав, оскільки являє собою довгострокову та надійну співпрацю, яка приносить лише позитивні наслідки. Особливо важливою є стратегічне партнерство в інвестиційній сфері. Бо інвестиції та їх залучення стали майже основним методом співпраці між країнами і дуже допомагають їм у розвитку та вирішенні нагальних проблем і поставлених цілей. Перед Україною стоїть багато викликів, які потрібно пройти і зробити це успішно. Для того, щоб цього досягти і нарешті почати справжній розвиток та тісні економічні відносини з Європейським Союзом потрібно звідти залучати кошти. Привабливий інвестиційний клімат та європейські кошти є гарантією успіху для України.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування сутності та завдань стратегічного партнерства в інвестиційній сфері, а також дослідження даного співробітництва між Україною та Європейським Союзом і пошук шляхів його покращення.

Реалізація основної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- 1) визначити сутність та завдання стратегічного партнерства в інвестиційній сфері
- 2) дослідити напрями стратегічного партнерства в інвестиційній сфері
- 3) визначити підходи до оцінювання ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері
- 4) проаналізувати передумови, форми та напрями розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері
- 5) проаналізувати структуру та динаміку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

- 6) розрахувати показники ефективності стратегічного партнерства
- 7) визначити заходи для удосконалення стратегічного партнерства
- 8) розробити майбутні сценарії стратегічного партнерства
- 9) розрахувати прогностичні показники розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері у майбутньому.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та Європейським Союзом.

Предметом є теоретико-методологічні аспекти стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між країнами в цілому і в контексті України з Європейським Союзом.

У роботі були використані різні **методи** дослідження даної теми. Метод аналізу для з'ясування сутності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері; за допомогою системного підходу досліджено форми та сфери здійснення стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та ЄС; методи визначення рентабельності інвестицій, порівняння структурних трансформацій та дослідження ефективності для розрахунку оцінки ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері; порівняльний та статистичний методи, табличний та графічний методи використовувались для аналізу показників динаміки інвестиційної співпраці України та ЄС. Для визначення шляхів розвитку стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та ЄС використовувались методи прогнозування.

Інформаційною базою є праці вітчизняних та іноземних експертів і науковців Е. Лисицина, Г. Перепелиці, М. Пашкова, Б. Тарасюка, Б. Парахонського, Г. Яворської, А. Загороднього, Г. Іваницької, С. Мочерного та інших, які займалися дослідженням стратегічного партнерства в інвестиційній сфері і його розвитком, а також цим і у контексті співпраці між Україною та ЄС. А також була використана інформація з офіційних сайтів мережі Інтернет, як, наприклад, Держкомстат, та інформація Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ

1.1. Сутність та завдання стратегічного партнерства в інвестиційній сфері

Сучасний світ характеризується турбулентністю та динамізмом. Це стосується і відносин між країнами, які набувають все нових та більш складніших форм. Однією з них є стратегічне партнерство, яке посідає дуже важливе місце у міжнародних зв'язках.

Проте досі не існує однозначного визначення терміну “стратегічне партнерство”, тому формулювання його характеристик та місця в системі економічних відносин досить актуальне. Поняття “міждержавне стратегічне партнерство” передбачає визначення головних характеристик партнерських відносин з урахуванням суб'єктів цих суспільних відносин – держав [1].

Партнерство між державами передбачає:

- рівні відносини,
- взаємне визнання незалежності держав, національних інтересів,
- довіру та повагу до національних цінностей;
- двостороннє співробітництво;
- геополітичну взаємозалежність;
- взаєморозуміння взаємних економічних та соціальних проблем країн-партнерів [2].

Стратегічний характер партнерських відносин забезпечується:

- їх пріоритетом, що передбачає зосередження зусиль на важливих напрямках зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної взаємодії;
- їх спільними інтересами, що обумовлюють довгостроковий характер таких відносин;
- вибірністю, шляхом визначення кола стратегічних партнерів [3].

Принципи стратегічного партнерства:

- Загальна зацікавленість партнерів у плідному співробітництві, взаємне визнання відносин стратегічного характеру
- Готовність йти на компроміси та поступки власної вигоди
- Відсутність ультимативних та дискримінаційних відносин
- Стабільність, довгостроковість, взаємна ефективність відносин
- Наявність дійових механізмів та їх правове закріплення
- Дисциплінованість, послідовність і прогнозованість, неухильне виконання своїх обов'язків партнерами [4].

Стратегічне партнерство у формі двостороннього або багатостороннього співробітництва передбачає досягнення економічних та політичних цілей.

Стратегічні напрями економічного характеру відносяться до масштабних міждержавних проектів і орієнтовані на збільшення виробничого потенціалу за рахунок взаємної торгівлі між країнами, вдосконалення регіональної інфраструктури, формування сприятливого інвестиційного середовища, розширення ринків пропускнуої спроможності товарів, капіталів, робочої сили, формування системи ефективного захисту національних виробників на зовнішніх ринках, адаптацію норм національного законодавства до прийнятих у світових стандартах практики, накопичення спеціальних знань та досвіду роботи в сфері регулювання ЗЕД, а також орієнтовані і на пільговий доступ до світових ринків у рамках партнерських відносин [2].

Політична складова відносин стратегічного партнерства здійснюється шляхом визначення пріоритетів політичної взаємодії, орієнтованої на забезпечення зовнішньополітичної підтримки, у тому числі в рамках міжнародних організацій, підвищення власного статусу країн-членів у системі міжнародного рейтингу оцінки та довіри з боку іноземних інвесторів та кредиторів [5].

В основі взаємодії країн, між якими є стратегічне партнерство, повинні бути закладені принципи, які визначають життєво важливі, стратегічно

значимі для держави цілі і забезпечують підвищення економічної ефективності учасників міжнародного економічного співробітництва. А саме:

- принцип довгострокових відносин, який полягає в формуванні стабільних, передбачених партнерських відносин та проектів стратегічного характеру, які потребують гарантій;

- принцип спільних національних інтересів, який передбачає єдність або однакові цілі економічного розвитку. Це означає, що окрім загальної стратегічної мети партнерства, його учасники можуть бути орієнтовані також на досягнення власних цілей за умови, якщо вони не суперечать одна одній та основній меті стратегічного партнерства;

- принцип рівних відносин і взаємної відмови від дискримінаційних дій один проти одного;

- принцип реальності, який може бути реалізований за рахунок наявності активних механізмів реалізації заявленої форми відносин;

- принцип рівної частки, який передбачає розмежування активно значущих, стратегічно важливих напрямів зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної міждержавної взаємодії;

- принцип вибірковості стратегічного рівня двосторонніх відносин з тією чи іншою країною. Беручи до уваги цю співпрацю, держава повинна підійти до визначення кола стратегічних (ключових) партнерів, враховуючи важливість та перспективи цієї співпраці;

- принцип формалізації - шляхом юридичного встановлення форми партнерських відносин (коло членів, механізми взаємодії) у двосторонніх документах (контрактах, угодах), які дозволяють забезпечити обов'язкове виконання партнерами їхні зобов'язання;

- принцип величезного стратегічного партнерства, який визначає можливість розповсюдження економічного ефекту від такої співпраці не лише серед політичних еліт, а й серед суб'єктів господарської діяльності та простих громадян обох країн [7].

Таким чином, розглядаючи принципи стратегічного партнерства та зміст двосторонніх міждержавних проектів щодо співпраці, відносини стратегічного партнерства є формою міждержавної економічної та політичної співпраці у досягненні чітко визначеної спільної стратегічної мети, яка передбачає рівність, як в контексті партнерських відносин, так і щодо ресурсів їх реалізації [8].

Відносини стратегічного партнерства, як контрольованого та передбачуваного інструменту міждержавного співробітництва, спрямовані на реалізацію значних, стратегічно важливих національних інтересів учасників зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної міждержавної взаємодії [9].

Можна розділити термін стратегічного партнерства у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні термін “стратегічне партнерство” – це система відносин двох чи кількох держав, яка характеризується визнанням спільних цінностей, високому рівні співпраці у визначених сферах та взаємній зовнішньополітичній підтримці [10].

У вузькому значенні “стратегічне партнерство” – це міжнародна співпраця щодо впровадження великих міждержавних проектів у торговельно-економічній, транспортно-інфраструктурній, інвестиційній та інших галузях. Визначення стратегічного партнерства і його контексту відбувається залежно від цілей та завдань, які вирішуються за його допомогою [11].

Однією з найважливіших у наш час сфер стратегічного партнерства є інвестиційна. З кожним роком розмір таких відносин лише розширюється і укладаються все нові та нові контракти.

Згідно з чинним законодавством іноземні інвестиції визначаються як цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Переважну частку іноземних інвестицій, що залучаються у вітчизняну економіку, становлять прямі інвестиції, під якими розуміється різновид іноземних інвестицій, призначених для виробництва і забезпечення

контролю над діяльністю підприємств через механізм володіння контрольним пакетом акцій [12].

За визначенням Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ОЕСР) інвестиції вважаються прямими, якщо вони здійснюються за межами національних кордонів із метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Прямі іноземні інвестиції – це вкладення у реальні виробничі потужності (на відміну від портфельних, які є виключно фінансовими активами, що вкладаються в акції вітчизняних підприємств, у цінні папери міжнародних кредитних організацій та державні цінні папери) [12].

Причини появи міжнародних інвестицій та їх розвитку:

- непропорційний розвиток країн;
- накопичення вільних коштів у провідних країнах та нестача і потреба їх у інших;
- динамічність фінансових процесів в світовій економіці, а саме глобальний рух коштів;
- розвиток фінансової допомоги та іншої діяльності міжнародних організацій;
- розвиток ТНК та розширення їх діяльності;
- розвиток стратегічного партнерства в інвестиційній сфері;
- розвиток міжнародного поділу праці [13].

Загалом усі інвестиції та відносини пов'язані з ними утворюють інвестиційну сферу. Вона є системою зв'язків між державами, які виникають у процесі руху коштів між ними та вкладанням їх у одна одну. Інвестиційна сфера охоплює різні галузі господарської діяльності кожної країни. А також у ній задіяні дуже великі грошові кошти. Тому усі держави намагаються залучити якомога більше міжнародних інвестицій, бо це допоможе їм у розвитку. Саме заради цього і виникають стратегічні відносини [14].

Зважаючи на попередні визначення, можна сказати, що стратегічне партнерство у інвестиційній сфері це поглиблена співпраця між двома країнами, яка полягає у вкладанні інвестиційних ресурсів у господарську діяльність одна одної. Одні країни є розвинутими і тому у них накопичуються вільні кошти, які вони можуть вкласти і потім отримати прибуток у майбутньому. Це змушує їх шукати куди саме направити інвестиції. З іншого боку є країни, яким потрібні вливання коштів заради покращення власного розвитку, тому вони шукають інвесторів, які б допомогли у цьому. Проте це не означає, що лише у країни, що розвиваються або з перехідною економікою, вкладають кошти. У першу чергу інвестори дивляться на інвестиційний клімат та на інші показники, щоб бути впевненими у вигідності та рентабельності даної операції. Все це призводить до того, що країни проводять переговори і знаходять вигідних партнерів, після чого починають стратегічні відносини у інвестиційній сфері [15].

Вигідність таких відносин проявляється у тому, що вони довгострокові і пріоритетні для кожної сторони. Це дає певні гарантії для партнерів, що ця співпраця буде стійкою і принесе бажані результати. Бо навіть у разі певних проблем, вони будуть вирішуватися спільно. Тобто кожна країна отримує впевненість у таких відносинах.

Для визначення загальних закономірностей і основних тенденцій розвитку інвестицій необхідно дослідити історію їх виникнення, а також становлення як самостійної галузі законодавства [16].

Перше, так би мовити, інвестування з'явилося ще у стародавні часи і полягало у вкладанні коштів у розробку родовищ корисних копалин. Тоді ж були зроблені перші спроби щодо правового регулювання інвестиційної діяльності в цій сфері.

Основи сучасної системи надання ділянок надр у користування вперше закладаються в Афінійській державі. Надра перебували у державній власності, і всім бажаючим надавалася можливість займатися розвідкою корисних копалин, а за заявою про знайдені корисні копалини і за умови сплати в

державну казну частини отриманого прибутку, яка становила більше одноразового внеску за право користування надрами, держава надавала певну площу землі для видобутку корисних копалин. Отже, в цей період були сформульовані перші принципи користування надрами й інвестиціями вважалися кошти, вкладені у їх розробку [17].

У Римській державі, поряд з цією системою, існувала й інша. Римські юристи вважали, що право власності на землю поширюється і на її надра, в силу того, що мінерали, корисні копалини є такими ж плодами землі, як і всякі інші, наприклад, вирощений урожай. Тому цілком і повністю належать землевласнику. Таким чином, саме римські юристи першими обґрунтували і висунули принцип, згідно з яким, той, хто має право на землю, має таке ж право і на її надра.

Проте у римських провінціях надра перебували у власності держави. Особливий прокуратор від імені держави надавав там ділянки для розвідки і видобутку корисних копалин приватним особам на платній основі в силу урядової концесії. При цьому, попередньої згоди власника поверхні землі не було потрібно, достатньо було отримати дозвіл на розробку і сплатити в казну десяту частину прибутку. Тобто у Римській державі також інвестування полягало у розвитку пошуку корисних копалин, але кошти за це отримували і власники землі [18].

З розвитком морської торгівлі з'явилися угоди, які укладатися між власником корабля й іншими особами. Перші були дуже багаті, тому вкладали свої кошти у землю, нерухомість або цінні речі, які потім приносили відсоток від доходів, отриманих за допомогою цього майна. Можливі втрати підлягали страхуванню.

Поява самого терміну «інвестиції» відбувається у XVIII ст., Спочатку, тільки як фінансової категорії, що представляє собою вільні грошові кошти, які використовуються для отримання доходу. У цей період шотландські інвестори стали купувати фермерські землі на американському заході з метою майбутнього збагачення, і заклали тим самим основу для становлення

і розвитку примітивного і досить ризикованого на той час ринку Америки [19].

Першими інвестиційними компаніями були фонди закритого типу. У 1822 році король Бельгії Вільям I створив перший, як зараз прийнято називати, інвестиційний траст, який був зареєстрований в Брюсселі і дозволив здійснювати інвестиції за допомогою надання позик іноземним державам. Одним з найстаріших фондів закритого типу, з існуючих на сьогодні, є Іноземний і колоніальний інвестиційний траст, утворений в Лондоні в 1868 р. У 80-х роках XIX ст. інвестиційні трасти з'явилися в Шотландії та Англії, згодом вони перетворювалися в компанії, акції яких вже вільно продавалися, що сприяло збільшенню числа інвесторів, що беруть участь в інвестуванні, зокрема, і подальшому розвитку інвестиційних відносин, в цілому [20].

Серед перших спеціальних законодавчих актів, що регламентують здійснення інвестиційної діяльності, були прийняті в США – Закон про інвестиційні компанії та Закон про консультантів з інвестицій від 1940 р. Перший закон спрямований на захист інвесторів, які купують акції інвестиційних компаній, другий – на захист інвесторів від потенційних зловживань з боку консультантів по інвестиціях, яких наймають інвестори для професійної розробки варіанту вкладення грошей. Але обидва ці закони є скоріше допоміжними актами, а основу інвестиційного законодавства США складають Закони про цінні папери 1933 рік та про фондових біржі 1934 року. Закон про цінні папери був прийнятий для забезпечення відкритості інформації про новий випуск цінних паперів і запобігання майбутніх крахів фондових бірж, аналогічних краху 1929-1932 рр. В основному законодавство США про цінні папери регламентує захист прав та інтересів як реально діючих інвесторів, так і потенційних інвесторів на ринку цінних паперів [21].

Те ж саме характерно і для більшості розвинених країн, де законодавство про ринок цінних паперів входить до складу інвестиційного законодавства, з огляду на те, що інвестиції в цінні папери більш поширені,

ніж інвестиції в інші об'єкти (так звані, реальні активи). Та й історично склалося так, що саме інвестиції в цінні папери першими отримали законодавче закріплення в якості таких.

Зараз у всіх країнах є своє законодавство щодо регулювання інвестиційних відносин, оскільки усі розуміють важливість такого стратегічного партнерства у контексті розвитку та прогресу [22].

Отже, у наш час інвестиції стали досить широким поняттям, а термін вживається в різних сферах. Зараз його основне значення – напрямок фінансових потоків в галузь або підприємство, часто на довгостроковий період, з отриманням прибутку. Зважаючи на їх колосальний обсяг загалом у світі інвестиції почали носити характер стратегічного партнерства. Це все знайшло своє відображення і у відповідних законах, заради правильного регулювання та відкритості.

1.2 Напрями стратегічного партнерства в інвестиційній сфері

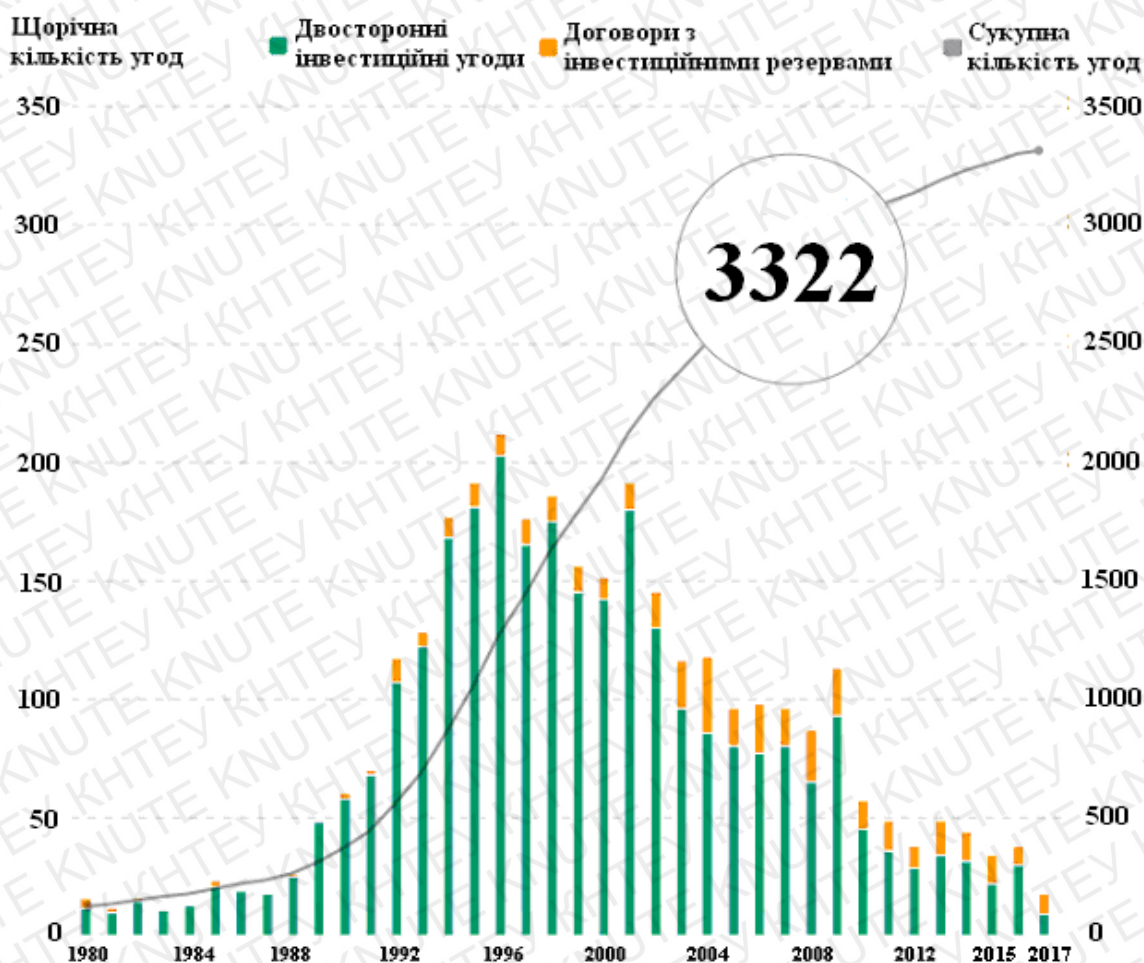
Стратегічне партнерство у інвестиційній сфері стає все більш привабливим і приносить кращу вигоду, оскільки має під собою точні гарантії виконання усіх покладених обов'язків. Це лише ще більше вплинуло на розвиток інвестиційної сфери і відповідно на загальний обсяг міжнародних інвестиційних угод. Починаючи з 1980 року, триває лише зростання їх кількості. Станом на 2017 рік їх налічується вже 3322.

Щодо тенденції підписання нових угод, то у першій половині 80-их щороку укладалося 15-20 міждержавних договорів. У другій практично зберігся цей рівень, який лише на трохи зріс. Проте у 1989 році стався значний скачок у два рази, тому вже у 1990 році було підписано більше 50 угод.

Після почалася стрімка тенденція укладання нових договорів, яка досягла свого піку у 1996 році, коли було підписано більше 200 угод. Ще також доволі багато було домовленостей і у 1998 та 2001 роках.

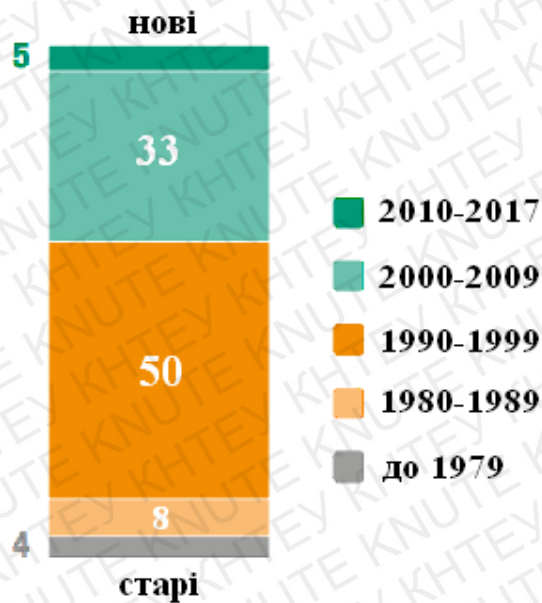
Починаючи з 2002 року почалося поступове зменшення укладання нових договорів. У останні роки кількість угод щороку становить менше 50, а у 2017 було досягнуто рівня ще 1987.

Більшість угод є саме двосторонніми інвестиційними. Саме їх переважаюча більшість, на відміну від договорів з інвестиційними резервами, кількість яких зазвичай не перевищує чверті від загального обсягу. Найбільше таких договорів було підписано у 2004 році.

Рис. 1.1. Тенденції укладення міжнародних інвестиційних угод, 1980-2017 рр. [6]

Піком підписання інвестиційних угод є саме 90-ті роки минулого століття. Тоді було укладено половину договорів про стратегічну співпрацю. Також не мало угод і у наступні 10 років, на які припадає третина. Зараз же кількість їх упала, але причиною цього є лише те, що діє інвестиційне партнерство ще на базі старих угод. Це наглядно продемонстровано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Вік міжнародних інвестиційних угод (%) [6]

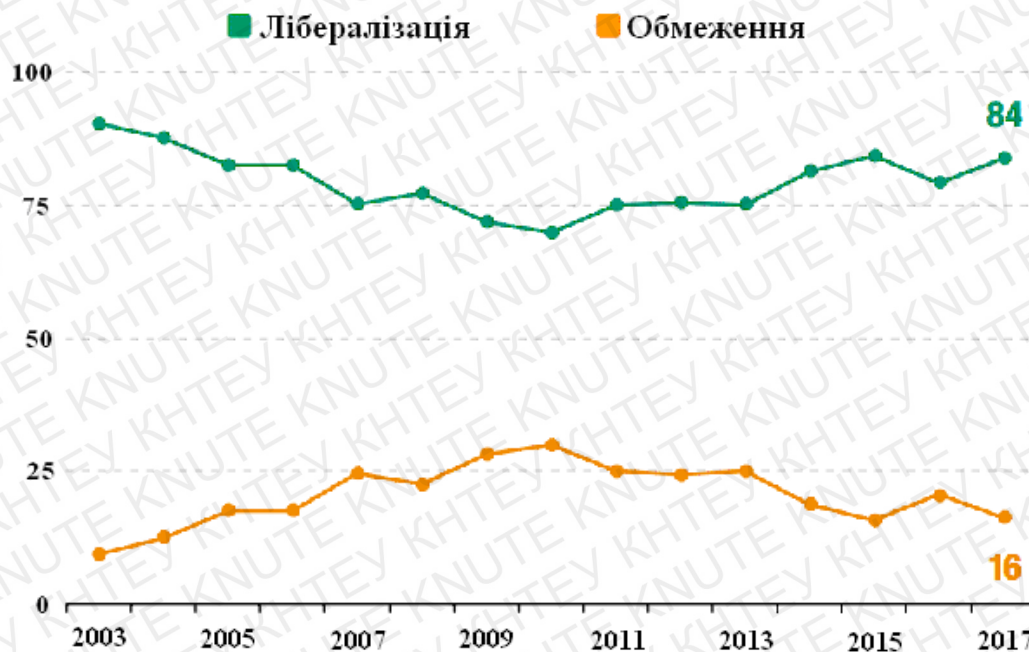
Щодо нових угод, то потрібно зазначити, що серед них багато просто нових домовленостей на базі старого співробітництва. Більшість країн бачить, що стратегічне партнерство у інвестиційній сфері дуже вигідна справа, тому продовжує співпрацю. Про це свідчить те, що практично 2/3 усіх угод після закінчення терміну їх дії замінюються на нові (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Припинення двохсторонніх інвестиційних угод(%) [6]

Така тенденція щодо розвитку інвестиційного співробітництва та постійного зростання кількості відповідних угод, більшість з яких потім замінюються на нові, є відображенням інвестиційної політики усіх країн. Одні лібералізують інвестиційний клімат, а дехто навпаки запроваджує різні

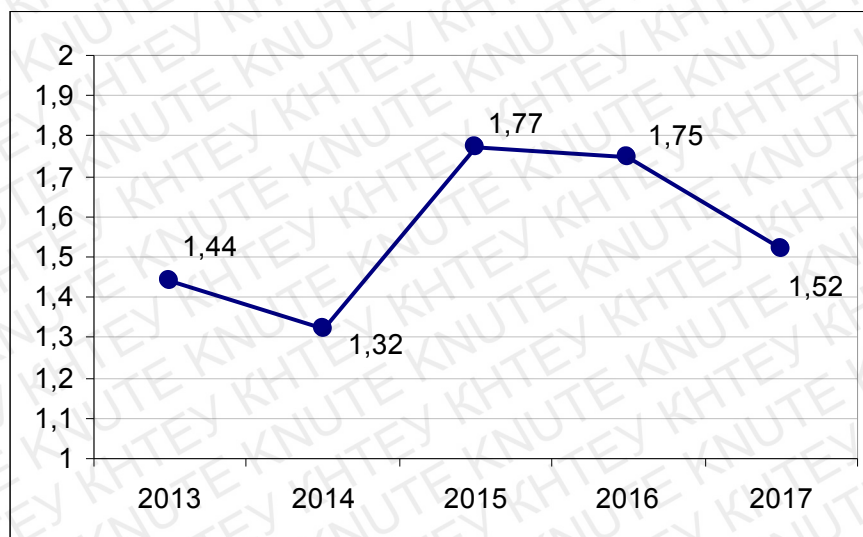
обмеження для іноземного капіталу. На 2017 рік перших набагато більше. Таких країн аж 84%. Це практично на рівні 2015, після несподіваного зменшення у 2016 році. Хоча до цього з 2010 було лише зростання, коли їх кількість була рекордно низькою після грандіозного падіння, яке почалося ще з 2003 року (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Зміни у державній інвестиційній політиці, 1992-2017 рр. (%)

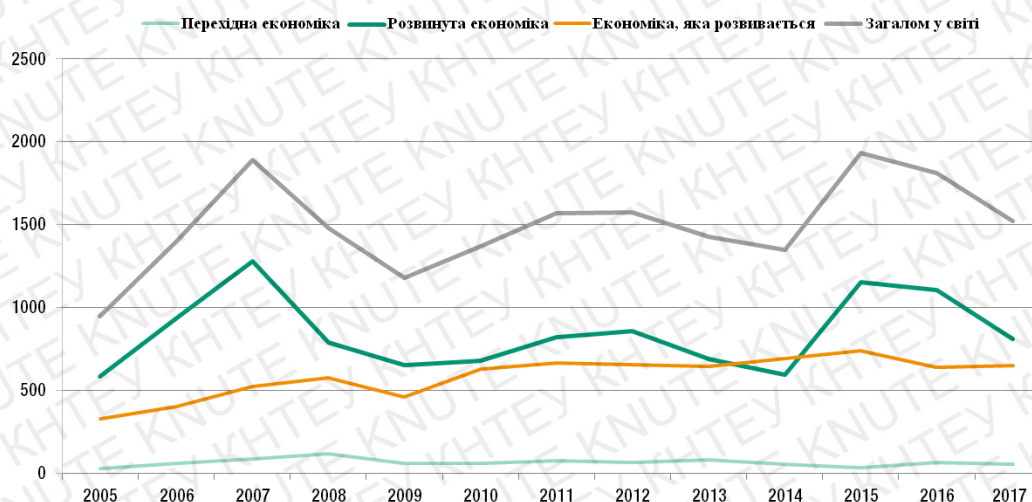
[6]

Переваги інвестиційного співробітництва дійсно оцінила більшість країн і це можна побачити у величезних сумах, які фігурують у відповідних угодах і вони у загальній сумі зазвичай перевищують трильйон доларів. У 2013 році було підписано договорів на 1,44 трлн. доларів, проте у наступному році сталося зниження на 120 млрд., викликане черговим зменшенням кількості угод. Несподіваний скачок у 2015 році, попри продовження негативної тенденції підписання нових договорів, призвів до зростання загальної суми інвестицій на рівень 1,77 трлн. доларів. Хоча і після цього почалася знову остаточна тенденція до зменшення, проте все-одно станом на 2017 рік притік інвестицій у світі дуже вагомий і склав 1,52 трлн. дол. США (рис. 1.5).

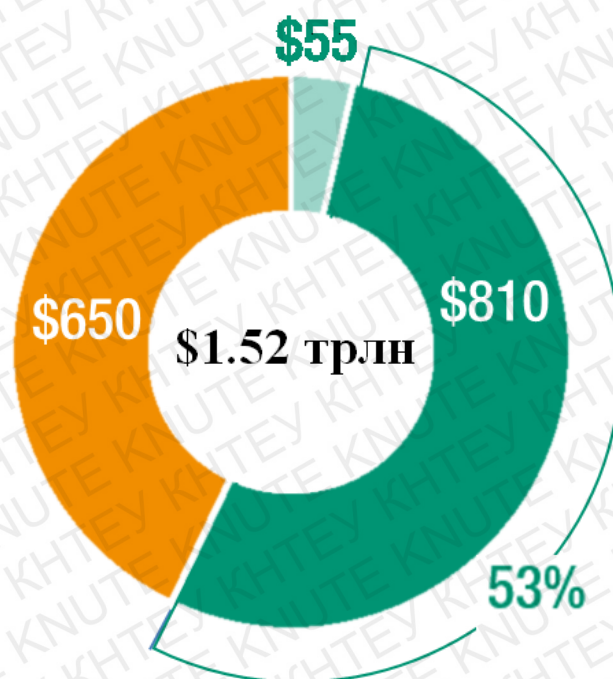

Рис. 1.5. Загальний притік інвестицій у світі за останні 5 років, трлн. доларів [6]

Найбільше вкладають коштів все ж таки у розвинуті країни. Бо там сприятливі умови та стійке законодавство, що дає гарантії безпеки та вигоди від інвестування. У першу чергу ці країни лідирують завдяки США. Лише у 2014 році Китаю вдалося обігнати американців у цьому. Найгірша ситуація із залученням інвестиційних ресурсів складається в країн з перехідною економікою з причин несприятливого інвестиційного клімату, високого рівня корупції та соціальної нерівності розподілу доходів.

Рис. 1.6. Тенденція змін розміру припливу інвестицій у країни з різними типами економіки [6]

Рис. 1.7. Розмір припливу інвестицій у країни з різними типами економіки за 2017 рік [6]

США не дарма є лідером по притоку міжнародних інвестицій. Причиною цього звичайно є прекрасний інвестиційний клімат, але також і те, що американці мають дуже багато стратегічних партнерів в інвестиційній сфері. Саме тому за 2017 рік вони отримали більше 300 млрд. дол. США і очолюють рейтинг країн за надходженням інвестицій (рис. 1.8).

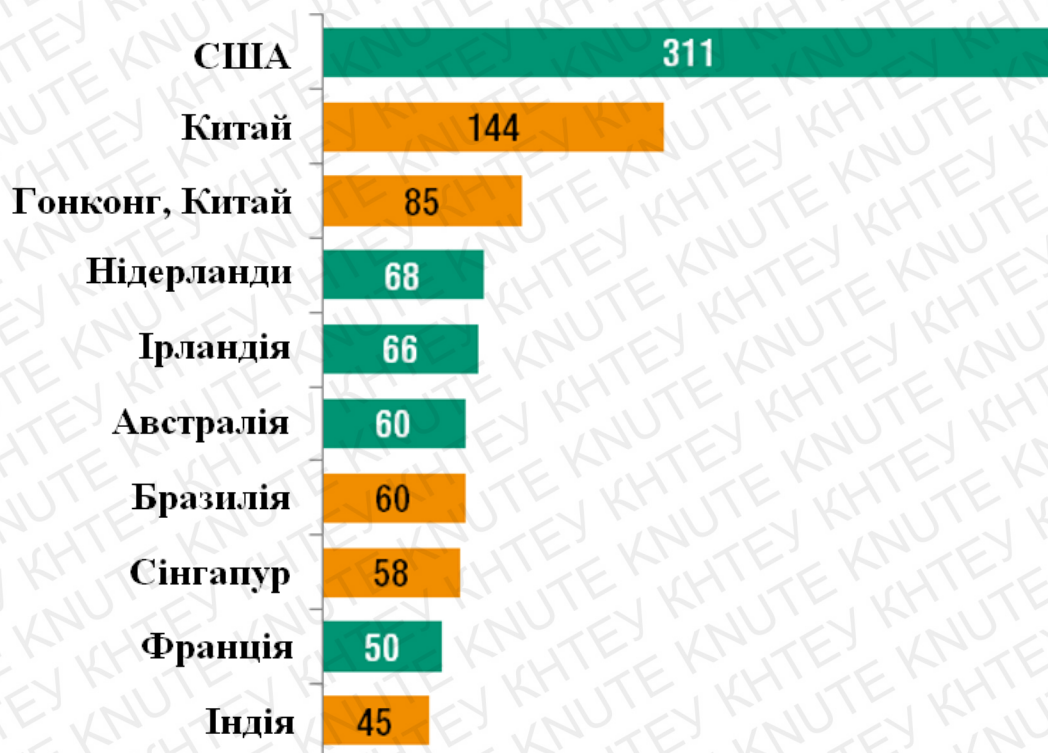
Головним його переслідувачем, як і загалом останній час, став Китай, до якого у 2017 році було інвестовано 144 млрд. доларів. Також тут варто і відзначити Гонконг, який йде на третьому місці з 85 млрд. залучених коштів.

Четвертими є Нідерланди, які завдяки прекрасному інвестиційному кліматі отримали за 2017 рік 68 млрд. доларів. Всього на 2 млрд. від них відстає Ірландія, яка також якісно попрацювала над власною інвестиційною привабливістю.

У Австралію та Бразилію у 2017 році було інвестовано по 60 млрд. доларів. Недалеко від них у рейтингу розташувався Сінгапур, у якого один із найкращих інвестиційних кліматів у світі. Ця маленька країна отримала 58 млрд. доларів.

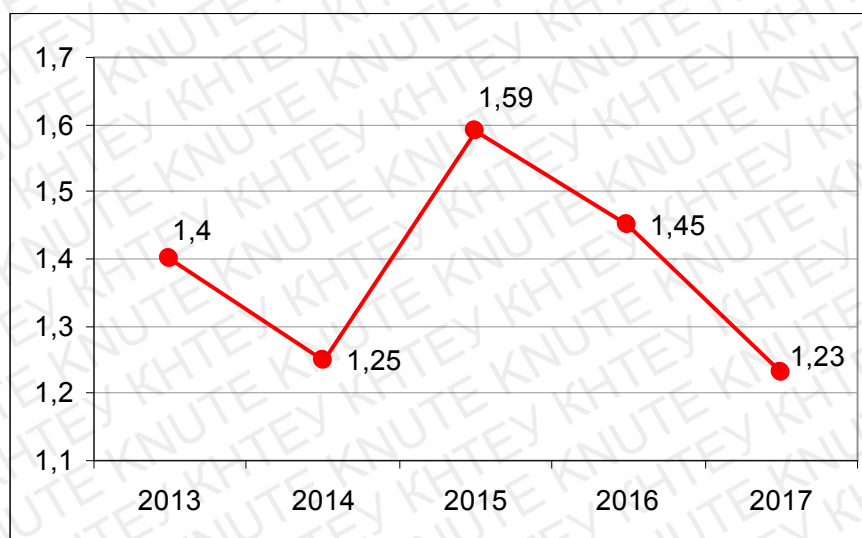
Завершують список Франція з 50 млрд. доларів та Індія, у якої 45 млрд.

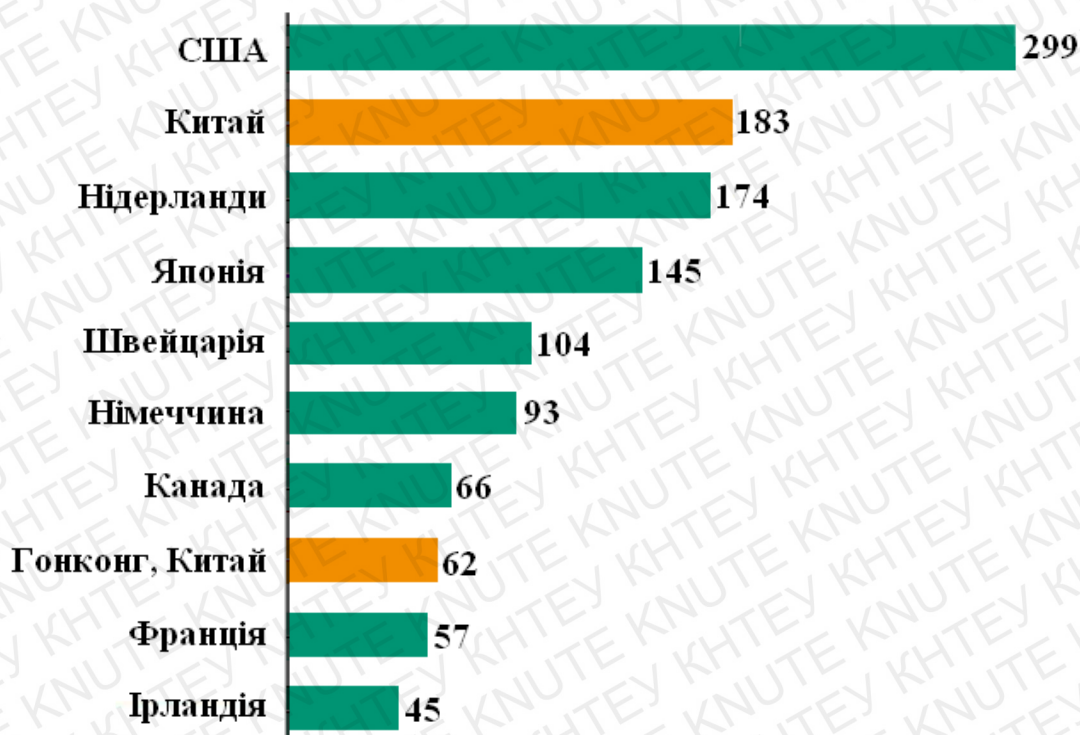
Рис. 1.8. Топ-10 країн по надходженню інвестицій за 2017 рік, млрд. доларів [6]

Також потрібно розглянути зворотну ситуацію, а саме відплив грошових коштів з країн-інвесторів. Зазвичай причиною цього є те, що розвинуті країни мають вільні кошти і готові їх вкладати в інші. Але все ж таки загальний відплив коштів з, так званих, країн-інвесторів є меншим, ніж загальне надходження міжнародних інвестицій у світі (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Загальний відплив інвестицій з країн-інвесторів за останні 5 років, трлн. доларів [6]

Тут теж лідерство утримує США, бо всі ті угоди щодо стратегічного партнерства полягають у тому, щоб саме американці вкладали гроші в інші країни і допомагали їм у розвитку. Також і схожа ситуація з надходженням, де конкуренцію США складає саме Китай, який з кожним роком все більше і більше інвестує у різних стратегічних партнерів (рис. 1.10).

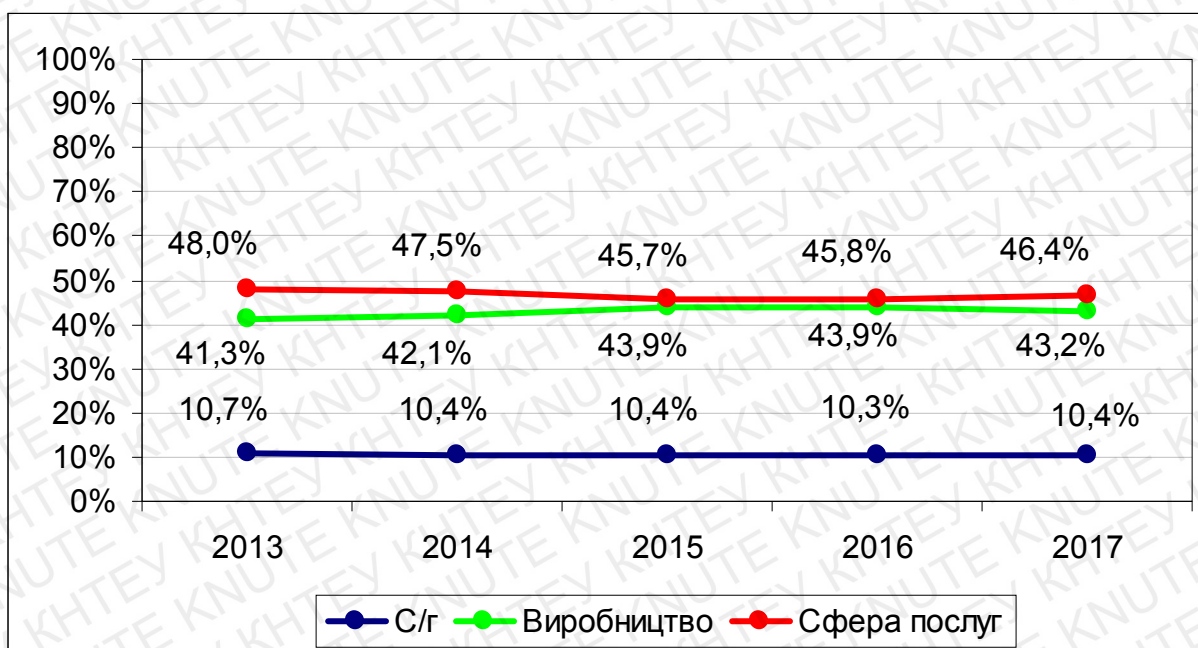

Рис. 1.10. Топ-10 країн-інвесторів за 2017 рік, млрд. доларів [6]

Стратегічне партнерство в інвестиційній сфері стало ключовим фактором розвитку багатьох країн, тому його важливість важко переоцінити. Саме завдяки йому США та Китай стали світовими лідерами. Це допомогло їм досягти поставлених цілей та вирішити нагальні проблеми. Інші країни також це бачать і намагаються досягти теж гарних результатів, які принесуть їм величезну вигоду.

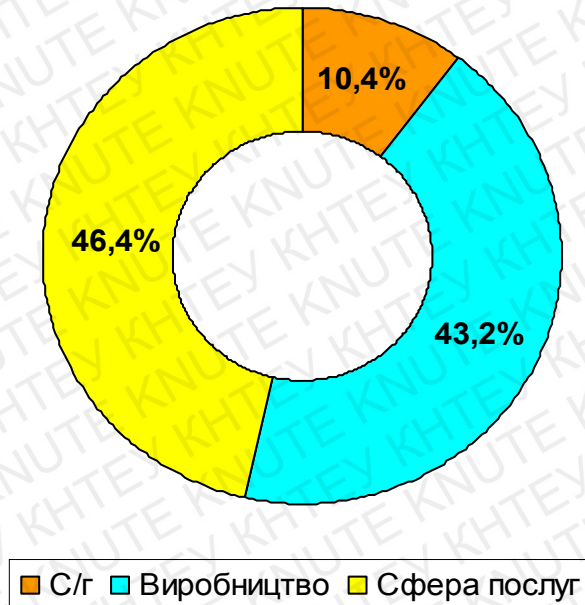
Щодо сфер інвестування, то можна побачити, що найбільше стратегічні партнерства стосувалися саме сфери послуг та виробництва. Перша за останні п'ять років має тенденцію до зниження, як раз на користь другої. З 48% вона знизилася аж на 2,6%. У той час інвестиції у виробництво зросли майже 2 % і тепер становлять 43,2%. Найменше вкладають грошей зараз у

сільське господарство. Його частка загалом складає трохи більше 10% і має поступову невелику тенденцію до зменшення (рис. 1.11).

Рис. 1.11. Динаміка інвестування різних сфер [6]

У 2017 році, як і раніше, очолює рейтинг саме сфера послуг, яка становить 46,4% від усіх інвестицій. Це на 2,2% більше за вкладання коштів у виробництво, яке не відстає від першого. А сільське господарство продовжує бути найменш привабливим для інвестування і його інвестування становить всього 10,4% (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Інвестування різних сфер за 2017 р. [6]

Також вкінці потрібно звернути увагу і на сучасну тенденцію “зеленого” інвестування. Останнім часом воно набрало великого масштабу і також є стратегічні партнерства у цій сфері.

Найбільше грошей вкладають саме у відновлювальну енергію, яка складає практично половину усіх коштів. Також лідерами по інвестиціям є розвиток енергоефективності та виробництва транспорту із низьким вмістом вуглецю, які разом становлять майже чверть усіх “зелених” інвестицій. Ще також вкладають у очищення стічних вод, переробку відходів та екологічне сільське і лісове господарство (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Сфери “зеленого” інвестування [6]

Напрями стратегічного партнерства у інвестиційній сфері є дуже різними і стосуються усіх сфер економіки. Це залежить від інвестиційної політики країн, а також від їхнього досвіду співробітництва з іншими державами. Разом це все вплинуло на розвиток інвестиційного співробітництва та збільшення кількості відповідних угод і сум, які у них фігурують.

1.3 Підходи до оцінювання ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері

Стратегічне партнерство ставить за мету отримання позитивного ефекту, який буде проявлятися у зростанні, збільшенні та розвитку. Це стосується й інвестиційної сфери.

Країни, які підписують відповідні угоди щодо інвестиційної співпраці, очікують на те, що вкладені у їх економіку кошти будуть розвивати її, збільшувати ВВП, піднімати зайнятість у населення. Тобто нести соціально-

економічну роль. Теж саме і з вкладеними коштами в іншу країну, від яких очікують у результаті отримати дохід або іншу вигоду [23].

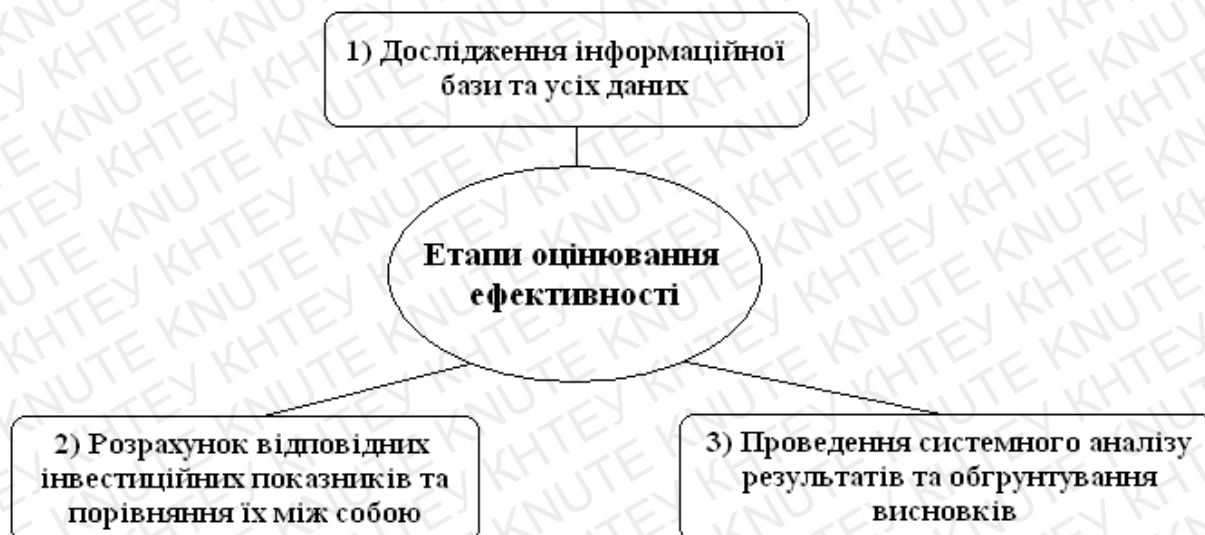
До перших відносяться в основному країни, що розвиваються, яким понад усе потрібні нові кошти і для них важливо, щоб вони принесли ефект у майбутньому. Іншими є розвинуті країни, а також за певних обставин офшорні зони, у яких кошти у надлишку і вони хочуть, щоб ці гроші працювали. Найбільшими винятками з цього всього є США і Китай, які самі інвестують і при цьому отримують інвестиції від інших. Крім цього, ще й це має великі масштаби і обсяги коштів сягають більше 100 млрд. доларів.

Після підписання угоди та інвестування кожна сторона бажає дослідити та визначити який же ефект мали вкладені кошти, щоб розуміти чи вигідне це стратегічне співробітництво і як його покращити, чи якщо воно неефективне, то що потрібно зробити, щоб змінити ситуацію на краще.

Це все доцільно, щоб знати чи потрібно продовжувати інвестиційну співпрацю і чи матиме вона позитивні результати. Стратегічне партнерство у цій сфері має під собою колосальні суми грошей. На кону мільярди, тому країни підходять до визначення ефективності вкрай серйозно.

Крім коштів важливість інвестицій полягає у тому, що разом з ними країни отримують нові технології, обладнання та багато іншого, що є як допомога у сукупності до інвестицій. Тому також варто знати чи правильно вони використовують і приносять ефект [24].

Існує багато підходів до оцінювання ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері. Загалом оцінювання має три етапи (рис. 1.14).

Рис. 1.14. Етапи оцінювання ефективності [23]

Для початку потрібно зібрати усі дані, а саме обсяги ВВП, інвестицій, експорту, імпорту, зайнятості та іншого, що є показником розвитку країни. Важливо, щоб інформаційна база була за декілька років, щоб прослідкувати тенденцію і визначити у який бік відбуваються зміни.

Далі на базі усіх даних, які є, потрібно визначити відповідні показники, які показують рівень ефективності інвестиційної співпраці. Після усіх розрахунків треба порівняти їх, особливо у часовому контексті, тобто прослідкувати які зміни відбувалися кожного року.

Вкінці потрібно зробити аналіз усіх визначених показників. Тобто дослідити чи є проблеми із інвестиційною співпрацею і які саме стоять перешкоди. А також звичайно зробити висновки, вказавши, що потрібно зробити у майбутньому, щоб змінити ситуацію. Якщо показники позитивні, то як збільшити ефективність. А якщо навпаки погані, то як виправити ситуацію [25].

Для дослідження ефективності структурних трансформацій за участю іноземних інвестицій важливо оцінити наслідки змін у структурі залучення іноземних коштів на ефективність для економіки країни (регіонів, окремих секторів і галузей), адаптивність економічної структури, а також вплив факторів на напрямок структурних зрушень. Такий аналіз послужить

основою для визначення критеріїв і перспектив пріоритетного інвестування прогресивних структурних зрушень у вітчизняній економічній системі [24].

Аналіз залучення іноземних інвестицій слід проводити з позиції впливу на зміну галузевої, регіональної, технологічної структури, структури власності, конкуренції, виробничих фондів, розподілу національного доходу (структура споживання й нагромадження), макроекономічних пропорцій (структура споживання, заощадження й інвестицій), зовнішньої торгівлі (структура експорту і імпорту) [25].

Для аналізу ефективності стратегічного партнерства в інвестиційній сфері варто розглядати та досліджувати показники на трьох різних рівнях (рис. 1.15).

Рис. 1.15. Рівні дослідження показників ефективності [23]

На загальнодержавному рівні потрібно проводити дослідження, щоб зрозуміти який вплив інвестиції мають на всю економіку. Це дає зрозуміти ситуацію загалом. Для цього потрібно використовувати показники ВВП, зайнятості, експорту та інше.

Визначення ефективності інвестицій на галузевому рівні потрібно, щоб дослідити ситуацію у кожній галузі, а точніше у провідних, на яких робиться ставка у майбутньому розвитку. У цьому випадку використовують частки ВВП, зайнятості та всього іншого по кожній галузі.

І останнім є дослідження на регіональному рівні. Також важливо знати, який ефект дають інвестиції для різних регіонів, бо від цього залежить прямий зв'язок з рівнем життя населення. Це дає зрозуміти, які регіони більш привабливі та кращі для інвесторів, та використати даний досвід для іншої частини країни. Для цього дослідження потрібно використовувати частки ВВП, зайнятості та всього іншого по кожному регіону країни [23].

З поміж усіх методів оцінювання ефективності було обрано три, які найкраще та найточніше показують залежність між інвестиціями та соціально-економічним розвитком країн (рис 1.16).

Рис. 1.16. Методи оцінювання ефективності інвестицій [26]

Першим і найпростішим методом є визначення рентабельності інвестицій. Він полягає у тому, що рентабельність означає прибутковість. Тобто оцінка ефективності являє собою дослідження чи принесли інвестиції якусь вигоду, у першу чергу у вигляді прибутку.

Цей метод є найбільш універсальним та швидким. Завдяки йому можна чітко побачити чи є якийсь ефект від інвестицій. Він підходить як і країні, у яку вклали кошти, бо вона може чітко прослідкувати зміни у власному

розвитку. Так само і країна, яка інвестувала, може побачити, який прибуток може отримати від цього стратегічного партнерства [26].

Визначення рентабельності відбувається завдяки двом показникам. Першим є сама рентабельність інвестицій. Вона визначається за формулою:

$$\text{Рентабельність інвестицій} = \frac{\text{ВВП}}{\text{Сума інвестицій}}$$

Цей показник має визначатися на усіх рівнях, тобто спочатку на загальнодержавною, після чого на галузевому, де формула матиме подібний вигляд:

$$\text{Рентабельність інвестицій у галузь} = \frac{\text{Частка галузі у загальному обсязі ВВП}}{\text{Сума інвестицій у галузь}}$$

І вкінці звичайно потрібно дослідити регіональний рівень:

$$\text{Рентабельність інвестицій у регіон} = \frac{\text{Частка регіону у загальному обсязі ВВП}}{\text{Сума інвестицій у регіон}}$$

Після розрахунків проводиться аналіз результатів:

1) Якщо рентабельність > 1 – це означає, що інвестиційна співпраця ефективна і прибуткова, тому її варто продовжувати і за можливості нарощувати

2) Якщо рентабельність $= 1$ – це означає, що ефективність інвестиційної співпраці балансує на межі і прибутки від неї дуже маленькі, тому варто переглянути її та вдосконалити

3) Якщо рентабельність < 1 – це означає, що інвестиційна співпраця немає ніякого ефекту та користі, тому за можливості потрібно кардинально змінювати ситуацію, наприклад, вдосконалити підхід до використання наданих коштів, або якщо це неможливо, то припиняти партнерство [26].

Також до цього методу відноситься ще один показник – це термін окупності інвестицій. Він є зворотнім до рентабельності і визначає за який час повертається сума інвестицій, після чого уже починається отримання чистого прибутку.

Хоча насправді більше цей показник показує ліквідність інвестицій, яку дуже доречно знати під час інфляції в країні, яка отримує кошти. Тобто чим швидше окупаються інвестиції, тим менше на них впливає інфляція [26].

Формула окупності інвестицій має такий вигляд:

$$\text{Термін окупності інвестицій} = \frac{\text{Сума інвестицій}}{\text{ВВП}} \times 360$$

Цей показник також рахується на усіх трьох рівнях, щоб показати ліквідність інвестицій загалом, по галузям та регіонам.

Наступним методом оцінювання ефективності інвестицій є порівняння структурних трансформацій. Він є більш точнішим, ніж попередній, і чітко показує залежність між інвестиціями та соціально-економічним розвитком. Оскільки цей метод більш детальний, тому його не застосовують для визначення показників загальнодержавного рівня, а лише для конкретної галузі або конкретного регіону.

Даний метод дає змогу оцінити якість структурних зрушень, які сталися завдяки інвестиціям. Тому найперше, що потрібно зробити, це дослідити за останні декілька років відсоткову частку галузі або регіону у загальному обсязі інвестицій, ВВП та зайнятості.

Після цього треба проаналізувати ці дані і визначити тенденцію. Тобто чи йде спад або навпаки зростання і взагалі якими темпами. Це дасть загальне розуміння про розвиток галузі або регіону та їх внесок у ВВП та зайнятість.

Далі вкінці потрібно порівняти усі ці тенденції по кожній галузі або регіону. Тобто беремо, наприклад, промисловість і бачимо, що за останні роки інвестиції у неї лише зростали. Після цього дивимося на її частку у ВВП. Якщо вона також мала тенденцію до зростання, то це означає, що вкладені кошти мали ефект і принесли користь. А якщо попри зростання інвестицій, частка ВВП не змінилася або взагалі зменшилася, то це означає, що вкладені кошти не відіграли ніякої ролі у розвитку галузі. Тому варто або

збільшувати інвестиції, або ефективніше їх використовувати. Теж саме із зайнятістю [24].

Метод порівняння структурних трансформацій дає точну картину змін та розвитку галузі або регіону і залежність цього від вкладених інвестицій.

Третім методом є дослідження еластичності. Він є певним чином схожим до попереднього, оскільки оцінювання ефективності інвестицій проводиться на основі тенденцій змін ВВП, інвестицій та зайнятості за останні декілька років. Проте попри це, даний метод має свої особливості, бо націлений не на тенденції змін, а на їх швидкість.

Для початку потрібно знову дослідити за останні декілька років темпи змін інвестицій, ВВП та зайнятості. Цього разу уже на усіх рівнях. Тобто загальнодержавні показники країни і відсоткові частки галузей або регіонів у загальному обсязі.

Після цього потрібно визначити середньорічний темп змін, тобто як у середньому за визначений період часу збільшувався або зменшувався обсяг інвестицій, ВВП та зайнятості на всіх трьох рівнях [24].

Наступним кроком є визначення двох коефіцієнтів еластичності, які мають такі формули:

$$K_e = \frac{\Delta \text{ВВП}}{\Delta \Pi}$$

де K_e – це коефіцієнт еластичності,

$\Delta \text{ВВП}$ – це середньорічний темп зміни обсягу валового виробництва (внутрішнього продукту) за відповідний період,

$\Delta \Pi$ – це середньорічний темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій за відповідний період.

$$K_e = \frac{\Delta Z}{\Delta \Pi}$$

де K_e – це коефіцієнт еластичності,

ΔZ – це середньорічний темп зміни зайнятості за відповідний період,

$\Delta \Pi$ – це середньорічний темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій за відповідний період.

Після розрахунків проводиться аналіз результатів:

- 1) Якщо еластичність > 1 – це означає, що інвестиційна співпраця ефективна і впливає на розвиток ВВП та зайнятості, тому її варто продовжувати і за можливості нарощувати
- 2) Якщо рентабельність $= 1$ – це означає, що ефективність інвестиційної співпраці балансує на межі і вплив від неї дуже маленький, тому варто переглянути її та вдосконалити
- 3) Якщо рентабельність < 1 – це означає, що інвестиційна співпраця немає ніякого ефекту та користі, тому за можливості потрібно кардинально змінювати ситуацію, наприклад, вдосконалити підхід до використання наданих коштів, або якщо це неможливо, то припиняти партнерство [26].

Метод дослідження еластичності визначає чутливість або щільність (тісноту) зв'язку між обсягом інвестицій та розвитком ВВП і зайнятістю.

Здійснивши усі розрахунки по трьом методам, потрібно зробити загальний висновок. Тобто вказати чи рентабельні інвестиції і на скільки, а також який вплив вони мають на розвиток країни, її галузей та регіонів.

Висновки до розділу 1

У наш час інвестиції стали досить широким поняттям, а термін вживається в різних сферах. Зараз його основне значення – напрямок фінансових потоків в галузь або підприємство, часто на довгостроковий період, з отриманням прибутку. Зважаючи на їх колосальний обсяг загалом у світі інвестиції почали носити характер стратегічного партнерства. Це все знайшло своє відображення і у відповідних законах, заради правильного регулювання та відкритості.

Стратегічне партнерство у інвестиційній сфері стає все більш привабливим і приносить кращу вигоду, оскільки має під собою точні гарантії виконання усіх покладених обов'язків. Напрями інвестиційної співпраці є дуже різними і стосуються усіх сфер економіки. Це залежить від

інвестиційної політики країн, а також від їхнього досвіду співробітництва з іншими державами. Разом це все вплинуло на розвиток інвестиційного співробітництва та збільшення кількості відповідних угод і сум, які у них фігурують.

Стратегічне партнерство ставить за мету отримання позитивного ефекту, який буде проявлятися у зростанні, збільшенні та розвитку. Це стосується й інвестиційної сфери. Для дослідження ефективності стратегічного партнерства у цій сфері використовують три методи: визначення рентабельності інвестицій, порівняння структурних трансформацій та дослідження еластичності. Усі розрахунки потрібно проводити на різних рівнях: загальнодержавному, галузевому та регіональному.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ

2.1 Аналіз передумов, форм та напрямів розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

Європейський вектор України, який був обраний на початку розвитку її зовнішньої політики, є безпосереднім результатом здобуття загальнодержавної самостійності. Він відображає актуальні та значущі інтереси України, які є наслідком усієї її історії, менталітету і демократичних звичаїв, а також базується на бажанні людей стати повноправною складовою об'єднаної Європи.

Україна встановлює власні пріоритети на міжнародній арені і відповідно до цього будує стратегічне партнерство на різних рівнях. По-перше, з міжнародними інтеграційними об'єднаннями. По-друге, з великими та дуже розвинутими країнами. А також ще з країнами-сусідами по регіону.

На першому рівні є саме стратегічне партнерство з Європейським Союзом. Відносини з ним у різних сферах є дуже важливими і пріоритетними для України. Бо залучення її до концепції стратегічного партнерства ЄС за допомогою багатосторонньої та глибокої інтеграції призведе до перетворення України на сучасну та гарно розвинену країну [27].

Цілі стратегічного партнерства України та ЄС:

- 1) Забезпечення безпечного доступу в регіон, проживання в ньому
- 2) Протидія злочинності, нелегальній міграції, контрабанді, сепаратизму, тероризму
- 3) Вирішення проблем міжнародної політики глобального розвитку
- 4) Розвиток міждержавних контактів в науці, освіті, культури та ін.
- 5) Обмін енергетичними, товарними, фінансовими та іншими ресурсами [4].

Відносини України та Європи належать до сфери глобальної політики, що впливає на економічний та політичний розвиток Європейського континенту, стабільність та міжнародний мир, оскільки Україна є не тільки географічним центром Європи, а й її східним кордоном, який стримує безпосереднє територіальне втручання в країни Європи. Цілеспрямована інтеграція України з Європейським Союзом, що визначила стратегічний вектор розвитку нашої країни, належність до центру сучасної глобальної політики передбачає необхідність перетворення співробітництва в стратегічне партнерство між Україною та ЄС, яке науковці розглядають як «інструмент зовнішньополітичної діяльності держави, а з іншого боку, – як модель зовнішньополітичних міждержавних відносин». В контексті інтеграції України в ЄС оцінка паритетності економічної складової стратегічного партнерства набуває актуальності та своєчасності [4].

Стратегічне партнерство України з Європейським Союзом діє у різних напрямках, а саме у політичному, економічному, енергетичному, юридичному та інших. Воно полягає у розвитку та інтеграції торговельних, соціальних та культурних зв'язків, покращенні співпраці у сфері безпеки. Загалом охоплює практично всі напрямки співробітництва. При цьому вони підкріплені відповідними механізмами реалізації, які зараз діють та вдосконалюються, зважаючи на розвиток формату стратегічного партнерства між Україною та Європейським Союзом [28].

Початок відносин припадає ще на далекий 1991 рік. Після розпаду Радянського Союзу Україна мала одну з найпотужніших економік в Європі. Це звичайно одразу привабило європейців, які хотіли почати потужну торговельно-економічну та інвестиційну співпрацю, якій раніше заважав плановий тип економіки СРСР.

Зважаючи на це, Європейський Союз вирішив налагодити гарні стосунки з Україною і тоді ж вкінці 1991 року надіслав лист до Києва, у якому офіційно підтримував та визнавав нашу незалежність.

Україна ж зі свого боку була рада можливості такої співпраці і у 1993 році вперше у офіційному документі висловила свої бажання про розбудову тісних зв'язків з Європейським Союзом у різних сферах, у першу чергу в економічній, та про перспективу інтеграції з Європою.

Це все призвело до Угоди про партнерство і співробітництво, яка була підписана у 1994 році, хоч і вступила в дію лише у 1998, та стала справжнім першим кроком в економічній, а саме інвестиційній, співпраці між Україною та Європейським Союзом [4].

Далі стратегічне партнерство було закладене вже у самій Стратегії інтеграції України до ЄС 1998 року та Програмі інтеграції України до ЄС 2000 року. У яких ставилася за мету інтеграція України до Європейського Союзу, у тому числі завдяки поглибленню інвестиційної співпраці та розвитку економіки [29].

Після цього у 2002 і 2007 роках також з'явилися відповідні рішення Верховної Ради про закріплення важливості стратегічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. А у 2011 Парламент ухвалив Постанову про нарощення можливостей розвитку економічних відносин України з ЄС, у якій особлива увага приділялася саме інвестиційній співпраці [30].

Дуже важливою подією, яка стала певним проривом у співробітництві, є розширення Європейського Союзу у 2004 році і вхід до його складу країн, які є сусідами та партнерами України. Це дало певний поштовх до нової співпраці, яка через рік була відображена у відповідному документі “План дій Україна-ЄС”, який став основою для нового розширення співробітництва [31].

Також у 2004 році Європейський Союз розробляє та запроваджує “політику сусідства”, яка стосувалася східних та південних кордонів ЄС. Значну увагу у ній приділяється звичайно і Україні, яку відзначають як пріоритетного партнера у співпраці. Проте українцям це не дуже сподобалося, оскільки Україна бажала стати повноправним членом

об'єднаної Європи, а “політику сусідства” як раз відображала зворотне і була альтернативою розширенню Європейського Союзу.

Це все призвело до того, що Україна та ЄС почали шукати компроміс та нові варіанти поглибленого співробітництва. Результатом цього у 2008 році стала ініціатива Польщі та Швеції під назвою “Східне партнерство”, перше засідання якої відбулося уже через рік у Чехії і стало ще одним кроком у зближенні співпраці між Україною та Європейським Союзом.

Ініціатива “Східне партнерство” стосується “політики сусідства” та співробітництва між ЄС та країнами Східної Європи, а саме Грузією, Вірменією, Азербайджаном, Молдовою, Білоруссю, та звичайно Україною. Ця співпраця у першу чергу охоплює політичну асоціацію та економічну інтеграцію [32].

“Східне партнерство” стало важливою основою для співробітництва між Україною та Європейським Союзом у:

- 1) торгівлі та інвестиціях,
- 2) енергетиці,
- 3) юстиції та внутрішніх справах, наближені законодавства України до законодавства Євросоюзу,
- 4) транспортній сфері,
- 5) транскордонній сфері,
- 6) співпраці у сфері науки, технологій та космосу,
- 7) охороні навколишнього середовища.

Ще варто взяти до уваги запроваджену влітку 2011 року “Стратегію Європейського Союзу для Дунайського регіону”. Вона теж трохи стосується і України та передбачає економічний, соціальний, інфраструктурний, транспортний та екологічний розвиток країн цього регіону, який звичайно забезпечений для реалізації відповідним інвестиційним співробітництвом, під яке підпадає і Україна [32].

Вкінці 2013 року сталася певна зупинка у відносинах між Україною та Європейським Союзом. Це було наслідком відмови нашої влади від

підписання Угоди про асоціацію. У результаті цього почалися протести українців, які переросли у Революцію.

Після закінчення усіх буремних подій та втечі Президента Януковича, нова влада повністю обрала орієнтацію лише на Європейський Союз, про що йдеться у відповідній Постанові Верховної Ради. Це звичайно спричинило, у свою чергу, до стрибку в економічній співпраці між Україною та ЄС, який зачепив також й інвестиційне співробітництво [29].

Основним базисом для цього всього була Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році, яка складалася з двох частин:

- 1) політична – підписана 21 березня
- 2) економічна – підписана 27 червня.

Ця Угода була ратифікована у вересні 2014 року Верховною Радою України та Європейським Парламентом. Саме вона розпочала стратегічне партнерство у зовсім новому вигляді та на якіснішому рівні у контексті економічної інтеграції України до ЄС [30].

Наступним кроком стало на початку 2015 року прийняття у новій редакції Закону від 2010 року “Про засади внутрішньої та зовнішньої політики”, у якому визначався пріоритет інтеграції до політичного, економічного та правового простору об’єднаної Європи і у майбутньому мав у результаті привести Україну до членства у ЄС. Цей закон підкреслював важливість співробітництва, у якому важливе місце займає саме інвестиційна співпраця.

Після цього у 2015 році була створена Стратегію сталого розвитку “Україна 2020”, у якій були визначені основні пріоритети та шляхи їх реалізації. Головною метою цієї Стратегії є розвиток України до європейського рівня заради досягнення членства у ЄС. Відповідно до цього утворювалося відповідне співробітництво з Європою, яке передбачає ключову роль саме інвестиційній сфері, яка визначається як основна для досягнення розвитку України [27].

Правова основа співробітництва між Україною та ЄС у сфері регіонального та транскордонного співробітництва, яке стосується також й інвестиційної співпраці, визначена статтями і положеннями Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом під назвою “Транскордонне та регіональне співробітництво”.

Ця Угода у 2016 році дала старт поглибленій і всеохоплюючій зоні вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка вкінці 2017 нарешті набула остаточної чинності. Це все призвело до стратегічного партнерства в інвестиційній сфері у великому обсязі та на зовсім новому рівні [29].

Співпраця між Україною та Європейським Союзом здійснюється в основному завдяки Європейському Інвестиційному Банку (ЄІБ) та Європейському Банку Реконструкцій та Розвитку (ЄБРР). Саме через ці банки ЄС інвестувала у різні українські проекти [33].

Європейський інвестиційний банк був створений завдяки інтеграційним процесам у Європі, заради фінансової допомоги новим членам ЄС. У результаті він став одним із найбільших кредиторів Європи та світу.

Саме інтеграційні процеси послужили і початку співпраці між Україною та ЄІБ. У 2004 році операції банку почали поширюватися за межі ЄС і стосувалися сусідніх країн. Саме тоді Україна почала роботу над створенням відповідних умов та бази для співробітництва з ЄІБ [34].

Всередині 2005 року у Люксембурзі Україна підписала Рамкову угоду з ЄІБ, яка і започаткувала тісні відносини з банком. Ця угода набула чинності лише на весні 2006 року, але одразу спряла наданню ЄІБ кредитів для нагальних українських інвестиційних проектів.

Першим став влітку 2007 року проект «Україна - проект європейських доріг». Угода була ратифікована у 2008 році і принесла 200 млн. євро інвестицій, які були витрачені на ремонт дороги Київ-Чоп. [35]

У 2008 року розпочалася ініціатива "Східне партнерство", яка позитивно вплинула на співпрацю і зробила її лише тіснішою та більшою. Це все через два роки вилилося у підписання Договору між Україною та ЄІБ про

співробітництво та діяльність Постійного Представництва ЄІБ в Україні. Цей договір був ратифікований та набув чинності вкінці 2010 року.

Відповідно до договору співробітництво між Україною та ЄІБ відбувається у таких сферах:

- 1) транспорт
- 2) телекомунікації
- 3) енергетична інфраструктура, енергоефективність та відновлювана енергія
- 4) охорона навколишнього природного середовища та управління відходами
- 5) розвиток малого й середнього бізнесу [36].

Останнім кроком для затвердження стратегічного партнерства між Україною та ЄІБ стало у 2011 році офіційне відкриття Постійного представництва ЄІБ у Києві. Це допомогло інвестиційній співпраці між Україною та ЄС і початку реалізації нових проектів.

За ці роки було укладено чимало різних інвестиційних угод. Найбільшими та найвідомішими з них були «Будівництво високовольтної повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС - Київська довжиною 350 км», «Модернізація і реконструкція магістрального газопроводу Уренгой-Помари-Ужгород» та «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаєві» [37].

У 2013 році ЄІБ запусив нову ініціативу у межах "Східного партнерства", метою якої було створення відповідного комітету, який відповідав би за розвиток тісніших зв'язків з країнами-партнерами. Проте вкінці року сталося призупинення інвестиційної співпраці з Україною. Цьому стало причиною дії тодішньої влади та революційні події. Проте все ж таки на початку весни 2014 року, коли ситуація змінилася, співробітництво знову відновилося.

Нова влада одразу розпочала нову хвилю розвитку співробітництва і одразу заключила угоди щодо декількох проектів у сфері транспорту,

модернізації газотранспортної системи та будівництва гідроакumuлюючих електростанцій, а також щодо поліпшення тепло- і водопостачання в містах України. Найвідомішими проектами є завершення будівництва Бескидського тунелю, будівництва метрополітену у Харкові та Дніпрі [36].

ЄІБ на даний час має тісне співробітництво з Міністерством економічного розвитку та торгівлі, Міністерством інфраструктури, Міністерством енергетики, Міністерством освіти та Міністерством сільського господарства [37].

Співпраця між Україною та Європейським Банком Реконструкцій та Розвитку розпочалася набагато раніше, ще на початку процесів побудови державних інститутів та переходу до ринкової економіки. Влітку 1992 році Україна після Указу Президента стала членом ЄБРР і саме тоді було затверджено Першу стратегію співробітництва. У ній йшлося про співпрацю у приватному секторі, сфері розвитку фінансового сектора і відновлення існуючої інфраструктури [39].

Через п'ять років у 1997 Рада директорів ЄБРР прийняла Другу стратегію. Вона повторювала попередню, але ще додавалося співробітництво у енергетичній сфері, що стало причиною відповідних реформ в Україні.

Наступні три стратегії були підписані у 2000, 2002 та 2005 роках. Вони розширювали фінансові масштаби співпраці та ставили уже за мету також і розвиток бізнес клімату та фінансового сектора в Україні, а ще модернізацію транспортної інфраструктури [40].

У 2007 році було підписано Договір між Україною та ЄБРР щодо поглибленого інвестиційного співробітництва та відкриття Постійного Представництва ЄБРР в Україні. Наслідком цього стало затвердження Шостої стратегії, яка відрізнялася від попередніх. Вона була прийнята на більший термін, а саме на 4 роки і розмір запланованих інвестицій зріс вдвічі майже до 4 млрд. доларів [39].

У 2011 році була підписана Сьома стратегія співробітництва. Вона діяла до кінця 2013 року і була зупинена Президентом ЄБРР. Це стало

наслідком дій української влади на чолі з В. Януковичем, а саме відмови від євроінтеграційного напрямку, і протестних подій. Проте після приходу нової влади ЄБРР одразу відновив співпрацю з Україною і прийняв Восьму стратегію, після чого одразу виділив 350 млн. доларів на два нові проекти. Україна у свою чергу не зволікала і дуже швидко ратифікувала нові угоди про співробітництво, що показало важливість цієї співпраці [40].

У відповідь ЄБРР прийняв важливе рішення, яке ще більше зробило співробітництво тіснішим. У травні 2014 року постановило створити посаду керуючого директора по Східній Європі та Кавказу і обрало місцем його офісу саме Київ, підкресливши, що для ЄБРР Україна є важливим партнером у цьому регіоні і загалом [41].

За усі роки співробітництва ЄБРР інвестував у 294 проекти на суму практично 10 млрд. доларів. Завдяки цьому Україна стала другим партнером банку за обсягами фінансування. Співпраця здійснюється у таких проектах, які пов'язані з:

- 1) виробництвом харчових продуктів
- 2) нафтовою та газовою промисловістю
- 3) транспортною інфраструктурою
- 4) телекомунікаціями
- 5) сільським господарством
- 6) комунальною інфраструктурою
- 7) муніципальною інфраструктурою
- 8) охороною навколишнього середовища
- 9) сферою зв'язку
- 10) енергозберігаючими технологіями в енергоємних галузях економіки [40].

Одним з перших найбільших і найвідоміших проектів є "Укриття", яке стосувалося Чорнобильської АЕС. Між Україною та ЄБРР було підписано дві угоди:

1) листопад 1996 р. - Угода про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС)

2) листопад 1997 р. - Рамкова угода стосовно діяльності Чорнобильського фонду “Укриття”

Проект полягав у допомозі Україні у подоланні наслідків аварії на ЧАЕС і передбачав реконструкцію саркофага, який повинен був стати екологічно безпечною системою захисту [42].

Також відомими проектами співробітництва України та ЄБРР є:

1) Розвиток інфраструктури аеропорту “Бориспіль”
2) Ремонт автомобільної дороги Київ-Чоп
3) Відновлення, розвиток та модернізація залізничних шляхів України

4) Реконструкція та розвиток інфраструктури Іллічівського морського торговельного порту

5) Добудова енергоблоків Хмельницької та Рівненської АЕС з метою компенсації потужностей, що були виведені у відповідності з програмою закриття Чорнобильської АЕС [43].

На 2018 рік у контексті інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС, ЄІБ і ЄБРР відбувається співпраця у таких проектах:

1) Будівництво Бескидського залізничного тунелю
2) Електрифікація залізничного напрямку Долинська - Миколаїв – Колосівка

3) Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва

4) Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС-Каховська

5) Будівництво повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС-Київська

6) Реабілітація гідроелектростанцій

7) Модернізація та реконструкція магістрального газопроводу Уренгой-Помари-Ужгород

8) Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську

- 9) Програма розвитку муніципальної інфраструктури України
- 10) Міський громадський транспорт в Україні
- 11) Продовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові
- 12) Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаєві
- 13) Розвиток міського пасажирського транспорту в містах України [44].

На даний час інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС завдяки СІБ і ЄБРР діє у рамках нового проекту “Європейський план для України”, який був прийнятий у вересні минулого року. Він є, так званим, “Планом Маршала”.

2.2 Аналіз структури та динаміки стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

Історія стратегічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом є доволі довготривалою. Одразу ж після здобуття незалежності, європейські інвестори, розуміючи перспективу такої співпраці, захотіли вкладати гроші в Україну, яка мала багаті ресурси та потужну економіку.

Проте у 90-ті роки Україна під час переходу з планової економіки на ринкову та становлення як держава зіштовхнулася з багатьма проблемами, які значно скоротили її розвиток. Це вплинуло на обсяг інвестицій з ЄС. Крім цього за цей час сталася Глобальна економічна криза, яка також зробила свій негативний внесок у інвестиційну співпрацю. Також варто не забувати і про події, які почалися у 2014 році.

Щоб дослідити сучасну динаміку стратегічного співробітництва потрібно розглянути обсяг інвестицій у періоді часу починаючи із закінчення Глобальної економічної кризи, тобто з 2009 року. Саме так можна найкраще побачити тенденцію обороту інвестицій між Україною та ЄС у контексті сучасних нагальних викликів та проблем.

Для початку розглянемо прямі інвестицій з Європейського Союзу в Україну, оскільки вони набагато більші та різноманітніші, ніж ті, що йдуть у з нашої країни у Європу. Їх детально можна побачити у таблиці 2.1, де показано увесь обсяг інвестицій з Європи з 2009 по 2017 роки, а також і зі світу загалом, та топ-10 європейських країн-інвесторів.

Таблиця 2.1

Прямі інвестиції з країн ЄС в Україну у 2009-2017 рр., млн. доларів

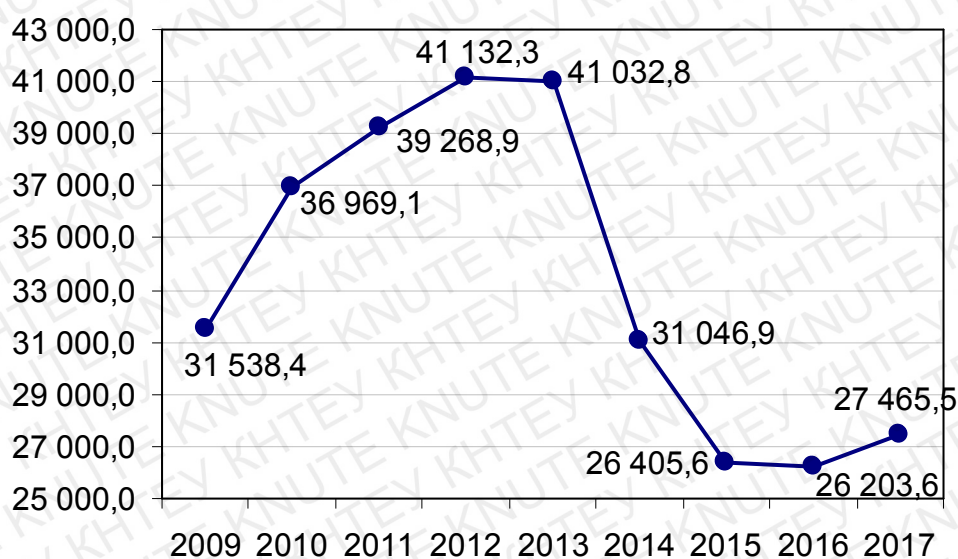
Країни	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього з країн ЄС	31538,4	36969,1	39268,9	41132,3	41032,8	31046,9	26405,6	26203,6	27465,5
Кіпр	8603,1	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9690,1	10008,6
Нідерланди	7461,3	11389,8	9 323,8	8727,6	9007,5	6986,7	6184,7	5948,4	6292,9
Велика Британія	2234,1	2229,9	2536,4	2496,9	2768,2	2153,4	1790,3	2008,7	2169,0
Німеччина	6009,6	5001,2	5329,8	4496,3	2908,4	2105,2	1598,2	1584,6	1792,6
Франція	1381,1	2105,4	1993,1	1510,3	1520,5	1394,6	1305,4	1294,5	1346,6
Австрія	1674,7	1798,9	2317,5	2476,9	2314,0	1648,7	1559,8	1268,2	1265,9
Люксембург	263,0	435,4	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	964,2	942,3
Польща	847,0	913,0	834,3	897,2	819,8	808,6	758,3	764,4	815,5
Угорщина	708,6	697,6	678,5	684,3	685,9	593,2	614,9	770,1	796,0
Швеція	674,2	1108,9	1141,9	1084,4	439,3	360,2	328,9	322,1	353,6
Інші країни ЄС	1681,7	1668,5	1923,9	2291,2	2287,8	1828,1	1661,7	1588,3	1682,5
Усього в Україні	38992,9	45370,0	48197,6	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	37513,6	39144,0

Джерело: [45]

Після закінчення Глобальної економічної кризи, яка дуже вплинула на Україну та ЄС, інвестиції становили 31,5 млрд. доларів. Проте після цього кошти знову пішли у нашу країну і за декілька років у 2012 вже становили 41,1 млрд. доларів, що майже на 10 млрд. більше. Це стало піком інвестиційного співробітництва з ЄС.

У 2013 році обсяг коштів трохи знизився, але це було незначного характеру. Проте події 2014 року кардинально змінили ситуацію, яка призвела до карколомного падіння кількості інвестицій аж на 10 млрд. Тобто сталося повернення до обсягів часів кризи. Але це був лише початок і у 2015-2016 рр. Падіння продовжилося і досягло відмітки у 26,2 млрд. доларів.

У 2017 році сталося перше з 2012 збільшення обсягів інвестицій, але не дуже значне, а саме на 1,2 млрд. і загальна кількість коштів становила 27,4 млрд. доларів, що і далі є меншим за кризові часи 2008-2009 рр. (рис. 2.1).

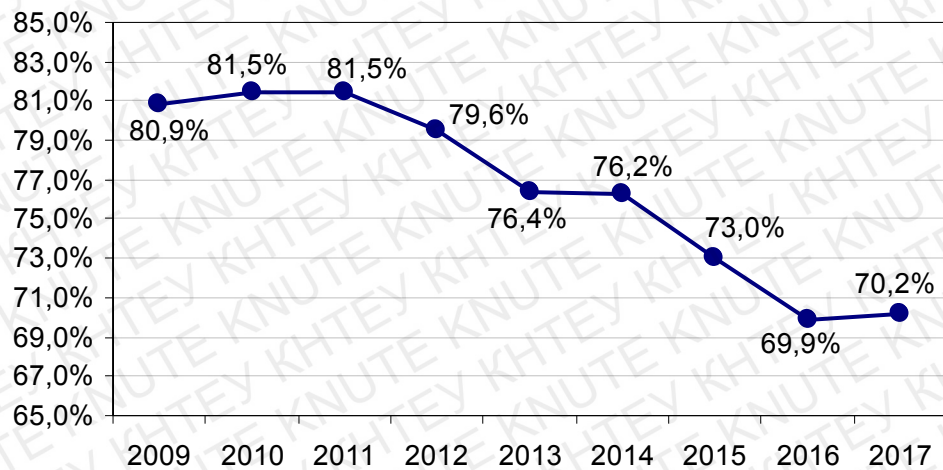
Рис. 2.1. Тенденції обсягів прямих інвестицій з ЄС в Україну за 2009-2017 рр., млн. доларів [45]

Зміни обсягів загальних інвестицій в Україну мали такий же характер, як і європейські. Проте частка коштів з ЄС мала зовсім інші тенденції.

У 2009 році, коли закінчилася криза, європейські інвестиції становили 80,9% від загальних інвестицій. Через рік сталося підвищення до 81,5%, які протрималися і у 2011.

Після цього почалося стрімке падіння, яке у 2014 році трохи загальмувало і досягло рівня 76,2%, але потім далі продовжилося із-за критичних подій в Україні. У результаті цього у 2016 році частка інвестицій з ЄС становила 69,9%.

Проте у 2017 році сталося перше з 2011 підвищення, хоча і незначне до 70,2%, але воно насправді викликане не так покращенням інвестиційної привабливості України для європейських країн, як просто штучне збільшення із-за зменшення інвестиційної співпраці з іншим світом (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Тенденція частки інвестицій з ЄС у загальному обсязі за 2009-2017 рр. [45]

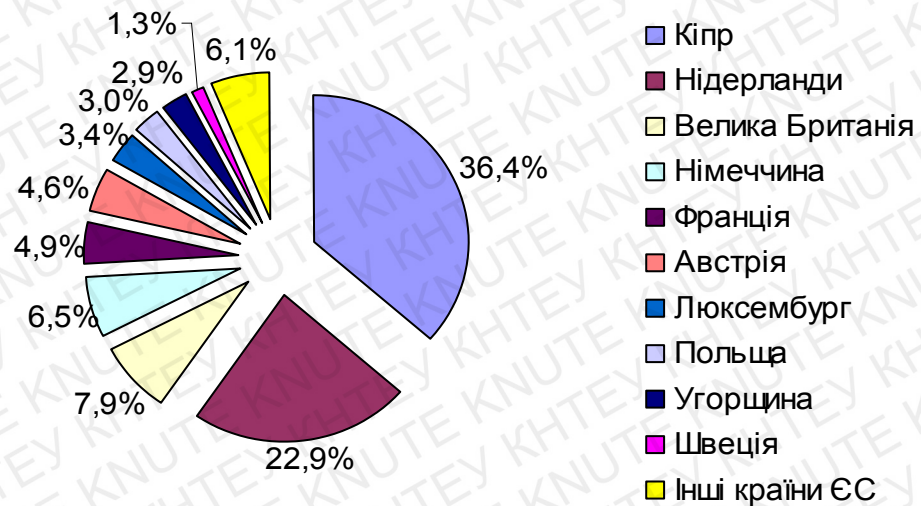
Щодо саме країн походжень європейських інвестицій, то тут майже увесь час лідерство утримував Кіпр. Після нього йдуть Нідерланди, які у 2010 році навіть були першими. До подій зими 2013-2014 рр. третіми по обсягу інвестицій була Німеччина, проте після цього співпраця була зменшена практично вдвічі. Завдяки цьому на третє місце перейшла Велика Британія. Також у топ-10 європейських інвесторів знаходяться Франція, Австрія, Люксембург, Польща, Угорщина та Швеція.

У 2017 році частка Кіпру в інвестиціях з ЄС становила більше третини, а саме 36,4%. Обсяг коштів з Нідерландів був 22,9%, що майже чверть. А з Великої Британії менше 10%, а точніше 7,9%.

Також ще більше 5 % у Німеччини, частка якої становить 6,5%. Після неї йде Франція та Австрія, з яких було інвестовано 4,9% і 4,6% від загального обсягу відповідно.

На рівні 3% інвестували Люксембург, Польща та Угорщина. Ще більше 1% надійшло кошті із Швеції.

Загалом усі топ-10 країн інвестують майже 94% загального обсягу коштів з ЄС (рис. 2.3).

Рис. 2.3. *Топ-10 європейських країн-інвесторів в Україну у 2017р. [45]*

За сферами діяльності найбільше інвестують у промисловість, яка протягом усіх років втримувала лідерство, проте зараз обсяг залучених коштів всього 7,5 млрд. доларів, що майже вдвічі менший, ніж навіть у після кризові роки, коли було 13-14 млрд. Також багато інвестують у фінансову та страхову діяльність. Тут справи трохи кращі, оскільки теперішній обсяг коштів практично такий самий, як у перші роки після кризи, тобто ситуація не настільки жахлива. Крім цього, якщо раніше інвестицій у фінансову та страхову діяльність було у 1,5-2 раз менше, ніж у промисловість, то у 2017 році різниця становила лише 330 млн. доларів.

Ще теж більш-менш стабільними є інвестиції у торгівлю, які завжди були на рівні 3-5 млрд. доларів. Після них йде вкладання коштів у нерухоме майно, на яке події 2014 року практично не вплинули. Далі інвестують у професійну, наукову та технічну діяльність, а саме 1,6 млрд. доларів у 2017 році, що вдвічі менше, ніж у 2013. Схожий обсяг інвестицій у інформаційну та телекомунікаційну сферу. Проте особливістю цього виду діяльності є те, що тут хоч і сталося падіння у 2014 році, проте вже у 2015 відбувся підйом, який перевищив обсяги 2012-2013 рр. Найгірші справи у транспортній сфері, будівництві і сільському, лісовому та рибному господарстві, обсяги інвестицій яких становлять менше 1 млрд. доларів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

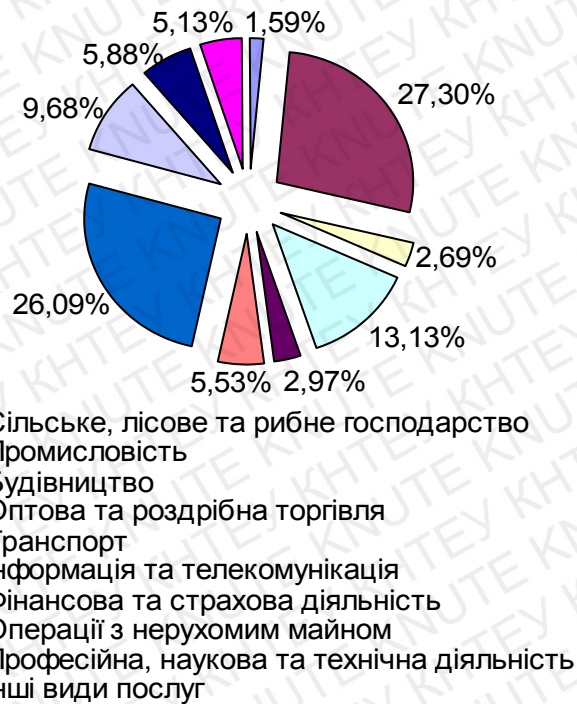
**Прямі інвестиції з ЄС в Україну за сферами діяльності у 2009-2017
рр, млн. доларів**

Сфера	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сільське господарство	541,3	586,3	590,9	571,0	593,6	470,4	366,8	409,5	436,4
Промисловість	13324,3	15232,4	14098,2	14344,0	13509,6	9467,9	7225,8	6752,9	7497,6
Будівництво	875,3	905,4	958,8	1120,5	1207,2	992,5	806,4	728,8	738,2
Торгівля	3511,2	3814,3	4355,7	4829,2	5201,5	4602,7	3832,5	3566,9	3607,1
Транспорт	747,0	836,9	874,3	1135,7	1173,1	1033,4	794,6	758,6	817,0
Інформація та телекомунікація	1271,7	1413,7	1615,4	1464,1	1447,7	1255,0	1526,0	1449,9	1518,1
Фінансова та страхова діяльність	7257,7	9369,2	10516,8	10417,2	9368,4	6701,3	6121,8	6922,7	7166,2
Операції з нерухомим майном	1918,0	2481,7	2858,9	3085,2	3643,2	3033,7	2835,3	2629,5	2659,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	916,5	963,1	1688,6	2252,1	3061,4	2008,4	1623,3	1574,1	1616,3
Інші види послуг	1175,4	1366,1	1711,2	1913,3	1827,2	1481,7	1273,1	1410,8	1409,0
УСЬОГО	31538,4	36969,1	39268,9	41132,3	41032,8	31046,9	26405,6	26203,6	27465,5

Джерело: [45]

Якщо дивитися більш детально останні тенденції, тобто за 2017 рік, то інвестиції у промисловість становили 27,3%. Від них на трохи відстає фінансова та страхова діяльність, у якої 26%. Далі ще більше 10% інвестицій йде у оптову та роздрібну торгівлю, а саме 13,13%. Майже 10% у операцій з нерухомим майном, у яке вклали 9,68% інвестицій. Разом ці чотири основні сфери мають 3/4 коштів від загального обсягу, а саме 76,2%.

У районі 5% знаходяться інвестиції у професійну, наукову та технічну діяльність і інформаційну та телекомунікаційну сферу. У будівництво та транспорт вкладають по трохи менше 3%. А інвестиції у сільське господарство становлять всього 1,59% (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Частка інвестицій у різні сфери у 2017р. [45]

Також варто проаналізувати і головні країни-інвестори, а саме у які сфери діяльності вони вкладали кошти у 2017 році. Йдеться про Кіпр, Нідерланди та Велику Британію.

У 2017 році Кіпр інвестував в Україну 10 млрд. доларів. Найбільше з них припало саме на промисловість, а саме 2,7 млрд. доларів. Також більше мільярду було вкладено у фінансову та страхову діяльність (1,8 млрд.) та операції з нерухомим майном (1,67 млрд.).

Практично однаково інвестовано у оптову та роздрібну торгівлю і у професійну, наукову та технічну діяльність. У першу 889,9 млн. доларів, а у другу – 885,5 млн. Далі йде будівництво, у яке вклали 524,1 млн. доларів, та транспорт з 372,8 млн. інвестицій.

Найменше коштів Кіпр вклав у інформаційну та телекомунікаційну сферу – 208,6 млн. доларів, а також всього 176,2 млн. інвестував у сільське, лісове та рибне господарство (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

**Прямі інвестиції з Кіпру в Україну за сферами діяльності у 2017р.,
млн. доларів**

Сільське, лісове та рибне господарство	176,2
Промисловість	2714,9
Будівництво	524,1
Оптова та роздрібна торгівля	899,9
Транспорт	372,8
Інформація та телекомунікація	208,6
Фінансова та страхова діяльність	1821,8
Операції з нерухомим майном	1668,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	885,5
Інші види послуг	736,9
УСЬОГО	10008,6

Джерело: [45]

У відсотковому значенні найбільшу інвестиційну привабливість для Кіпру має українська промисловість, залучені кошти в яку становлять 27,13%. Інші лідери це фінансова та страхова діяльність з 18,2% від загального обсягу та операції з нерухомим майном, у яких 16,67%.

Майже по 9% інвестицій у оптової та роздрібної торгівлі, у яку було вкладено з Кіпру 8,99%, і у професійної, наукової та технічної діяльності, яка отримала 8,85% від загального обсягу коштів. Після них йде будівництво з 5,24% та транспорт – 3,72%.

На останніх місяцях інформаційна та телекомунікаційна сфера, у яку Кіпр інвестував всього 2,08%, і сільське, лісове та рибне господарство, куди вклали лише 1,76% від загального обсягу коштів. Усі інші сфери мають менше 1% і загалом отримали 5,24% інвестицій (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Частки різних сфер у загальному обсязі інвестицій з Кіпру у 2017р. [45]

На другому місці по обсягу інвестицій в Україну серед європейських країн займають Нідерланди. Загалом за 2017 рік вони вклали майже 6,3 млрд. доларів у різні сфери діяльності.

Лідером по залученим коштам є промисловість, у яку інвестували 2,26 млрд. доларів. Також більше 1 млрд. Нідерланди вклали у інформаційну та телекомунікаційну сферу, а саме 1,73 млрд. доларів. Цікаво, що для Кіпру цей вид діяльності був найменш привабливим.

Далі йде оптова та роздрібна торгівля з 633,5 млн. доларів інвестицій та операції з нерухомим майном, які отримали 533,3 млн. з Нідерландів. Трохи від них відстає професійна, наукова та технічна діяльність, у яку вклали 413,9 млн. доларів.

Більше 100 млн. також інвестували у фінансова та страхова діяльність, яка для Кіпру навпаки була одна з найголовніших. Ця сфера діяльності

отримала 229,9 млн. доларів. Також ще сюди можна віднести і транспорт, у який інвестували 122,7 млн.

Найменш привабливими для Нідерландів було будівництво, яке отримало 57,6 млн. доларів, і сільське, лісове та рибне господарство з 14,4 млн. інвестицій (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Прямі інвестиції з Нідерландів в Україну за сферами діяльності у 2017р., млн. доларів

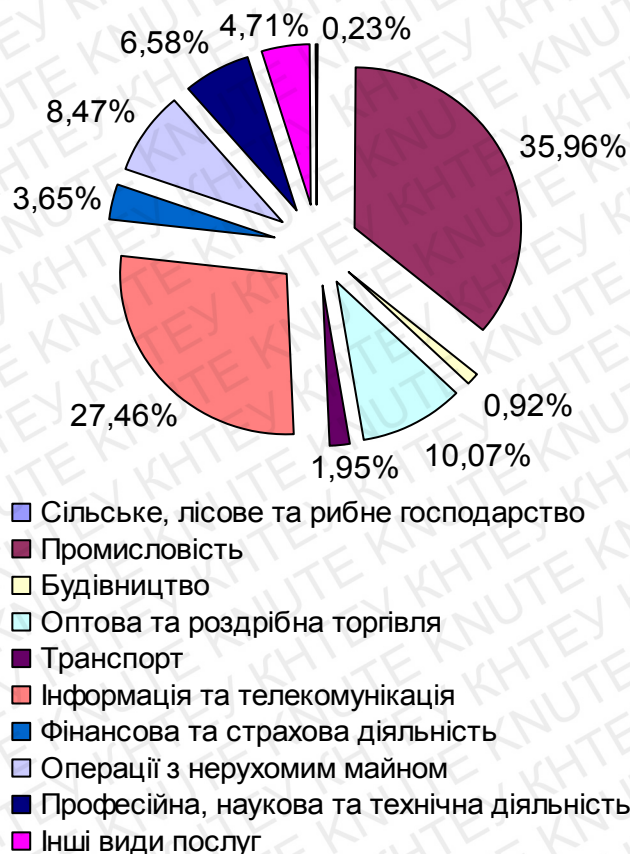
Сільське, лісове та рибне господарство	14,4
Промисловість	2262,8
Будівництво	57,6
Оптова та роздрібна торгівля	633,6
Транспорт	122,7
Інформація та телекомунікація	1728,3
Фінансова та страхова діяльність	229,9
Операції з нерухомим майном	533,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	413,9
Інші види послуг	296,4
УСЬОГО	6292,9

Джерело: [45]

Інвестиції у промисловість становлять більше третини від загального обсягу коштів з Нідерландів, а саме 35,96%. Також значну частину займає інформаційна та телекомунікаційна сфера – 27,96%. Ще більше 10% має оптова та роздрібна торгівля, у яку інвестували 10,07% усіх коштів.

У операції з нерухомим майном вклали 8,47%, а у професійну, наукову та технічну діяльність – 6,58%. Менше 5% інвестицій мають фінансова та страхова діяльність, а саме всього 3,65%, і транспорт, у який вклали лише 1,95%.

Дуже мінімально інвестицій, а точніше менше 1%, отримали будівництво і сільське, лісове та рибне господарство. У першого 0,92%, а у іншого – 0,23% (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Частки різних сфер у загальному обсязі інвестицій з Нідерландів у 2017р. [45]

Третьою по обсягу вкладених інвестицій є Велика Британія, яка у 2017 році надала Україні приблизно 2,2 млрд. доларів. З них 668,8 млн. припадає на промисловість, яка як і в інших випадках є лідером.

Вдвічі менше інвестицій було залучено у фінансову та страхову діяльність у розмірі 380,8 млн. доларів. Майже стільки ж, а саме 334,9 млн., вклала Велика Британія у операції з нерухомим майном. Також практично на такому ж рівні знаходяться кошти залучені у оптову та роздрібну торгівлю – 299,7 млн. доларів.

Більше 100 млн. у 2017 році Велика Британія інвестувала у транспорт, а саме 120,1 млн. доларів, та будівництво зі 103,3 млн. Найменше коштів отримали професійна, наукова та технічна діяльність, інформаційна та телекомунікаційна сфера і сільське, лісове та рибне господарство (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Прямі інвестиції з Великої Британії в Україну за сферами діяльності у 2017р., млн. доларів

Сільське, лісове та рибне господарство	46,5
Промисловість	668,8
Будівництво	103,3
Оптова та роздрібна торгівля	299,7
Транспорт	120,1
Інформація та телекомунікація	25,6
Фінансова та страхова діяльність	380,8
Операції з нерухомим майном	334,9
Професійна, наукова та технічна діяльність	95,3
Інші види послуг	94,2
УСЬОГО	2 169,1

Джерело: [45]

Найбільш привабливою для інвестицій є промисловість, яка отримала 30,83% коштів з Великої Британії. На другому місці фінансова та страхова діяльність, у якої 17,56%. Також більше 10% у операцій з нерухомим майном, а саме 15,44%, і оптової та роздрібною торгівлі – 13,82%.

Транспорт отримав 5,53% інвестицій. У всі інші сфери діяльності вклали менше 5% коштів. Це будівництво, професійна, наукова та технічна діяльність, інформаційна та телекомунікаційна сфера.

На останньому місці знаходить сільське господарство із 1,18%, яке як і для інших країн є найменш привабливим. Загалом усі ці головні види діяльності отримали більше 95% інвестицій (рис. 2.6).

Рис. 2.7. Частки різних сфер у загальному обсязі інвестицій з Великої Британії у 2017р. [45]

Насамкінець про інвестицій з ЄС в Україну варто розглянути регіональну структуру і дослідити у які області найбільше вкладають кошти. Лідером у цьому звичайно є місто Київ, яке завжди дуже переважало за інших та отримувало від інвесторів більше 10 млрд. доларів. Після кризи столиця отримала 12,7 млрд. і до 2013 року цей показник зріс практично до 20 млрд. доларів. Після подій 2014 року сталося падіння, але Києву вдалося більш менш втриматися і у 2017 отримати 16,2 млрд.

Також дуже привабливою є Дніпропетровська область. З 2009 року по 2013 рівень інвестицій був 7-8 млрд. доларів., проте у 2014 скоротився майже вдвічі, а потім у 2015 ще удвічі. Зараз порівняно з минулим рівнем вкладених коштів катастрофічно мало, а саме 2,7 млрд. доларів.

Ще більше мільярда інвестували у Київську область. Загалом за всі роки вкладені кошти коливалися від 1 млрд. до 1,5 і практично не змінилися після подій 2014 року, а лише трохи зменшилися.

Раніше теж більше 1 млрд. доларів інвестували у Донецьку, Львівську, Одеську та Харківську області, проте з 2014 року їх доволі значно рівень впав у декілька разів. Особливо це стосується Харківщини, де інвестиції скоротилися у 4 рази із 1,6 млрд. доларів до 461 млн.

Також у топ-10 найпривабливіших областей знаходяться Полтавська, Запорізька та Івано-Франківська, які найменше постраждали від подій 2014 року (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Прямі інвестиції з ЄС в Україну по регіонах у 2009-2017 рр., млн. доларів

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Дніпропетровська	6 964,8	8 653,8	8 296,8	7 859,8	6 810,0	4 403,2	2 928,6	2 438,6	2 677,2
Донецька	3 009,3	3 527,6	2 900,4	2 837,4	2 895,1	1 770,2	1 276,7	872,9	853,2
Запорізька	700,5	735,6	763,8	817,5	821,6	643,0	498,6	600,1	642,5
Івано-Франківська	497,8	401,6	508,4	511,3	621,8	705,9	611,0	577,4	637,5
Київська	1 203,9	1 282,7	1 397,1	1 430,5	1 491,1	1 334,3	1 163,7	1 059,5	1 098,2
Львівська	915,3	967,0	1 059,5	1 046,7	1 054,0	913,1	804,1	776,3	833,4
Одеська	842,8	902,3	994,4	1 296,0	1 277,3	1 090,5	971,4	929,3	956,5
Полтавська	363,9	448,4	571,3	749,6	813,5	792,4	730,4	700,6	736,0
Харківська	1 684,5	2 213,7	2 292,9	1 729,7	1 628,9	1 317,9	1 135,4	446,3	461,8
м. Київ	12 721,7	15 087,9	17 547,2	19 091,2	19 732,2	15 327,4	14 092,9	15 664,1	16 210,6
Інші області	2 633,90	2 748,50	2 937,10	3 762,60	3 887,30	2 749,00	2 192,80	2 138,50	2 358,60
Усього	31538,4	36969,1	39268,9	41132,3	41032,8	31046,9	26405,6	26203,6	27465,5

Джерело: [45]

У відсотковому вираженні лідерство Києва є недосяжним для інших і становить 59,02%. З великим відривом відстає Дніпропетровська область, у яку інвестували всього 9,75%.

Усі інші області отримали по менше 5% усіх коштів. Київська всього 4%, а Одеська, Донецька та Львівська трохи більше 3%. Трохи менше у Івано-Франківської, Запорізької та Полтавської, у які інвестували практично однаково у районі 2,5%.

Харківська, яка раніше була серед лідерів, але після 2014 року втратила свою привабливість для інвесторів отримала у 2017 році всього 1,68%

коштів. Загалом же усі топ-10 областей отримали 91,41% загальної суми з країн ЄС (рис. 2.8).

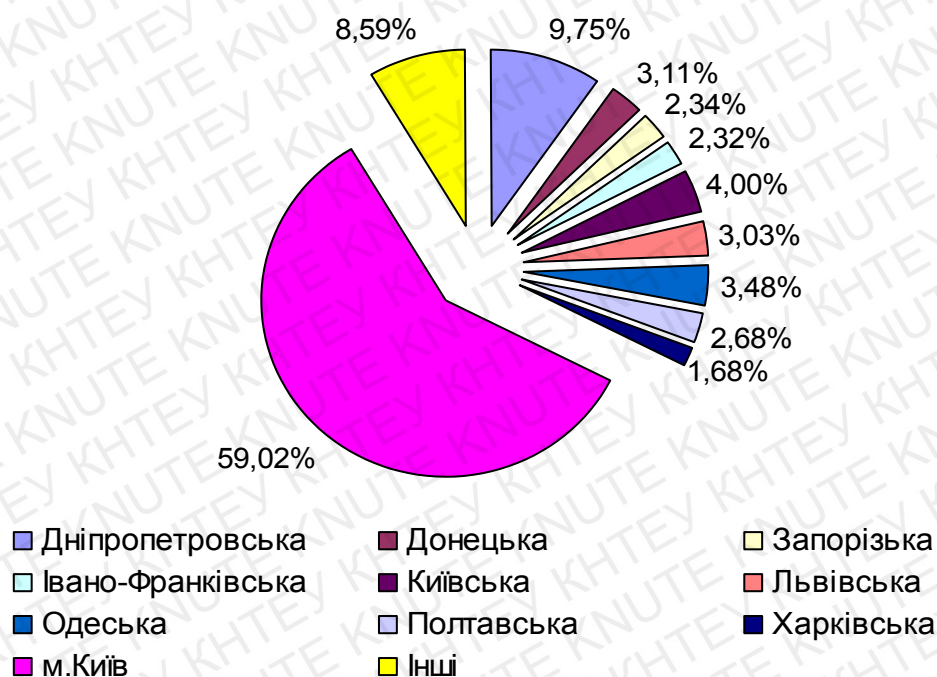

Рис. 2.8. Топ-10 областей по обсягу отриманих інвестицій у 2017р. [45]

Стратегічне партнерство в інвестиційній сфері означає не тільки співпрацювати щодо власних проєктів та отримувати кошти, а і вкладати власні гроші у інші країни. Звичайно у випадку України, ми більше отримуємо інвестицій з ЄС, ніж самі туди направляємо. Різниця є колосальною. У різні роки це було у 5 або 6 разів менше (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Прямі інвестиції з України у країни ЄС у 2009-2017 рр., млн. доларів

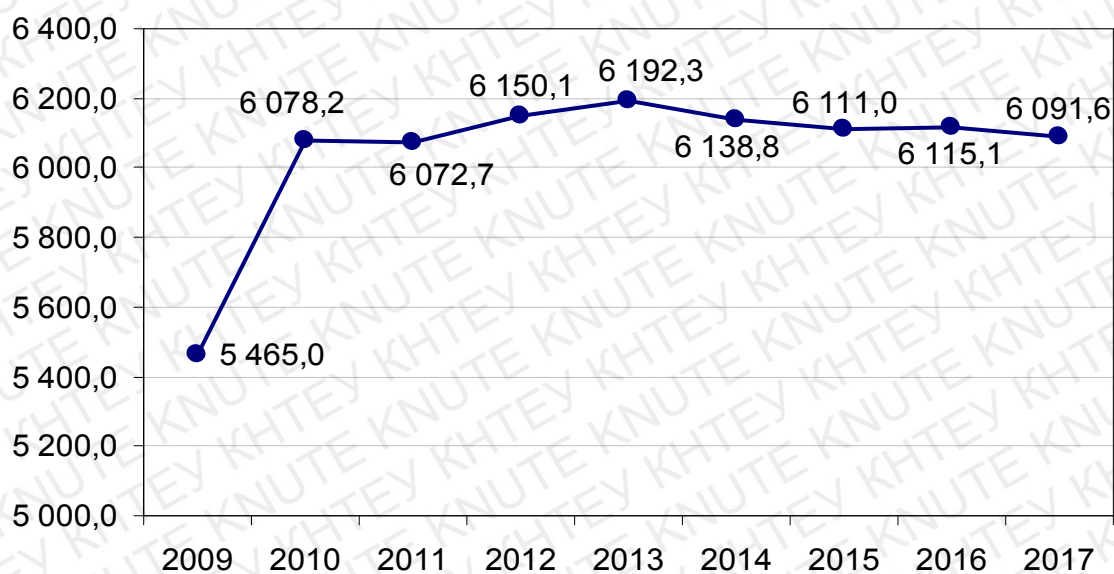
Країни	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього у країни ЄС	5465,0	6078,2	6072,7	6150,1	6192,3	6138,8	6111,0	6115,1	6091,6
Кіпр	5336,1	5900,1	5899,7	5917,6	5925,1	5926,1	5923,7	5930,5	5932,5
Латвія	31,9	87,9	80,4	95,5	98,6	85,0	69,8	68,4	75,2
Угорщина	0,1	0,1	0,1	4,2	17,3	16,0	14,6	14,9	17,5
Інші країни ЄС	96,9	90,1	92,5	132,8	151,3	111,7	102,9	101,3	66,4
Усього з України	5760,5	6402,8	6435,4	6568,1	6702,9	6456,2	6315,2	6346,3	6339,8

Джерело: [45]

Після закінчення кризи у 2009 році Україну інвестувала у країни ЄС майже 5,5 млрд. доларів. У наступні році сталося збільшення загального обсягу коштів, яке у 2012 трохи впало, але потім знову зросло. У 2013 був максимум вкладених коштів за усі 10 років з часів Глобальної економічної кризи і по сьогодні та становив практично 6,2 млрд.

Події 2014 року звичайно вплинули на обсяг інвестицій, але це не мало такого значного характеру, як у випадку із коштам з ЄС в Україну. Сталося зменшення, проте спочатку всього лиш на 53,5 млн. доларів, а потім ще на 27,8 млн. У 2016 році взагалі навіть сталося мінімальне підвищення на 4 млн.

У 2017 році обсяг інвестицій знизився і становив трохи більше 6 млрд. доларів. Загалом з 2010 рік по 2017 Україна вклала у країни ЄС майже однакову кількість коштів, яка коливалася від 6 млрд. до 6,2 млрд. (рис. 2.9).

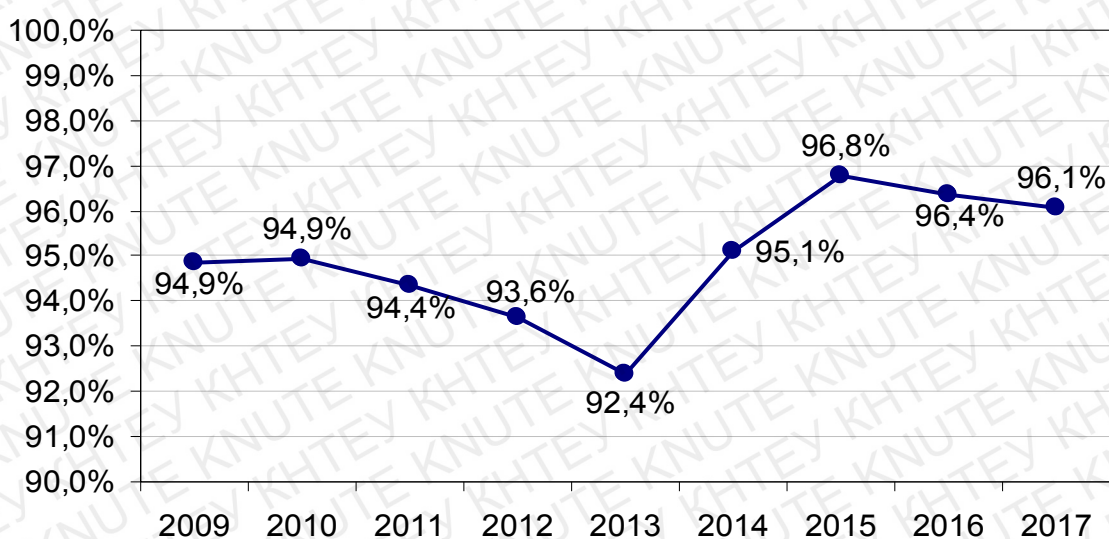
Рис.2.9. Тенденції обсягів прямих інвестицій з України в ЄС за 2009-2017 рр., млн. доларів [45]

Щодо відсоткової частки українських інвестицій у ЄС у загальному обсязі інвестицій, то тут зовсім протилежна ситуація. У 2009 році вкладені кошти у Європу становили 94,9%. Після цього почалося падіння, яке закінчилося у 2013. Воно склало аж 2,5% і обсяг інвестицій у ЄС досягнув рівня 92,4%.

Події 2014 року вплинули зовсім інакше. Повна орієнтація нової влади на Європу спричинили стрімке зростання частки інвестицій у країни ЄС до 96,8%. Проте після цього все ж таки сталося зменшення і у 2017 обсяг вкладених коштів склав 96,1%, що все-одно є набагато більше, ніж у період з 2009 року по 2013.

Загалом же країни ЄС є пріоритетними для України у вкладанні інвестицій і їх рівень завжди був більше 90% (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Тенденція частки інвестицій з України у ЄС у загальному обсязі за 2009-2017 рр. [45]

Лідерами по отриманню інвестицій з України є Кіпр, Латвія та Угорщина. На ці топ-3 країни у 2017 році припало майже 99% усіх коштів.

Найбільше Україна інвестує саме у Кіпр. Загалом практично всі кошти йдуть саме туди. Навіть події 2014 року нічого не змінили. Навпаки у 2017 році було найбільше туди інвестовано, а саме 5,9 млрд. доларів, що на 7,4 млн. більше, ніж у 2013, і на майже 600 млн., ніж у 2009. Загалом у 2017 році інвестиції у Кіпр становили 97,4%.

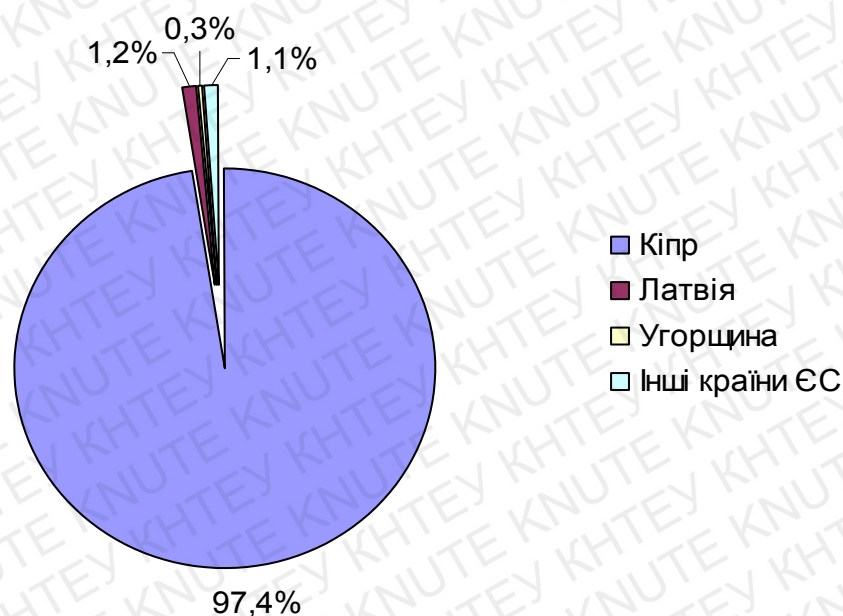
На другому місці йде Латвія. Туди Україна вкладає набагато менше коштів і тут присутня звична тенденція, а саме зростання з 2009 року, у якому було інвестовано 31,9 млн. доларів, до 2013, коли було досягнуто відмітки у майже 100 млн. Після цього почалося звичне зменшення, яке закінчилося у 2016 році і становило 68,4 млн. доларів.

У 2017 році Україна збільшила інвестицій у Латвію до 75,2 млн., що є 1,2% від загального обсягу коштів.

Ще у топ-3 знаходиться Угорщина. Але інвестиції у неї дуже скромні. Після Глобальної економічної кризи перші роки вони взагалі становили 100 тис. Доларів, але у 2012 стався стрімкий підйом до 4,2 млн., а ще через рік аж до 17,3 млн. доларів.

Після цього відбулася така ж сама ситуація, як і з Латвією. Спочатку падіння, але лише до 2015 року і досягнення рівня 14,6 млн. доларів, а потім невелике збільшення у 2016 році на 300 тис і ще на 2,6 млн. у 2017.

Загалом у 2017 році Україна інвестувала в Угорщину 17,5 млн. доларів, що становить лише 0,3% (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Топ-3 європейських країни по отриманню інвестицій з України у 2017р. [45]

За сферами діяльності Україна найбільше інвестує у професійну, наукову та технічну діяльність, яка завжди була лідером і обсяги у коштів у неї сягали більше 5 млрд. доларів. Після кризи у 2010 році відбувся рекордний підйом і було досягнуто максимального значення за ці 10 років, а саме майже 5,6 млрд. Проте після цього було два роки падіння і знову різке зростання у 2013. Події наступного року взагалі не вплинули на інвестиції у

цю сферу і продовжили збільшуватися аж до 2015 роки, після чого сталося невелике зменшення.

Також привабливою для України є промисловість, у яку завжди після Глобальної економічної кризи інвестували більше 100 млрд. доларів. Тут ситуація схожа до загальної. Підвищення до 2013 року і падіння після подій 2014, яке тривало 2 роки. З 2016 року почалося поступове невелике зростання на 13 млн. і у 2017 загальний обсяг інвестицій уже становив 119 млн. доларів.

Раніше на другому місці фінансова та страхова діяльність, яка на своєму піку у 2012 році отримала 263 млн. інвестицій. Усе змінилося у 2014 році, коли обсяг вкладених коштів у цю сферу скоротився вдвічі і після цього продовжив падіння. У результаті у 2017 Україна інвестувала у фінансову та страхову діяльність країн ЄС всього 76 млн. доларів.

Ще теж одним із лідерів по інвестиціям оптова та роздрібна торгівля. Після кризи було 2 роки зростання і досягнення 181 млн. доларів, що у 2012 році було другим показником. Проте після цього почалося поступове падіння, яке прискорилося після подій 2014 року, і у 2017 обсяг інвестицій склав 50 млн. доларів (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

**Прямі інвестиції з України у країни ЄС за сферами діяльності у
2009-2017 рр., млн. доларів**

Сфера	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
УСЬОГО	5465,0	6078,2	6072,7	6150,1	6192,3	6138,8	6111,0	6115,1	6091,6
Сільське господарство	14,5	16,2	16,9	17,3	17,6	18,4	16,2	15,3	17,5
Промисловість	87,7	121,2	128,9	140,2	161,2	126,0	106,1	113,9	119,0
Будівництво	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	11,0	1,3	1,3	1,3
Оптова та роздрібна торгівля	106,3	108,7	181,4	141,3	118,2	106,6	77,5	86,0	50,2
Транспорт	6,7	15,7	15,4	16,0	22,4	21,6	23,9	25,8	28,1
Інформація та телекомун.	0,0	0,0	0,0	1,6	0,0	2,6	2,5	2,4	0,6
Фінансова та страхова діяльність	160,0	192,0	161,9	263,2	204,8	119,1	71,4	69,9	76,0

Операції з нерухомим майном	36,1	36,2	35,9	49,8	61,4	48,2	44,3	43,1	45,4
-----------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

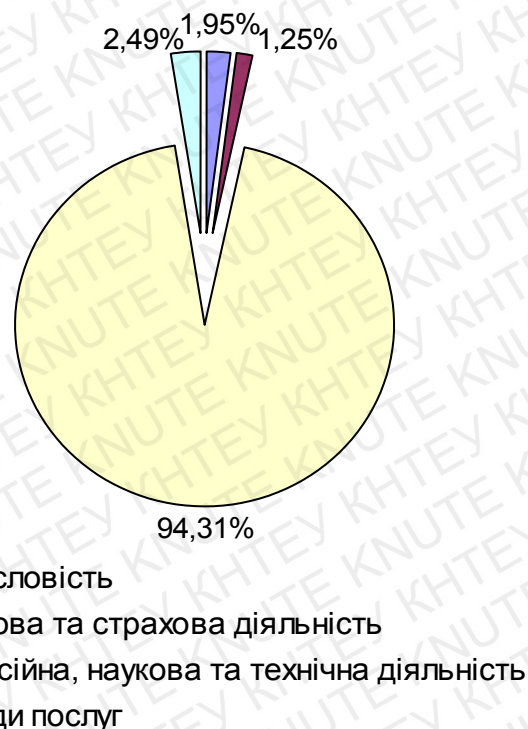
Продовження таблиці 2.8.

Професійна, наукова та технічна діяльність	5050,6	5582,9	5529,8	5507,6	5571,2	5675,2	5760,7	5749,0	5744,7
Інші види послуг	2,4	4,7	1,9	12,4	34,7	10,2	7,2	8,4	8,9

Джерело: [45]

У відсотках перевага професійної, наукової та технічної діяльності більш ніж переконлива і у 2017 році становив 94,31% інвестицій. Промисловість отримала всього лише 1,95% від загального обсягу коштів, а фінансова та страхова діяльність взагалі 1,25%.

У всі інші сфери Україна інвестувала менше, ніж по 1%. Загалом топ-3 найпривабливіші сфери отримали 97,51% коштів (рис. 2.12).

Рис. 2.12. Частка інвестицій у різні сфери у 2017р. [45]

Як і з інвестиціями з ЄС в Україну, так і у зворотному випадку потрібно розглянути регіональну структуру. Найбільше коштів у європейські країни йде саме з Донецької області, як би це не було дивно, і вони завжди переважали 5 млрд. доларів. Загалом обсяги інвестицій з цієї області завжди

коливалися. То у 2010 році зростали, а потім знижувалися. Далі знову збільшувалися і навпаки. На це все події 2014 року не вплинули і тоді спостерігалось зростання коштів з Донецької області. У 2017 році звідти до ЄС було інвестовано трохи більше 5,7 млрд. доларів.

Після Донецької області за обсягами українських інвестицій йде звичайно Київ, але у нього показники набагато скромніші. З 2019 року почалося зростання майже вдвічі, яке тривало до 2013, коли загальна сума коштів склала 309 млн. Після цього 2 роки відбувалося падіння до 184 млн. доларів, спричинене відомими причинами. Проте у 2016 сталося різке зростання інвестицій майже на 100 млн. Через рік знову трохи загальний обсяг трохи впав і становив 259,6 млн. доларів.

Також ще одним із лідерів раніше була Дніпропетровська область. До 2013 року вона була третьою, завдяки непоганому зростанню після Глобальної економічної кризи, та інвестувала у ЄС 184,1 млн. доларів. Проте після цього відбулося катастрофічне скорочення коштів і у 2017 році ситуація була уже зовсім інакшою, а саме всього трохи більше 20 млн. інвестицій (таблиця 2.9).

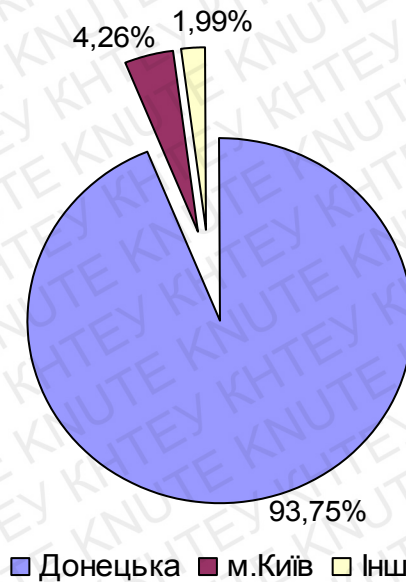
Таблиця 2.9

**Прямі інвестиції з України по регіонах у країни ЄС у 2009-2017 рр.,
млн. доларів**

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Дніпропетровська	105,4	144,6	136,0	178,9	184,1	109,8	69,6	18,2	20,3
Донецька	5 119,0	5 657,0	5 605,0	5 595,6	5 525,2	5 654,6	5 748,1	5 721,8	5 711,0
м. Київ	164,8	167,4	201,4	213,9	309,2	237,9	184,0	273,1	259,6
Інші області	75,8	109,2	119,7	149,6	156,8	123,6	99,3	90,7	88,7
Усього	5 465,0	6 078,2	6 072,7	6 150,1	6 192,3	6 138,8	6 111,0	6 115,1	6 091,6

Джерело: [45]

У відсотковому вираженні інвестиції з Донецької області у 2017 році склали аж 93,75% від загального обсягу. Показник Києва у 22 рази менший і становить всього 4,26%. Усі інші області вклали дуже мінімально коштів від загального обсягу і разом це лише майже 2% (рис 2.13).

Рис. 2.13. Основні області-інвестори у 2017р. [45]

2.3 Показники ефективності стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

Україна після подій 2014 року обрала орієнтацію на Європейський Союз і співпраця з нею стала головним пріоритетом. Це стосується і стратегічного партнерства в інвестиційній сфері. Україні важливо, щоб воно складалася успішно і приносило користь, зважаючи на проблеми вітчизняної економіки та брак коштів. Тому дослідження ефективності цієї співпраці є дуже важливе.

Першим методом дослідження є визначення рентабельності інвестицій. Для цього потрібно використовувати формулу:

$$\text{Рентабельність інвестицій} = \frac{\text{ВВП}}{\text{Сума інвестицій}}$$

Тепер по ній розраховуємо рентабельність на загальнодержавному рівні:

$$\text{Рентабельність інвестицій у 2017 році} = 112200,8 / 27465,5 = 4,1$$

Також ще у цьому методі потрібно порахувати термін окупності інвестицій за формулою:

$$\text{Термін окупності інвестицій} = \frac{\text{Сума інвестицій}}{\text{ВВП}} \times 360$$

Визначаємо загальний термін окупності інвестицій у 2017 році:

$$\text{Термін окупності у 2017 році} = (27465,5 / 112200,8) * 360 = 88$$

Загалом усі показники та результати розрахунків по цьому методу за 2013-2017 роки продемонстровано у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Рентабельність та термін окупності інвестицій за 2013-2017 рр., дн.

	2013	2014	2015	2016	2017
Рентабельність	4,3	4,3	3,4	3,6	4,1
Термін окупності	84	84	104	101	88

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

За останні 5 років рентабельність була більше 1, тобто інвестиційна співпраця ефективна. При цьому термін окупності був невеликий, тобто залучені кошти були дуже ліквідні. Звичайно був спад у 2015 році, проте потім усе стабілізувалося.

Тепер потрібно зробити розрахунки на галузевому рівні. Найкраще провести дослідження на основі галузей, які отримали найбільше інвестицій.

$$\text{Рентабельність інвестицій у промисловість за 2017 рік} = 24348,4 / 7497,6 = 3,25.$$

$$\text{Термін окупності інвестицій у промисловість за 2017 рік} = (7497,6 / 24348,4) * 360 = 111 \text{ днів.}$$

Загалом усі показники та результати розрахунків на галузевому рівні за 2013-2017 роки продемонстровано у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Рентабельність та термін окупності інвестицій на галузевому рівні за 2013-2017 рр., днів

Галузь	Рік	Рентабельність	Термін окупності
Промисловість	2013	2,63	137
	2014	2,89	125

Продовження таблиці 2.11.

	2015	2,49	145
	2016	2,93	123
	2017	3,25	111
Фінансова та страхова діяльність	2013	0,85	423
	2014	0,89	406
	2015	0,50	713
	2016	0,37	973
	2017	0,36	993
Торгівля	2013	4,91	73
	2014	4,27	84
	2015	3,27	110
	2016	3,49	103
	2017	4,39	82
Операції з нерухомим майном	2013	3,15	114
	2014	2,75	131
	2015	1,99	181
	2016	2,17	166
	2017	2,41	149
Професійна та наукова діяльність	2013	1,88	192
	2014	1,97	182
	2015	1,57	229
	2016	1,70	211
	2017	1,87	193
Інформація та телекомунікація	2013	4,02	90
	2014	3,53	102
	2015	2,18	165
	2016	2,41	149
	2017	2,74	131

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Інвестиції у практично всі галузі за останні 5 років були рентабельними та ліквідними. Особливо це стосується торгівлі. Також дуже гарні показники мала інформаційна та телекомунікаційна сфера і промисловість. Винятком стала лише фінансова та страхова діяльність у якої рентабельність малою,

менше 1, а термін окупності був більше року, а у 2016 та 2017 навіть більше двох.

Вкінці ще треба здійснити розрахунки на регіональному рівні. Найкраще провести дослідження на основі регіонів, які отримали найбільше інвестицій.

Рентабельність інвестицій у місто Київ за 2017 рік = $26703,8 / 16210,6 = 1,65$.

Термін окупності інвестицій у місто Київ за 2017 рік = $(16210,6 / 26703,8) * 360 = 219$ днів (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12

Рентабельність та термін окупності інвестицій на регіональному рівні за 2013-2017 рр., днів

Регіон	Рік	Рентабельність	Термін окупності
м. Київ	2013	1,91	189
	2014	1,96	184
	2015	1,47	245
	2016	1,40	258
	2017	1,65	219
Дніпропетровська	2013	2,70	133
	2014	3,37	107
	2015	3,36	107
	2016	3,92	92
	2017	4,19	86
Київська	2013	5,57	65
	2014	5,02	72
	2015	4,09	88
	2016	4,75	76
	2017	5,82	62
Одеська	2013	6,57	55
	2014	5,78	62
	2015	4,70	77
	2016	5,05	71
	2017	6,10	59
Донецька	2013	6,86	52

	2014	5,70	63
	2015	4,12	87
	2016	6,17	58
	2017	7,89	46
Львівська	2013	7,23	50

Продовження таблиці 2.12.

	2014	6,72	54
	2015	5,39	67
	2016	5,79	62
	2017	6,60	55

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

На регіональному рівні усі інвестицій рентабельні та ліквідні. Особливо на гарному рівні показники у Львівській, Донецької та Одеської областей. Вони у декілька разів більше норми. Практично не відстає від них Київська область.

Загалом завдяки цьому методу можна визначити, що практично усі інвестиції з ЄС в Україну є дуже рентабельними і ліквідними. Проте насправді такий високий рівень показників більше викликаний не тим, що інвестиції насправді корисні, а тим, що вони не дуже значні і не дають потрібного ефекту та впливу на розвиток України.

Наступним методом оцінювання ефективності інвестицій є порівняння структурних трансформацій. Для початку потрібно визначити частку кожної галузі у загальному обсязі ВВП, зайнятості та інвестицій за 2013-2017 роки.

Частка промисловості у ВВП за 2017 рік = $24348,4 / 112200,8 = 21,7\%$

Частка працюючих у промисловості у загальному обсязі зайнятості за 2017 рік = $2440,6 / 16156,4 = 15,1\%$.

Частка інвестицій у промисловість за 2017 рік = $7497,6 / 27465,5 = 27,3\%$ (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13

Структурні трансформації ВВП, зайнятості та інвестицій на галузевому рівні за 2013-2017 рр.

Галузь	Рік	ВВП	Зайнятість	Інвестиції
--------	-----	-----	------------	------------

Промисловість	2013	20,2%	15,5%	32,9%
	2014	20,5%	16,0%	30,5%
	2015	19,8%	15,7%	27,4%
	2016	21,2%	15,3%	25,8%
	2017	21,7%	15,1%	27,3%

Продовження таблиці 2.13.

Фінансова та страхова діяльність	2013	4,5%	1,5%	22,8%
	2014	4,4%	1,6%	21,6%
	2015	3,4%	1,5%	23,2%
	2016	2,7%	1,4%	26,4%
	2017	2,3%	1,3%	26,1%
Торгівля	2013	14,5%	20,9%	12,7%
	2014	14,7%	21,9%	14,8%
	2015	13,8%	21,4%	14,5%
	2016	13,3%	21,6%	13,6%
	2017	14,1%	21,8%	13,1%
Операції з нерухомим майном	2013	6,5%	1,5%	8,9%
	2014	6,2%	1,6%	9,8%
	2015	6,2%	1,6%	10,7%
	2016	6,1%	1,6%	10,0%
	2017	5,7%	1,6%	9,7%
Професійна та наукова діяльність	2013	3,3%	2,4%	7,5%
	2014	3,0%	2,5%	6,5%
	2015	2,8%	2,6%	6,1%
	2016	2,9%	2,6%	6,0%
	2017	2,7%	2,6%	5,9%
Інформація та телекомунікація	2013	3,3%	1,5%	3,5%
	2014	3,3%	1,6%	4,0%
	2015	3,7%	1,7%	5,8%
	2016	3,7%	1,7%	5,5%
	2017	3,7%	1,7%	5,5%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Після цього потрібно порівняти тенденції змін. Виходячи з цього можна прослідкувати вплив інвестицій на торгівлю та інформаційну і

телекомунікаційну сферу, де залучені кошти збільшили їх частку у загальному обсязі ВВП та зайнятості.

Часткову користь принесли інвестиції промисловості, операціям з нерухомим майном, професійній та науковій діяльності. Тут вони допомогли покращити їх позиції у ВВП, проте ніяк не вплинули на зайнятість.

Найгірша ситуація знову у фінансовій та страховій діяльності, де інвестиції взагалі були неефективними і не принесли ніякої користі для неї.

Також потрібно визначити ефективність інвестицій за цим методом і на регіональному рівні.

Частка міста Києва у ВВП за 2017 рік = $24348,4 / 112200,8 = 21,7\%$

Частка працюючих у місті Києві від загальної кількості зайнятого населення за 2017 рік = $2440,6 / 16156,4 = 15,1\%$

Частка інвестицій у місто Київ за 2017 рік = $7497,6 / 27465,5 = 27,3\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків на галузевому рівні за 2013-2017 роки продемонстровано у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Структурні трансформації ВВП, зайнятості та інвестицій на регіональному рівні за 2013-2017 рр.

Регіон	Рік	ВВП	Зайнятість	Інвестиції
м. Київ	2013	21,3%	6,9%	48,1%
	2014	22,5%	7,6%	49,4%
	2015	22,7%	8,3%	53,4%
	2016	23,4%	8,4%	59,8%
	2017	23,8%	8,4%	59,0%
Дніпропетровська	2013	10,4%	7,5%	16,6%
	2014	11,1%	8,1%	14,2%
	2015	10,8%	9,0%	11,1%
	2016	10,2%	8,8%	9,3%
	2017	10,0%	8,6%	9,7%
Київська	2013	4,7%	3,7%	3,6%
	2014	5,0%	4,0%	4,3%
	2015	5,2%	4,5%	4,4%

	2016	5,4%	4,5%	4,0%
	2017	5,7%	4,6%	4,0%
Одеська	2013	4,8%	5,2%	3,1%
	2014	4,7%	5,6%	3,5%
	2015	5,0%	6,2%	3,7%
	2016	5,0%	6,1%	3,5%
	2017	5,2%	6,1%	3,5%
Донецька	2013	11,3%	9,6%	7,1%
	2014	7,6%	9,7%	5,7%
	2015	5,8%	4,6%	4,8%
	2016	5,8%	4,6%	3,3%
	2017	6,0%	4,5%	3,1%

Продовження таблиці 2.14.

Львівська	2013	4,3%	5,4%	2,6%
	2014	4,6%	5,7%	2,9%
	2015	4,8%	6,3%	3,0%
	2016	4,8%	6,4%	3,0%
	2017	4,9%	6,5%	3,0%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Щодо регіонального рівня, то тут інвестиції вплинули на розвиток міста Києва, Дніпропетровської, Донецької та Львівської областей, що виражено відповідними змінами їх частки у ВВП та зайнятості.

Часткову користь принесли інвестиції Одеській області, де трохи вплинули на частку ВВП, проте мали прямий ефект для зайнятості. А ось Київська область спочатку мала користь від інвестицій, але вона зменшувалася, а у останні два роки ефективність взагалі зникла.

Загалом завдяки цьому методу, можна побачити, що інвестиції або приносять невелику користь галузям та регіонам, або часткову. Тобто їх ефективність не на дуже гарному рівні.

Третім методом є дослідження еластичності. Для цього потрібно порівняти середньорічні темпи змін обсягу валового виробництва

(внутрішнього продукту) та прямих іноземних інвестицій за відповідний період:

$$K_e = \frac{\Delta \text{ВВП}}{\Delta \text{П}}$$

Також ще потрібно зробити схоже порівняння з зайнятістю та інвестиціями:

$$K_e = \frac{\Delta \text{З}}{\Delta \text{П}}$$

Визначаємо коефіцієнти еластичності загалом для України:

Зміна обсягу ВВП у 2017 році по відношенню до 2016 = $(112200,8 / 93384,8) * 100\% - 100\% = 20,1\%$

Зміна кількості працюючих у 2017 році по відношенню до 2016 = $(16156,4 / 16276,9) * 100\% - 100\% = -0,7\%$

Зміна обсягу інвестицій у 2017 році по відношенню до 2016 = $(27465,5 / 26203,6) * 100\% - 100\% = 4,8\%$

Середньорічний темп змін обсягу ВВП = $(4,2\% + (-24,3\%) + (-31,8\%) + 2,6\% + 20,1\%) / 5 = -5,8\%$

Середньорічний темп змін кількості працюючих = $(0,2\% + (-11,4\%) + (-9,0\%) + (-1,0\%) + (-0,7\%)) / 5 = -4,4\%$

Середньорічний темп змін обсягу інвестицій = $((-0,2\%) + (-24,3\%) + (-14,9\%) + (-0,8\%) + 4,8\%) / 5 = -7,1\%$

Коефіцієнт еластичності ВВП та інвестицій = $-5,8\% / -7,1\% = 0,82$

Коефіцієнт еластичності зайнятості та інвестицій = $-4,4\% / -7,1\% = 0,62$

Загалом усі показники та результати розрахунків у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Темпи змін обсягів ВВП, зайнятості та інвестицій за 2013-2017 рр. і коефіцієнти еластичності

ВВП	2013	4,2%
	2014	-24,3%
	2015	-31,8%
	2016	2,6%

	2017	20,1%
	Середнє	-5,8%
Зайнятість	2013	0,2%
	2014	-11,4%
	2015	-9,0%
	2016	-1,0%
	2017	-0,7%
	Середнє	-4,4%
Інвестиції	2013	-0,2%
	2014	-24,3%
	2015	-14,9%
	2016	-0,8%
	2017	4,8%
	Середнє	-7,1%
Еластичність	ВВП / Інвестиції	0,82
	Зайнятість / Інвестиції	0,62

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Усі два коефіцієнти еластичності менше одиниці, тобто інвестиційна співпраця немає ніякого ефекту та соціально-економічної користі.

Тепер потрібно зробити розрахунки на галузевому рівні:

Зміна обсягу частини ВВП отриманому у промисловості у 2017 році по відношенню до 2016 = $(24348,4 / 19787,2) * 100\% - 100\% = 23,1\%$

Зміна кількості працюючих у промисловості у 2017 році по відношенню до 2016 = $(2440,6 / 2494,8) * 100\% - 100\% = -2,2\%$

Зміна обсягу інвестицій у промисловість у 2017 році по відношенню до 2016 = $(7497,6 / 6752,9) * 100\% - 100\% = 11,0\%$

Середньорічний темп змін обсягу частини ВВП отриманому у місті Києві = $((-3,5\%) + (-23,0\%) + (-34,2\%) + 10,0\% + 23,1\%) / 5 = -5,5\%$

Середньорічний темп змін кількості працюючих у місті Києві = $((-2,1\%) + (-8,6\%) + (-11,2\%) + (-3,1\%) + (-2,2\%)) / 5 = -5,4\%$

Середньорічний темп змін обсягу інвестицій у місто Київ = $((-5,8\%) + (-29,9\%) + (-23,7\%) + (-6,5\%) + 11,0\%) / 5 = -11,0\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків на галузевому рівні за 2013-2017 роки продемонстровано у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Темпи змін обсягів ВВП, зайнятості та інвестицій на галузевому рівні за 2013-2017 рр.

Галузь	Рік	ВВП	Зайнятість	Інвестиції
Промисловість	2013	-3,5%	-2,1%	-5,8%
	2014	-23,0%	-8,6%	-29,9%
	2015	-34,2%	-11,2%	-23,7%
	2016	10,0%	-3,1%	-6,5%
	2017	23,1%	-2,2%	11,0%
	Середнє	-5,5%	-5,4%	-11,0%
Фінансова та страхова діяльність	2013	8,4%	-3,0%	-10,1%
	2014	-25,5%	-6,3%	-28,5%
	2015	-48,0%	-15,1%	-8,6%
	2016	-17,1%	-7,4%	13,1%
	2017	1,4%	-4,3%	3,5%
	Середнє	-16,2%	-7,2%	-6,1%

Продовження таблиці 2.16.

Торгівля	2013	5,5%	2,6%	358,0%
	2014	-23,0%	-7,1%	-11,5%
	2015	-36,2%	-11,5%	-16,7%
	2016	-0,7%	0,2%	-6,9%
	2017	27,3%	0,3%	1,1%
	Середнє	-5,4%	-3,1%	64,8%
Операції з нерухомим майном	2013	14,0%	-2,5%	18,1%
	2014	-27,3%	-9,0%	-16,7%
	2015	-32,5%	-6,2%	-6,5%
	2016	1,5%	-4,8%	-7,3%
	2017	12,3%	-1,3%	1,1%
	Середнє	-6,4%	-4,7%	-2,3%
Професійна та наукова діяльність	2013	13,6%	-2,1%	35,9%
	2014	-31,0%	-7,6%	-34,4%
	2015	-35,6%	-7,3%	-19,2%
	2016	5,0%	1,2%	-3,0%

	2017	12,6%	-2,9%	2,7%
	Середнє	-7,1%	-3,7%	-3,6%
Інформація та телекомунікація	2013	11,4%	0,7%	-1,1%
	2014	-23,8%	-5,0%	-13,3%
	2015	-25,1%	-4,2%	21,6%
	2016	5,2%	0,8%	-5,0%
	2017	19,2%	-0,4%	4,7%
	Середнє	-2,6%	-1,6%	1,4%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Визначаємо коефіцієнти еластичності:

Коефіцієнт еластичності ВВП та інвестицій = $-5,5\% / -11,0\% = 0,50$

Коефіцієнт еластичності зайнятості та інвестицій = $-5,4\% / -11,0\% = 0,49$

Таблиця 2.17

Коефіцієнти еластичності на галузевому рівні

Галузь	Еластичність	
	ВВП / Інвестиції	Зайнятість / Інвестиції
Промисловість	0,50	0,49
Фінансова та страхова діяльність	2,64	1,18
Торгівля	0,00	0,00

Продовження таблиці 2.17.

Операції з нерухомим майном	2,83	2,10
Професійна та наукова діяльність	1,97	1,03
Інформація та телекомунікація	0,00	0,00

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Зважаючи на еластичність, можна побачити, що інвестиції вплинули на зміну обсягу ВВП та зайнятості у фінансовій та страховій діяльності, у сфері операцій з нерухомим майном і у професійній та науковій діяльності.

Протилежна ситуація у промисловості, а тим більше у торгівлі та інформаційній та телекомунікаційній сферах, де взагалі не було ніякого

ефекту від інвестицій та соціально-економічної користі.

Вкінці ще треба здійснити розрахунки на регіональному рівні:

Зміна обсягу частини ВВП отриманому у місті Києві у 2017 році по відношенню до 2016 = $(26703,8 / 21889,8) * 100\% - 100\% = 22,0\%$

Зміна кількості працюючих у місті Києві у 2017 році по відношенню до 2016 = $(1356,8 / 1364,3) * 100\% - 100\% = -0,5\%$

Зміна обсягу інвестицій у місто Київ у 2017 році по відношенню до 2016 = $(16210,6 / 15664,1) * 100\% - 100\% = 3,5\%$

Середньорічний темп змін обсягу частини ВВП отриманому у місті Києві = $(13,3\% + (-20,1\%) + (-31,2\%) + 5,9\% + 22,0\%) / 5 = -2,0\%$

Середньорічний темп змін кількості працюючих у місті Києві = $(1,0\% + (-3,2\%) + (-0,8\%) + 0,5\% + (-0,5\%)) / 5 = -0,6\%$

Середньорічний темп змін обсягу інвестицій у місто Київ = $(3,4\% + (-22,3\%) + (-8,1\%) + 11,1\% + 3,5\%) / 5 = -2,5\%$ (таблиця 2.18.).

Таблиця 2.18

Темпи змін обсягів ВВП, зайнятості та інвестицій на регіональному рівні за 2013-2017 рр.

Регіон	Рік	ВВП	Зайнятість	Інвестиції
м. Київ	2013	13,3%	1,0%	3,4%

Продовження таблиці 2.18.

	2014	-20,1%	-3,2%	-22,3%
	2015	-31,2%	-0,8%	-8,1%
	2016	5,9%	0,5%	11,1%
	2017	22,0%	-0,5%	3,5%
	Середнє	-2,0%	-0,6%	-2,5%
Дніпропетровська	2013	3,2%	0,2%	-13,4%
	2014	-19,3%	-3,8%	-35,3%
	2015	-33,7%	0,5%	-33,5%
	2016	-2,8%	-3,7%	-16,7%
	2017	17,2%	-2,4%	9,8%
	Середнє	-7,1%	-1,9%	-17,8%
Київська	2013	-1,1%	0,1%	4,2%

	2014	-19,3%	-4,5%	-10,5%
	2015	-28,9%	2,2%	-12,8%
	2016	5,8%	-0,5%	-9,0%
	2017	27,0%	0,7%	3,6%
	Середнє	-3,3%	-0,4%	-4,9%
Одеська	2013	7,7%	0,4%	-1,4%
	2014	-24,9%	-5,2%	-14,6%
	2015	-27,6%	0,7%	-10,9%
	2016	2,7%	-1,5%	-4,3%
	2017	24,4%	-1,4%	2,9%
	Середнє	-3,5%	-1,4%	-5,7%
Донецька	2013	-3,5%	-0,9%	2,0%
	2014	-49,2%	-11,0%	-38,9%
	2015	-47,9%	-56,8%	-27,9%
	2016	2,3%	-1,0%	-31,6%
	2017	25,1%	-1,9%	-2,3%
	Середнє	-14,6%	-14,3%	-19,7%
Львівська	2013	2,1%	0,4%	0,7%
	2014	-19,5%	-6,0%	-13,4%
	2015	-29,4%	0,4%	-11,9%
	2016	3,8%	0,5%	-3,5%
	2017	22,3%	0,4%	7,3%
	Середнє	-4,1%	-0,9%	-4,1%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Визначаємо коефіцієнти еластичності:

Коефіцієнт еластичності ВВП та інвестицій = $-2,0\% / -2,5\% = 0,82$

Коефіцієнт еластичності зайнятості та інвестицій = $-0,6\% / -2,5\% = 0,25$

Таблиця 2.19

Коефіцієнти еластичності на регіональному рівні

Регіон	Еластичність	
	ВВП / Інвестиції	Зайнятість / Інвестиції
м. Київ	0,82	0,25
Дніпропетровська	0,40	0,10
Київська	0,68	0,08
Одеська	0,62	0,25

Донецька	0,74	0,73
Львівська	1,00	0,21

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Розрахунок коефіцієнтів показує нам, що інвестиції не вплинули на розвиток і не мали ефекту на ВВП та зайнятість у жодному регіоні. Винятком є Львівська область, де користь інвестицій по відношенню до ВВП балансує на межі і вплив від залучених коштів дуже маленький.

Загалом завдяки методу дослідження еластичності можна дійти до висновку, що інвестиції загалом не є не доволі ефективними і не дуже впливають на зміну обсягу ВВП та зайнятості. Так, винятками є деякі галузі, але загальна ситуація протилежна. Більшість галузей та всі регіони не отримали соціально-економічної користі від залучених коштів.

Зробивши розрахунки по усім трьом методам і визначивши усі показники, після чого порівнявши їх з нормативними значення, стає одразу очевидно, що інвестиції з ЄС в Україну є не значних розмірів і також неефективно використовуються, щоб мати вплив на розвиток галузей та регіонів і економіки загалом.

Висновки до розділу 2

Історія стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та Європейським Союзом триває дуже давно. Після здобуття незалежності Україна практично одразу обрала європейським вектор розвитку, який проявлявся у зацікавленості в інвестиціях. Європейці зі свого боку бачили багатство та перспективи України і бажали вкласти в її економіку власні кошти. Значний прогрес у стратегічному партнерстві розпочався після 2014 року, коли ЄС був обраний основним партнером, проте все-одно поки обсяги співпраці є далекими від ідеальних.

Обсяг європейських інвестицій в Україну після Глобальної економічної кризи поступово зростав до 2013 року, але після подій 2014 почалося скорочення на третину, яке нарешті зупинилося у 2016 році. Через рік

сталося перше за останні роки зростання, але не дуже значне. Головними інвесторами є Кіпр, Нідерланди та Велика Британія. Найпривабливішими сферами, у які найбільше залучили коштів, стали промисловість, фінансова та страхова діяльність і оптова та роздрібна торгівля. Щодо регіонів, то тут лідирує Київ, а також Дніпропетровська, Київська, Донецька, Одеська та Львівська області.

Інвестиції з України в економіки країн ЄС були у декілька разів меншими, проте не зазнали суттєвих змін із-за подій 2014 року. Після закінчення Глобальної економічної кризи вони стабільно в районі 6 млрд. доларів. Найбільше Україна інвестувала у Кіпр, а серед галузей лідером є промисловість. Найбільше було інвестовано у ЄС з Донецької області та міста Києва.

Зважаючи на дослідження ефективності стратегічного партнерства трьома методами, стає одразу очевидно, що інвестиції з ЄС в Україну є не значних розмірів і також неефективно використовуються, щоб мати вплив на розвиток галузей та регіонів і економіки загалом.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ

3.1 Удосконалення стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

Стратегічне партнерство між Україною та Європейським Союзом в інвестиційній сфері є не дуже ефективне і не приносить тієї користі, яку бажали б бачити кожна зі сторін. Попри мільярди інвестицій і тенденції до зростання їх обсягів за останні роки, загальна ситуація є далека від тієї, яку потрібно було б мати у контексті такої важливої співпраці.

Україна декларує європейський напрям розвитку і шлях до членства в ЄС, тому для цього потрібні тісні економічні зв'язки, у тому числі і в інвестиційній сфері. Також взагалі треба мати відповідний рівень економіки та розвитку, тому і у цьому контексті дуже важливе залучення коштів з Європи [46].

Починаючи з 2014 року в Україні склалася доволі важка ситуація. Криза, військова агресія, зниження рівня життя. На сьогодні економічний розвиток України гальмується потрійними боргами: за зовнішніми запозиченнями, дефіцитом бюджету та тривалим від'ємним сальдо торговельного балансу. Якщо два перших час від часу погашаються за допомогою перемовин з кредиторами та зусиллями уряду країни, то перевищення імпорту над експортом має перманентний характер. Випередження протягом тривалого часу темпів зростання імпорту над темпами зміни експорту за умов старіння виробничого апарата та відсутності реформування економіки призвело до втрати можливостей подальшого економічного зростання на існуючій технологічній базі [47].

За декілька років такого стану сам розвиток став рівнозначним поняттю порятунку. Задля досягнення цього потрібно залучити іноземні кошти, у першу чергу із ЄС, тому важливість створення привабливих умов для такої інвестиційної співпраці важко переоцінити. На сучасному етапі стратегічне партнерство між Україною та ЄС в інвестиційній сфері полягає у тому, що:

- по-перше, європейські інвестиції не є доволі великими і тому не мають належного впливу на розвиток економіки
- по-друге, велика частина коштів йде з Кіпру, тому їх більш правильніше було б віднести до корупційних та офшорних схем, ніж до

справжніх іноземних інвестицій

- по-третє, частина інвестиційної співпраці здійснюється через ЄІБ та ЄБРР, хоча насправді більше ці кошти мають вигляд фінансової допомоги або кредитів, ніж справжніх іноземних інвестицій

- по-четверте, Україна погано та неефективно використовує залучені кошти, що викликано корупцією та непрофесіоналізмом, із-за чого немає відповідної користі від інвестицій [48].

Для того, щоб виправити ситуацію потрібно визначити усіх фактори, від яких залежить сучасний стан інвестиційної привабливості України.

Структура факторів, які впливають на залучення прямих іноземних інвестицій:

А) Фактори, що сприяють залученню прямих іноземних інвестицій:

- 1) наявність досить дешевої та кваліфікованої робочої сили;
- 2) вигідне географічне та транспортне розташування країни;
- 3) родючість сільськогосподарських угідь;
- 4) значні запаси корисних копалин;
- 5) наявність високоякісної та недорогої сировини і сільськогосподарських ресурсів;
- 6) наявність системи науково-дослідних і проектних установ для розробки і впровадження нових технологій;
- 7) відсутність усталеної ринкової конкуренції серед національних підприємств-товаровиробників;
- 8) наявність достатньо розвиненої інфраструктури (за винятком зв'язку та інформаційних систем) ;
- 9) наявність великих незадіяних виробничих площ;
- 10) наявність великої кількості вищих навчальних закладів і професійно-технічних училищ з потужною матеріальною базою, із різноплановим галузевим спрямуванням [49].

Б) Фактори, що стримують залучення прямих іноземних інвестицій:

І) Соціально-політичні:

- 1) політична нестабільність;
- 2) бюрократичні підвалини, що залишилися від командно-адміністративної системи господарювання;
- 3) корумпованість органів влади;
- 4) недосконалість правового середовища (відповідного законодавства);
- 5) постійне коригування нормативних актів;
- 6) недосконалість податкової системи;
- 7) обтяжлива митна політика [49].

II) Організаційні:

- 1) практична невідповідність за формою і змістом загальноприйнятим міжнародним стандартам системи подання і обґрунтування ділових пропозицій; бізнес-планів, інвестиційних програм;
- 2) непідготованість інвестиційних проектів;
- 3) низький рівень і низька ефективність використання іноземних інвестицій;
- 4) відсутність оперативного обліку та аналізу іноземного інвестування для якісного обґрунтування ефективності інвестицій;
- 5) недосконалість галузей інфраструктури;
- 6) нерозвиненість інституційної інфраструктури ринку [51].

III) Економічні:

- 1) недостатня стабільність фінансово-кредитної системи та національної валюти;
- 2) недостатня розвиненість банківської системи;
- 3) відсутність високоефективного та розвинутого недержавного сектору економіки;
- 4) несприятливі умови для попиту на українську продукцію на внутрішньому ринку;
- 5) неплатоспроможність багатьох вітчизняних підприємств;
- 6) низька відповідність щодо дотримання договірних умов [52].

Для подолання усіх проблем та покращення інвестиційного клімату потрібно звернути увагу на досвід провідних країн, які також у певний час зіштовхувалися з проблемами, але завдяки правильному підходу та розумним діям змогли досягти успіхів.

Однією з найбільших і нагальних проблем є корупція. Велика кількість інвесторів заявляла, що їх стримує вкласти кошти в українську економіку не настільки військові дії на Донбасі, а саме корупція. Бо перша відбувається лише на сході, а друга існує по всій нашій території [53].

Для подолання корупції спочатку потрібно створити відповідне законодавство, а саме більш спростити різні закони, щоб було менше прогалин у них і вони не заперечували один одного. Саме це першим зробили, такі країни, як Сінгапур та Республіка Корея, які є провідними у боротьбі з корупцією [57].

Також варто зменшити кількість різних ліцензій та дозволів, які є джерелом бюрократії, а ще щоб бізнес та інвестори могли легше працювати і менше контактувати із державними структурами, які заради видачі потрібного документа вимагають хабар [54].

Крім цього потрібно вдосконалити сам принцип роботи антикорупційних органів, взявши іноземний досвід. По-перше, дозволи, як у США, “метод провокації хабаром”, який допомагає виявити потенційного корупціонера. А по-друге, як у Кореї, дозволити боротися із корупцією самим громадянам, використовуючи цей метод, за що отримувати винагороду [60].

І найголовніше це потрібно застосувати “метод Форда”. Тобто, щоб зарплата працівників антикорупційних органів коливалася залежно від рейтингу України по корупції. Чим він нижчий, тим більша оплата праці.

Ще можна було б запозичити досвід Кореї і привчати самих громадян до того, щоб вони протистояли корупції. Це можна зробити завдяки обов’язковим навчальним курсам у навчальних закладах, на яких з маленького віку розповідають про шкоду від корупції [61].

Також пов'язаною з першою проблемою є ще одна, а саме судова система. Вирішення цього є важливим, оскільки інвесторам потрібно дати гарантію, що їх кошти та загалом права будуть захищені, а у разі чого справедливо вирішені та доведені у суді [55].

Для цього потрібно зробити, як у Сінгапурі, і для початку замінити усіх суддів на досвідчених іноземців та на провідних українських адвокатів. Підняти їм зарплати, але також застосувати “метод Форда”. “Очистка” судів та правоохоронних органів, яка дасть гарантії безпеки інвесторам, це запорука нового рівня стратегічного партнерства між Україною та ЄС у цій сфері.

Як було вже згадано, частина європейських інвестицій йде, як фінансова допомога. Тому було б доцільно створити системи моніторингу, які б дозволили нашим партнерам уважно стежити за тим, як ця допомога використовується, і в разі необхідності запроваджувати штрафи [56].

Також варто не забувати у цьому контексті і про захист інтелектуальної власності. Бо зазвичай разом із коштами інвестори приносять і певні власні технології та знання. Тому і тут їм потрібно дати гарантії захисту. Задля цього треба переглянути та вдосконалити закони щодо захисту інтелектуальної власності, привівши їх до рівня європейських, щоб самі європейські бачили, що в Україні усе на такому ж рівні, як і у них [50].

Ще потрібно нарешті реалізувати ініціативу під назвою “Управління сприяння інвестиціям”, яка являє собою комплекс заходів щодо захисту залучених коштів та надання довгострокових гарантій.

Ну і на сам кінець інвесторам не подобається правова нестабільність, коли часто змінюються різні закони та нормативні акти. Інвестиції “люблять спокій”, тому варто заборонити часто робити кардинальні зміни в законах, які впливають на умови інвестиційного середовища [58].

Звичайно найголовнішим кроком для покращення інвестиційного клімату є зміна податків і зменшення їх кількості. Проте це не означає зниження їх до такого рівня, як у офшорних зонах. Це потрібно для першого

часу, щоб стабілізувати економічну ситуацію в Україні і дати поштовх для розвитку [50].

Вдосконалення податкової системи є дуже важливим. Оскільки на сучасному етапі увесь тягар лягає на малий та середній бізнес, яким важко втримувати це. Із-за цього виникає тіньова економіка, яка “відлякує” європейських інвесторів. Вони не бачать значного розвитку бізнесу в Україні та умов для цього, тому розуміють, що не вигідно вкладати кошти в таку економіку. Тому потрібно змінити дану систему, щоб інвестори бачили перспективи отримання результатів та доходів від вкладання власних коштів [50].

Кількість податків має бути 5 або 7 штук. Чим їх менше, тим менш заплутана система, яка зараз породжує проблеми і механізми уникнення сплати податків. Загальна їх сума не повинна перевищувати третини доходів. Також потрібна, щоб система була пропорційна. Тобто великий бізнес має більші податки, ніж середній та малий [59].

Важливим моментом є відміна податку на приріст капіталу підприємства. Крім цього якщо компанія заплатила корпоративний податок, то дивіденди податком уже не повинні обкладатися [50].

Ще важливим моментом є податкові пільги та податкові канікули, які мають надаватися новим підприємствам, щоб вони могли спокійно розпочати свою діяльність і “стати на ноги”. Такі дії пришвидшать цей процес, який зробить українські підприємства більше і швидше привабливими для інвесторів [50].

Ще у цьому контексті також потрібно поговорити і про мито. В Україні зараз доволі обтяжлива податкова політика, хоч і є зона вільної торгівлі з Європейським Союзом. Тому потрібно загалом зменшити рівень і кількість митних ставок [58].

Особлива увага має приділити продукції, яка потрібна для розвитку пріоритетних галузей України. Саме такі товари мають мати найменші податкові та митні ставки, щоб підприємства могли легше їх дістати.

Податкові та митні перетворення дадуть сплеск для притоку інвестицій. Українські підприємства почнуть швидше розвиватися і це привабить європейців. А також їм самим будуть вигідні такі податки, які збільшать їх прибутки від вкладання власних коштів [57].

Згадана раніше, пріоритетність також є невід'ємною частиною покращення інвестиційного клімату. Україні необхідно визначити власні цілі та пріоритети. Також потрібно слідкувати за ситуацією у світі, щоб визначати які у перспективному майбутньому галузі економіки будуть найпривабливішими та найприбутковішими.

Усі пріоритетні галузі повинні мати мені податки та мита, а також особливий підхід до розвитку. Ще також треба, щоб у них була найкраща державна підтримка та гарантії для інвесторів. Це дозволить направити європейські кошти туди, де Україні це буде найбільш потрібно та вигідно, а інвесторам принесе більші прибутки [60].

У першу чергу йде мова про науковмісні та технологічні сфери, тобто, наприклад, ІТ або космічна, а саме ракетобудування та виробництво іншого. В Україні на даний час є у цьому великі перспективи та вже певний досвід, тому інвесторів це має зацікавити.

В економічному плані на інвестиційну привабливість Україну позитивно вплине створення прозорої системи приватизації державних підприємства та започаткування справедливого ринку землі.

Для зміни інвестиційного клімату також потрібно покращити функціонування фінансової та банківської системи. Для того, щоб це досягти, у першу чергу, потрібно подолати корупцію та бюрократію. Ще варто нарешті встановити чіткі правила функціонування цієї системи [58].

Українським банкам потрібно надати допомогу та гарантії нормального існування. Це треба, щоб забезпечити їм більш-менш стабільність. Загалом потрібно полегшити законодавство щодо банківської системи і допомогти їм почати розвиватися.

Важливим моментом є запровадження жорсткого контролю над вивезенням капіталів з країни, як це було у Кореї. Для цього потрібно обмежити співпрацю з Кіпром та різними офшорними зонами, встановивши ліміт коштів, які можуть туди переводитися і звідти надходити до України.

І насамкінець варто переглянути валютну політику та дати більше свободи, щоб бізнесу та інвесторам було легше співпрацювати, як це зробив у свій час Сінгапур [57].

Також не варто обходити стороною і науку та освіту. Усі країни, які мають гарний інвестиційний клімат, зрозуміли, що виховання розумних кадрів і розвиток науки та технологій дуже швидко приваблять інвесторів. Тому Україні також потрібні кваліфікаційні кадри, які заслуговуватимуть довіру.

У першу чергу, потрібно реформувати існуючу систему освіти. Особливо приділити увагу вищим навчальним закладам і збільшити об'єм викладання англійською мовою. Як показує практика, у країнах, де у ВНЗ навчають англійською, більше конкурентоспроможних спеціалістів, які покращують загальний розвиток економіки і зацікавлюють інвесторів [61].

Також варто розвивати саму науку, для покращення ситуації у пріоритетних галузях, які пов'язані із різними технологіями та їх виробництвом. Це дуже приваблює інвесторів. У контексті цього ще варто зменшити кількість ліцензій та процедур для отримання патентів, щоб полегшити роботу дослідників.

Ще потрібно допомогти уже існуючим підприємствам і їх працівникам, щоб вони ставали більш привабливими та конкурентоспроможними. Для цього треба покращувати професійно-кваліфікаційний рівень працівників, запровадивши різні курси та навчальні тренінги, витрати на які буде покривати держава або частину з них [60].

Україні потрібна армія професіоналів, які стануть основою економічного розвитку та інвестиційної привабливості. Це принесе більшу вигоду, ніж реанімувати старі неконкурентоспроможні підприємства.

Оскільки такі люди самі створять нові компанії, які будуть справді привабливі для іноземців.

У цьому ж контексті варто звернути увагу і на проблему міграції. Вона у теперішній час стала дуже гострою, хоча насправді має глибоке історичне коріння. Це досліджував ще у свій час Іван Франко.

Заглиблюючись у таку комплексну соціальну проблему, як еміграція українців, Іван Франко приходять до висновків, що головними причинами цього явища є саме економічні проблеми. Зокрема, він різко критикує урядовий бюрократичний підхід до проблеми, що спрямований не на з'ясування та усунення причин еміграції, а на адміністративні методи стримування виїзду і переселення українців за межі краю. Так, у одній із публікацій під назвою «Еміграція українського населення» він зазначає: «На жаль з надрукованого вчора урядового повідомлення ми не довідалися про одну з найважливіших речей, а саме про причини еміграції. Там лише говориться про засоби поліцейних репресій, призначені для стримування еміграції, хоча наявна практика повинна була вже навчити нашу адміністрацію тому, що неможливо затримати еміграцію репресивними засобами, коли причини гніздяться в недоліках політичного і економічного ладу» [62].

В принципі, такі процеси і відбуваються зараз. Щоправда, додаються нові форми еміграції, зокрема освітня – виїзд на навчання за межі України. Частина українців, які закінчують навчальні заклади в інших країнах повертаються в Україну, щоб продовжити свою кар'єру, інша частина залишається на постійне проживання в країні, де вчилася чи емігрує до іншої. Також змінився і соціальний портрет емігранта. Проте, залишаються основні мотиви еміграції – реалізація своїх здібностей, кращі умови життя та вищі заробітки. Разом з тим, трудові мігранти також здійснюють значні грошові перекази в Україну, які використовуються для повсякденного споживання, навчання, розвитку домашнього господарства та власного бізнесу [62].

Таким чином, Іван Франко був чи не першим, хто в українській літературі почав розглядати процес міграції комплексно та багатоаспектно. У своїх численних публікаціях на цю тему він звернув увагу, що головним чинником такої еміграції є «зараз найперший і найнебезпечніший – назвімо його коротко – економічна нужда» [62].

Саме тому варто підвищувати і умови життя в Україні, щоб та армія професіоналів не поїхала закордон.

Не менш важливим для інвестиційного клімату є і рівень інфраструктури. Ніхто не буде вкладати власні кошти в країну, де немає нормальних доріг і багато будівель ще радянської епохи, які щороку стають все більш аварійними. Тому варто приділяти цьому увагу, тим більше у контексті розвитку та використання українського потенціалу, пов'язаного з дуже вигідним географічним положенням. Те, що тут проходить багато шляхів, які пов'язують Європу та Азію, приваблює інвесторів, а якщо ще буде і відповідна інфраструктура високого рівня, то притік нових коштів не змусить себе чекати [58].

Звичайно також у контексті покращення інвестиційного клімату варто було б приділити увагу і політичній ситуації та війні. Вирішення цих проблем є також дуже важливим моментом, оскільки інвесторів не дуже приваблюють країни, у яких є подібна нестабільність, яка загрожує тим коштам, які вони вкладають.

Подолання корупції, вдосконалення податкової та митної систем, створення дієвих механізмів надання гарантії інвесторам, розвиток науки та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня українців дозволить покращити інвестиційний клімат та дати поштовх для підвищення обсягів коштів залучених з Європейського Союзу.

3.2 Розробка майбутніх сценаріїв стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері

У майбутньому головним інвестиційним проектом стратегічного партнерства між Україною та ЄС завдяки ЄІБ і ЄБРР буде “Європейський план для України”, який був прийнятий у вересні минулого року і діятиме з 2018 року по 2027. Він є, так званим, “Планом Маршала”. Саме на ньому варто сконцентрувати увагу і визначати, який вплив на його розвиток та діяльність матимуть запропоновані заходи покращення інвестиційного клімату.

Причини появи нового плану:

- ЄС має досвід досягнення довготривалої стабільності та підтримки громадськості для проведення реформ, що було досягнуто завдяки м'якій силі плану Маршалла у 1947 році та розширення ЄС у 2004 році.
- Сьогодні ЄС зіштовхнувся з ще одним викликом регіональної та політичної стабільності у східному сусідстві. Правильна економічна політика та впровадження реформ допоможуть у вирішенні цієї загрози. Настав час плану Маршалла для України.
- За нових геополітичних реалій, Західна спільнота має запропонувати Новий Європейський План для України щодо залучення інвестицій та прискорення економічного розвитку. Згідно із міжнародною експертною думкою, до 5 мільярдів євро інвестицій на рік може сприяти 6-8% економічного зростання України щорічно, впродовж наступних 5-10 років.
- Ця ініціатива повинна бути здійснена спільними зусиллями західної громади для мобілізації інвестицій, підвищення інституційної спроможності та підтримки імпульсу реформ. Вона має бути інструментальною, оскільки установи мають важливе значення і можливості створювати інвестиційні стимули, залучати приватний та державний капітал, вкладати інвестиції в банківські активи та об'єднувати інструменти.
- Європейський план для України повинен використовувати досвід та успіхи Плану Юнкера для Європи та зовнішнього інвестиційного плану ЄС. Він повинен базуватися на тих самих припущеннях, які нещодавно було

оголошено Комісією ЄС щодо міні-плану Маршалла для Західних Балкан, метою якого є інвестування понад 13 млрд. євро на розвиток інфраструктури та реальної економіки на Західних Балканах.

- Інвестиції мають бути направлені до реальних секторів економіки за умови одночасного відновлення структурних реформ і створення сприятливого інвестиційного середовища. План не включає підтримку державного бюджету. Інвестиційна підтримка має бути видимою для звичайних громадян в Україні, з метою отримання суспільного усвідомлення та підтримки реформ (думаючи глобально і діючи локально – енергозбереження, дорожня інфраструктура, безробіття, державні послуги, відбудова).

- Інвестиції, передбачені Європейським планом для України, потребують розвитку здатності до сприймання інвестицій – створення фінансової інституції в Україні для управління та виконання проектів, внесення необхідних адміністративних змін з метою створення сприятливого інвестиційного середовища, особливо у фінансовому, земельному, енергетичному та державному секторі. Заплановано це виконати для досягнення великих інвестиційних можливостей в Україні [62].

Зовнішній інвестиційний план (ЗІП) Європейського Союзу має на меті стимулювання інвестицій в економіку країн-партнерів в регіоні сусідства ЄС і Африці. За рахунок залучення і ефективного використання інвестицій ЗІП сприятиме всеосяжного росту, створенню робочих місць і сталого розвитку, при цьому особлива увага приділяється пріоритетним галузям, таким як:

- ✓ стала енергетика і зв'язок;
- ✓ фінансування мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП);
- ✓ стале сільське господарство, сільські підприємці та аграрний бізнес;
- ✓ сталий розвиток міст;
- ✓ цифрові технології для розвитку [62].

Зовнішній інвестиційний план буде грати ключову роль в підтримці

Європейським Союзом України, об'єднуючи дієві фінансові інструменти для мобілізації приватних інвестицій на основі структурних реформ і буде сфокусований на 3 пріоритетних сферах:

- ✓ підтримка економічних реформ (приватизація, реєстр заставного майна, земельна реформа, боротьба з корупцією, фонд для підтримки ключових структурних реформ;
- ✓ розблокування проектів, які фінансуються МФО;
- ✓ мобілізація внутрішнього та зовнішнього капіталу за допомогою Європейського фонду сталого розвитку, а саме змішане фінансування шляхом надання технічної підтримки для сприяння розробці інвестиційних проектів, створення гарантійного фонду для покриття ризиків по проектах МФО) [62].

Виходячи з вимог і позиції європейських партнерів продовжується робота з формування структури Плану пріоритетних інвестицій в Україну:

- Інвестиції мають бути направлені до реальних секторів економіки за умови одночасного відновлення структурних реформ і створення сприятливого інвестиційного середовища.
- План не включає підтримку державного бюджету.
- Інвестиційна підтримка має бути видимою для звичайних громадян в Україні, з метою отримання суспільного усвідомлення та підтримки реформ (розвиток інфраструктурних секторів):
  - Швидкий Транспорт;
  - Стійка Енергетика ;
  - Надійна цифрова інфраструктура;
  - Безпечне навколишнє середовище/екологія
  - Енергоефективна муніципальна інфраструктура;
  - Соціальна сфера [62].

Можливі інвестиційно-фінансові інструменти:

- Публічні інвестиції (бюджетне фінансування, ДФРР, фонд енергоефективності, технічна допомога і кредити МФО, український фонд соціальних інвестицій, україно-німецький фонд)

- Кредитні лінії для МСП, фермерства (кредити МФО через українські банки)
- Державно-приватне партнерство, концесії,
- Індустріальні та наукові парки, підтримка стартапів
- державна підтримка промисловості (спільне фінансування з ДБ інноваційних розробок, створення з МФО гарантійного фонду для покриття ризиків по проектах, часткове відшкодування відсоткової ставки за кредитами, кредити МФО) [62].

Загалом План буде складатися з двох ключових елементів.

Перший елемент - це План економічної підтримки України, який використовуватиметься протягом найближчого десятиліття, доки ЄС не запропонує Україні перспективи членства. План економічної підтримки повинен складатися з пакету заходів та інструментів підтримки, які допомагатимуть підтримувати мотивацію реформ в Україні, незважаючи на те, що в короткостроковій перспективі країні не буде запропоновано перспективи членства в ЄС. Цього можна досягти лише демонструючи людям України, що процес проєвропейської реформи, що ведеться, також веде до швидкого економічного зростання, збільшення доходів людей та створення нових робочих місць.

Зазначені заходи повинні, зокрема, включати в себе пакет суттєвих фінансових інвестицій (План Маршалла), спрямованих на досягнення швидшого зближення української економіки з європейським рівнем економічного розвитку.

Андерс Аслунд, спеціаліст зі Східної Європи та України, відомий у міжнародному співтоваристві, стверджує, що якщо обсяг інвестицій в українську економіку майже подвоїться, темпи річного економічного зростання в Україні можуть скласти 6-8% замість поточного 2-2,5%. Завдяки заходам, які покращать інвестиційну привабливість України можна буде досягти такого рівня фінансування з боку Європейського Союзу.

Пакет фінансової підтримки має становити щонайменше 5 мільярдів євро на рік і повинен бути порівняним за своїм складом до пакета підтримки, запропонованого західній громаді Греції за останні кілька років. З метою реалізації плану міжнародним донорам буде потрібно обов'язкова угода з Україною на основі суворої обумовленості та чіткого зв'язку між фінансовою допомогою, з одного боку, та конкретними реформами, термінами їх виконання та критеріями реалізації з іншого.

Крім того, для того, щоб План Маршалла для України був успішним, потрібно створити в Україні спеціальну інституційну базу, порівнянну з ефективним Європейським агентством реконструкції, створеним у Європі після Другої світової війни з метою реалізації Плану Маршалла в Європі. Подібний орган повинен бути створений в Україні. Пропонується створити Банк Розвитку України за моделлю Німецького банку розвитку, який буде керувати новими коштами та одночасно прагнути залучити додаткові джерела капіталу.

Другим елементом буде Пакет підтримки членства, призначений для використання в той час, коли через десять років, як ЄС, так і Україна будуть готові до перспективи членства. Цей пакет складається з стандартних заходів підтримки ЄС, які були надані центральноєвропейським країнам як перед початком переговорів про вступ, так і в ході переговорів [62].

Рис. 3.1. Орієнтовний графік виконання “Плану Маршалла” [62]

За попередніми підрахунками загальна вартість першочергових проектів, які увійдуть до складу першого контракту, буде складати 10,3 млрд. євро. Вони будуть у сфері транспорту, енергетиці, навколишнього середовища, муніципальної інфраструктури та соціальної. Дві третіх витрат буде забезпечено завдяки інвестуванню та фінансуванню ЄС через ЄІБ та ЄББР, а саме 6,7 млрд. євро. Іншу частину на себе візьме Україна і покриє за рахунок власних коштів. У майбутньому наступні проекти у цих сферах, які увійдуть до другого контракту, матимуть загальну вартість на рівні 16,5 млрд. євро (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Попередня оцінка потреби фінансування перспективних проектів

Млн. євро	Першочергові проекти,			Майбутні проекти
	Загальна вартість	Кредити МФО	Власні кошти	
Транспорт	2983,5	1637	1346,5	11427,82

Енергетика	3484,52	1673,22	1811,3	2745,73
Навколишнє середовище	105,205	-	105,205	160
Муніципальна інфраструктура	2803,74	2803,74	200	2000
Соціальна сфера	718,6	587,5	131,1	199,22
УСЬОГО	10295,565	6701,46	3594,105	16 532,77

Джерело: [62]

Очікуваний результат після закінчення дії Плану у 2027 році:

1) Не менше 50 мільярдів євро інвестиційної підтримки від МФО та міжнародних донорів, залучених у рамках Європейського Плану для України за період 2018-2027.

2) При якісному менеджменті лише державні підприємства можуть мати прибутки до 6 млрд. євро на рік з підвищеною ринковою вартістю; за умови виконання земельної реформи у довгостроковій перспективі може бути створений ринок із оборотом 40 млрд. євро, що дасть додатковий імпульс, зокрема кредитному ринку для малих та середніх підприємств; потенціал енергоефективності – до 2 млрд. євро на рік (до 60% скорочення споживання газу для опалення).

3) Фінансовий сектор, земельна реформа, реформа держаних підприємств, інвестиційне сприятливе середовище із інноваційною підтримкою малих та середніх підприємств, ДПП та регулятивний захист інвесторів створить щонайменше п'ятикратний ефект для економіки на загальну суму до 200 млрд. євро за період 2018-2027.

4) За цей період фінансовий інститут розвитку України працює з повним інвентарем фінансових інструментів інвестиційної підтримки, серед яких – різноманітні гарантії, сек'юритизація або венчурний капітал,

залучений через фінансових посередників, із результатом до 6-8% економічного зростання щороку.

5) Інвестиційна видимість стимулює інформування громадськості та підтримку процесу реформ (енергозбереження, дорожня інфраструктура, робочі місця, державні послуги, реконструкція) [62].

Після здійснення запропонованих дій і зміни інвестиційної привабливості України, цей План буде точно і вчасно виконаний. Також є велика вірогідність, що у процесі європейські партнери переконуються у пріоритетності України та збільшать обсяг фінансування. Цьому підтвердженням є подібні пропозиції зокрема Литви. Тому після усіх потрібних заходів, ЄС може погодитися на такі ініціативи.

Загалом крім цього Плану, завдяки поліпшеному інвестиційному клімату зміниться співпраця з різними європейськими країнами, особливо це стосується Великої Британії, Німеччини та Франції, які мають значні кошти і готові їх інвестувати.

Велика кількість різних експертів та економістів заявляли про перспективність України та її справжнє багатство, яке лише чекає розвитку. Тому після здійснення усіх заходів шлях європейських інвесторів до цього буде відкритий і вони зможуть, без проблем та маючи гарантії, вкласти власні кошти у найпривабливіші галузі української економіки, після чого, зокрема завдяки новій податковій системі, отримати гарні прибутки.

На основі українських та європейських досліджень можна виділи декілька найбільш перспективних галузей:

1) Сільське господарство – Україна славить своїми чорноземами і є одним із лідерів по обсягам експорту різної продукції, проте вона більше сировинного характеру. Європейці бачать багатство України і розумію скільки вигоди можна принесли розвиток сільського господарства, а саме створення ферм та підприємств по виготовленню різної продукції, а не просто продаж сировини.

2) ІТ-сектор – останнім часом в Україні збільшується розвиток різних сучасних технологій, які мають найбільшу перспективу у майбутньому. Бажання України зберегти власних висококваліфікованих кадрів і пошук європейців нових інформаційних технологій у результаті призведуть у контексті привабливого інвестиційного клімату до великих обсягів залучених коштів.

3) Машинобудування – в Україні завжди було потужне машинобудування, особливо виділяється літако- та ракетобудування, які відомі у всьому світі. Це має велику привабливість для інвесторів, які залюбки будуть вкладати гроші, як тільки побачать для цього вигідні умови.

4) Енергетика – Європа переживає час стрімкого переходу на “чисту енергію”. Україна має проблеми із енергетичною безпекою, тому також бажає приєднатися до цієї ініціативи. Це означає, що на території України буде будівництво багатьох різних електростанцій з відновлювальної енергії, які звичайно приваблять європейських інвесторів.

Європейські інвестори бачать велику перспективу України і після створення привабливого інвестиційного клімату у майбутньому розпочнуть велику кількість різних інвестиційних проектів у найбільш пріоритетних галузях економіки.

3.3 Прогнозні показники розвитку стратегічного партнерства між Україною та ЄС в інвестиційній сфері у майбутньому

Привабливість інвестиційного клімату є дуже важливою запорукою розвитку економіки та країни загалом. Для того, щоб визначити який саме вплив матимуть запропоновані заходи, потрібно порівняти теперішні прогнозні показники на найближчі 5 років із показниками, які прогнозують у цей період після вчинення відповідних дій спрямованих на зміну інвестиційного клімату.

Більшість вітчизняних та європейських спеціалістів вважають, що у найближчі 5 років інвестиції з ЄС в Україну будуть зростати на рівні 4,5-5%. Зважаючи на прогноз, що у 2018 році буде інвестовано приблизно 28838,8 млн. доларів, потрібно поррахувати приблизні обсяги за період з 2019 по 2023.

Обсяг інвестицій у 2019 році = $28838,8 * (100\% + 4,5\%) = 30136,5$ млн. дол.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Прогнозні обсяги інвестицій у 2019-2023 рр., млн. доларів

	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	4,5%	4,5%	4,7%	5,0%	5,0%
Інвестиції	30136,5	31492,7	32972,8	34621,5	36352,5

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Якби були здійсненні заходи для покращення привабливості інвестиційного клімату, то приріст інвестицій був би більшим. Зважаючи на думки експертів щодо цього, а також на практику країн, які робили такі дії, темп збільшення залучених коштів з ЄС буде 5,5-8%.

Обсяг інвестицій у 2019 році = $28838,8 * (100\% + 5,5\%) = 30424,9$ млн. дол.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Прогнозні обсяги інвестицій після здійснення запропонованих заходів у 2019-2023 рр., млн. доларів

	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	5,5%	6,0%	7,0%	8,0%	8,0%
Інвестиції	30424,9	32250,4	34507,9	37268,6	40250

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Завдяки розрахункам видно, що за даних умов, які є зараз, інвестиції за наступні 5 років зростуть на трохи більше, ніж 6 млрд. доларів на рік. А ось у іншому випадку, якщо українське керівництво попрацює над інвестиційним кліматом, то тоді Україні вдасться збільшити залучення коштів з ЄС на 10 млрд.

Для того, щоб більш наглядно продемонструвати різницю, потрібно розрахувати збільшення інвестицій по відношенню до обсягу 2018 року.

У першому випадку:

Відсоток прогнозованих інвестицій у 2019 році по відношенню до обсягу у 2018 = $100\% + 4,5\% = 104,5\%$

Відсоток прогнозованих інвестицій у 2020 році по відношенню до обсягу у 2018 = $104,5\% * (100\% + 4,5\%) = 109,2\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.4. Тобто ми бачимо, що загальний обсяг інвестицій збільшиться всього на 26,1% за 5 років.

Таблиця 3.4

Приріст прогнозованих інвестицій по відношенню до обсягу у 2018 році

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	+4,5%	+9,2%	+14,3%	+20,1%	+26,1%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У другому випадку, коли будуть здійснені заходи направлені на покращення інвестиційного клімату, то ситуація буде мати більш позитивний характер.

Відсоток прогнозованих інвестицій у 2019 році по відношенню до обсягу у 2018 = $100\% + 5,5\% = 105,5\%$

Відсоток прогнозованих інвестицій у 2020 році по відношенню до обсягу у 2018 = $105,5\% * (100\% + 6\%) = 111,8\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.5. Тобто загальний обсяг інвестицій з ЄС зросте завдяки

відповідним діям аж на 39,6%.

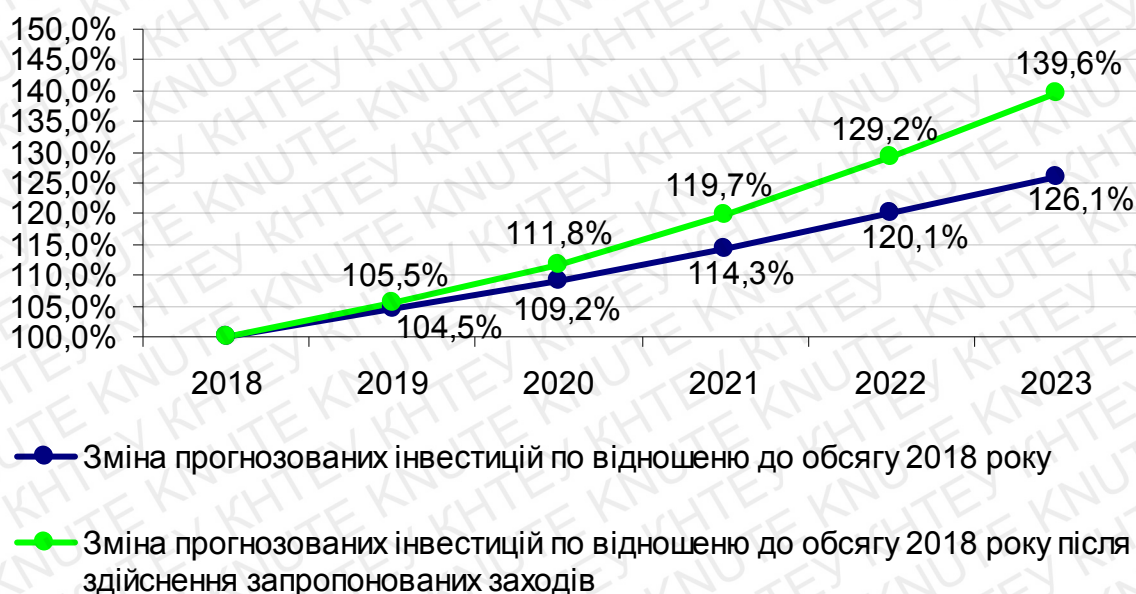
Таблиця 3.5

Приріст прогнозованих інвестицій по відношенню до обсягу у 2018 році після здійснення запропонованих заходів

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	+5,5%	+11,8%	+19,7%	+29,2%	+39,6%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Вкінці після усіх розрахунків також варто проілюструвати тенденції змін інвестицій по відношенню до обсягів у 2018 році у обох випадках.

Рис. 3.2. Тенденції змін інвестицій по відношенню до обсягів у 2018 році

Отже, після запровадження усіх нових заходів та законів відбудуться суттєві зміни в інвестиційному кліматі, які збільшать обсяг залучених коштів з ЄС на майже 4 млрд. доларів або на 13,5%, ніж це прогнозується за теперішніх умов розвитку української економіки.

Головним завданням інвестицій є їх соціально-економічний внесок у життя країни. Їх ефективність визначається ступенем впливу на рівень ВВП країни.

На 2019 рік Кабінет Міністрів заклав прогноз приросту ВВП 3%. Загалом різні експерти вважають, що за наступні 5 років його темпи

збільшення будуть коливатися від 3% до 4%. Зважаючи на прогнозний ВВП у 2018 році на рівні 129400 млн. доларів, можна розрахувати приблизну зміну обсяг за 2019-2023 роки.

Спочатку рахуємо реальний ВВП, тобто приріст у цінах минулого року. Після цього потрібно врахувати дефлятор цін і порахувати номінальний ВВП у поточних цінах.

Реальний ВВП у 2019 році (у цінах попереднього року) = $129400 * (100\% + 3\%) = 133282,1$ млн. дол.

Номінальний ВВП у 2019 році (у цінах поточного року) = $133282,1 * 1,172 = 156206,5$ млн. дол.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Прогнозні обсяги ВВП у 2019-2023 рр., млн. доларів

ВВП	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	3,0%	3,5%	3,5%	3,7%	4,0%
реальний	133282,1	161673,7	194774,8	232480,7	277079,8
дефлятор	117,2	116,4	115,1	114,6	113,9
номінальний	156206,5	188188,2	224185,8	266422,9	315583,9

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У разі якби були здійснені запропоновані заходи щодо покращення інвестиційного клімату і залучено більше коштів з ЄС, то приріст ВВП за наступні 5 років був би стрімкішим і з 5,5% піднявся аж до 10%. Таке було в історії України 10-15 років тому, коли Україна була найбільш приваблива для інвесторів. Крім цього, підтвердженням є практика країн, які також перебували у скрутному положення і здійснювали подібні рятувальні заходи.

Реальний ВВП у 2019 році (у цінах попереднього року) = $129400 * (100\% + 4,5\%) = 135223,2$ млн. дол.

Номинальний ВВП у 2019 році (у цінах поточного року) = $133282,1 * 1,153 = 155912,3$ млн. дол.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Прогнозні обсяги ВВП після здійснення запропонованих заходів у 2019-2023 рр., млн. доларів

ВВП	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	4,5%	6,0%	7,7%	9,0%	10,0%
реальний	135223,2	165267,0	202555,6	246176,0	295435,8
дефлятор	115,3	113,8	111,5	109,1	107,4
номинальний	155912,3	188073,9	225849,5	268578,0	317298,0

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Якщо нічого не змінювати, то ВВП зросте гарно, але це буде не фактичне збільшення, а номінальне за рахунок суттєвого коливання змін, що не говорить про гарний розвиток економік.

Проте якщо запровадити відповідні заходи, то стануться справжні зміни розвитку, оскільки не тільки фактично зросте ВВП, але і номінально та буде більше, ніж у першому випадку, попри суттєво менші коливання цін.

Після цього також варто визначити наскільки саме змінився обсяг ВВП порівняно з 2018 роком у обох випадках.

У першому:

Відсоток ВВП 2019 року по відношенню до обсягу 2018 (у цінах 2018) = $100\% + 3\% = 103\%$

Відсоток ВВП 2020 року по відношенню до обсягу 2018 (у цінах 2018) = $103\% * (100\% + 3,5\%) = 106,6\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.8. Тобто загальний обсяг ВВП зросте на 19%.

Таблиця 3.8

Приріст прогнозованого ВВП по відношенню до обсягу у 2018 році

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	+3%	+6,6%	+10,3%	+14,4%	+19%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Після запровадження нових заходів і відповідно збільшення інвестицій приріст ВВП суттєво зміниться.

Відсоток прогнозованого ВВП у 2019 році по відношенню до обсягу у 2018 (у цінах 2018) = $100\% + 4,5\% = 104,5\%$

Відсоток прогнозованого ВВП у 2020 році по відношенню до обсягу у 2018 (у цінах 2018) = $104,5\% * (100\% + 6\%) = 110,8\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.9. Тобто загальний обсяг інвестицій з ЄС зросте завдяки відповідним діям аж на 43%.

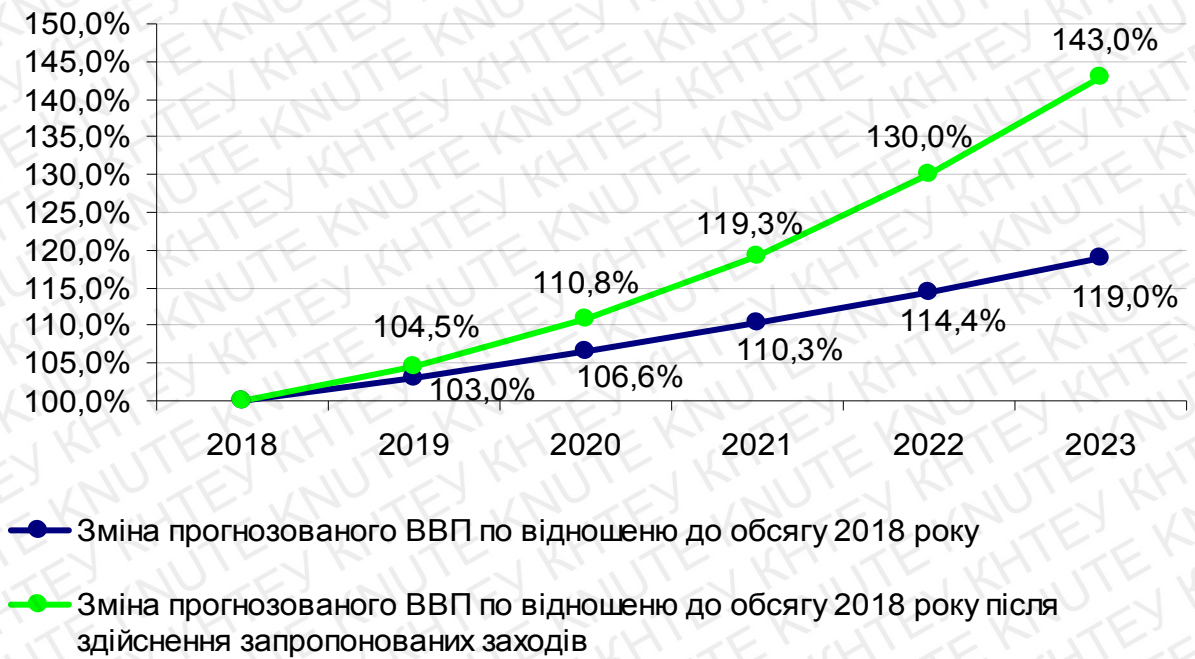
Таблиця 3.9

Приріст прогнозованого ВВП по відношенню до обсягу у 2018 році після здійснення запропонованих заходів

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	+4,5%	+10,8%	+19,3%	+30%	+43%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Вкінці після усіх розрахунків також варто знову ж таки проілюструвати і тенденції змін ВВП по відношенню до обсягів у 2018 році у обох випадках (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Тенденції змін ВВП по відношенню до обсягів у 2018 році

Отже, після запровадження запропонованих законів та заходів, які суттєво вплинуть на обсяг інвестицій з ЄС, ВВП України збільшиться майже на 2 млрд. доларів, але це буде справді реальне зростання, а не номінальне, або на 24%, ніж це прогнозується за теперішніх умов розвитку української економіки.

Інша соціально-економічна роль інвестицій полягає у розвитку економіки у плані того, що створюється більше робочих місць і зростає рівень зайнятості населення.

На даний час в Україні серйозні проблеми із кількістю працюючих. Із-за кращих умов роботи та більших зарплат щороку з України їде багато людей, тому за таких умов прогноз невтішний і тенденції до зменшення зайнятості будуть продовжувати у наступні 5 років, коливаючись на рівні 1-2%. Зважаючи на прогнозний рівень у 2018 році, який становить 15994,8 тис. осіб, можна розрахувати приблизну зміну кількості працюючих в Україні у 2019-2023 роки.

Зайнятість у 2019 році = $15994,8 * (100\% - 2\%) = 15674,9$ тис. осіб.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Прогнозний рівень зайнятості у 2019-2023 рр., тис. осіб

	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	-2,0%	-1,5%	-1,5%	-1,0%	-1,0%
Зайнятість	15674,9	15439,8	15208,2	15056,1	14905,6

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У випадки, коли були б запровадженні відповідні закони та заходи, які збільшили б потік інвестицій з ЄС, це спричинило б появу нових робочих місць в Україні та стабілізацію ситуації із зайнятістю, яка припинила скорочення.

Зайнятість у 2019 році = $15994,8 * (100\% - 1\%) = 15834,9$ тис. осіб

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

**Прогнозний рівень зайнятості після здійснення запропонованих у
2019-2023 рр., тис. осіб**

	2019	2020	2021	2022	2023
приріст	-1,0%	0,0%	0,5%	1,0%	2,0%
Зайнятість	15834,9	15834,9	15914,1	16073,2	16394,7

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Якщо не змінити ситуацію та не покращити інвестиційний клімат, то з України і далі буде їхати працездатне населення, яке за 5 років скоротиться на 769 тис. осіб. Проте у випадку, коли українське керівництво візьме курс на інвестиційну привабливість України, то попри початкове зменшення, в результаті зросте на 560 тис. осіб.

Далі також потрібно визначити наскільки саме відсотків зміниться рівень зайнятості за наступні 5 років порівняно з 2018 у кожному з випадків.

У першому:

Відсоток прогнозованої зайнятості у 2019 році по відношенню до кількості у 2018 = $100\% - 2\% = 98\%$

Відсоток прогнозованої зайнятості у 2020 році по відношенню до кількості у 2018 = $98\% * (100\% - 1,5\%) = 96,5\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.12. Тобто загальний рівень зайнятості зменшиться на 6,8%.

Таблиця 3.12

Спад прогнозованого рівня зайнятості по відношенню до 2018 року

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	-2%	-3,5%	-4,9%	-5,9%	-6,8%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У іншому випадку після зміни інвестиційного клімату рівень зайнятості матиме уже приріст:

Відсоток прогнозованої зайнятості у 2019 році по відношенню до кількості у 2018 = $100\% - 1\% = 99\%$

Відсоток прогнозованої зайнятості у 2020 році по відношенню до кількості у 2018 = $99\% * (100\% + 0\%) = 99\%$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.13. Тобто загальний рівень зайнятості зросте завдяки відповідним діям на 2,5%.

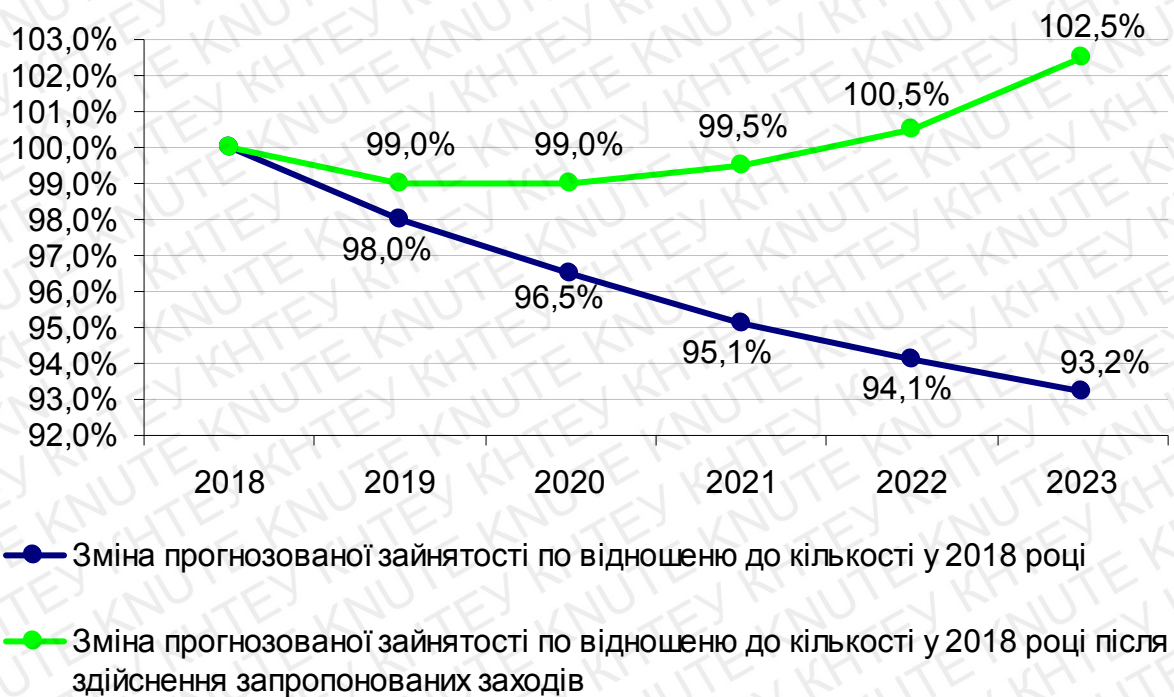
Таблиця 3.13

Приріст прогнозованого рівня зайнятості по відношенню до 2018 року після здійснення запропонованих заходів

	2019	2020	2021	2022	2023
Приріст	-1%	-1%	-0,5%	+0,5%	+2,5%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

Вкінці після усіх розрахунків також варто проілюструвати тенденції змін зайнятості по відношенню до обсягів у 2018 році у обох випадках (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Тенденції змін зайнятості по відношенню до обсягів у 2018 році у обох випадках

Отже, після запровадження усіх нових заходів та законів відбудуться суттєві зміни в інвестиційному кліматі, які збільшать рівень зайнятості на 1,34 млн. осіб або на 9,3%, ніж це прогнозується за теперішніх умов розвитку української економіки.

Визначивши у двох випадках усі прогнозні дані ВВП, зайнятості та інвестицій на наступні 5 років, варто тепер порахувати саму соціально-економічну ефективність залучених коштів. Для цього оберемо два методи: визначення рентабельності та дослідження еластичності.

Розрахунок рентабельності та терміну окупності у першому випадку на основі теперішніх прогнозних даних.

$$\text{Рентабельність інвестицій у 2019 році} = 156206,5 / 30136,5 = 5,2$$

$$\text{Термін окупності інвестицій у 2019 році} = (30136,5 / 156206,5) * 360 = 69 \text{ дн.}$$

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.14.

Після цього визначаємо, а які будуть значення показників у разі покращення інвестиційного клімату.

Рентабельність інвестицій у 2019 році = $155912,3 / 30424,9 = 5,1$

Термін окупності інвестицій у 2019 році = $(30424,9 / 155912,3) * 360 = 70$ дн.

Загалом усі показники та результати розрахунків продемонстровано у таблиці 3.14.

Таблиця 3.14

Порівняння рентабельності та терміну окупності у двох випадках, днів

Показник	Роки	1 випадок	2 випадок
Рентабельність	2019	5,2	5,1
	2020	6,0	5,8
	2021	6,8	6,5
	2022	7,7	7,2
	2023	8,7	7,9
Термін окупності	2019	69	70
	2020	60	62
	2021	53	55
	2022	47	50
	2023	41	46

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У другому випадку після зміни інвестиційної привабливості України рентабельність інвестицій зменшиться і відповідно збільшиться термін окупності, ніж у першому випадку. Але це не поганий результат, бо тут обсяг інвестицій більший і справді відіграє роль у формуванні ВВП та зайнятості. Цього не скажеш про теперішні прогнози дані, де рентабельність висока, але

це викликано невеликими інвестиціями, які не мають ніякого впливу на розвиток.

За другим методом визначаємо спочатку середньорічні теми змін ВВП, зайнятості та інвестицій у двох випадках (табл. 3.15).

Таблиця 3.15

Темпи змін обсягів ВВП, зайнятості та інвестицій за 2019-2023 рр.

Показник	Рік	1 випадок	2 випадок
ВВП	2019	3,0%	4,5%
	2020	3,5%	6,0%
	2021	3,5%	7,7%
	2022	3,7%	9,0%
	2023	4,0%	10,0%
	Середнє	3,5%	7,4%
Зайнятість	2019	-2,0%	-1,0%
	2020	-1,5%	0,0%
	2021	-1,5%	0,5%
	2022	-1,0%	1,0%
	2023	-1,0%	2,0%
	Середнє	-1,4%	0,5%
Інвестиції	2019	4,5%	5,5%
	2020	4,5%	6,0%
	2021	4,7%	7,0%
	2022	5,0%	8,0%
	2023	5,0%	8,0%
	Середнє	4,7%	6,9%

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

На основі середньорічних темпів змін визначаємо коефіцієнти еластичності для двох випадків (табл. 3.16).

1) Коефіцієнт еластичності ВВП та інвестицій = $3,5\% / 4,7\% = 0,74$

Коефіцієнт еластичності зайнятості та інвестицій = $-1,0\% / 4,7\% = 0$

2) Коефіцієнт еластичності ВВП та інвестицій = $7,4\% / 6,9\% = 1,07$

Коефіцієнт еластичності зайнятості та інвестицій = $0,5\% / 6,9\% = 0,07$

Таблиця 3.16

Коефіцієнти еластичності

Показники		1 випадок	2 випадок
Еластичність	ВВП / Інвестиції	0,74	1,07
	Зайнятість / Інвестиції	0,00	0,07

Джерело: розроблено автором на основі даних [45]

У першому випадку за теперішніх реалій за наступні 5 років інвестиції і далі не будуть впливати на зміну обсягу ВВП, а тим більше зайнятості. Проте якщо зробити Україну інвестиційно-привабливою, то одразу це буде відчутно і на рівні ВВП. Коефіцієнт еластичності між зайнятістю та інвестиціями і далі буде нижче 1, проте і тут є позитив, оскільки саме залучені кошти допоможуть хоча б зупинити відтік працездатного населення і мінімально збільшити його кількість.

Отже, завдяки зміні інвестиційного клімату України суттєво збільшиться обсяг коштів із ЄС. Це у свою чергу як наслідок відобразиться на ВВП, яке значно зросте і між яких та інвестиціями встановиться міцний зв'язок. Також це матиме і певний вплив на рівень зайнятості, який нарешті припинить скорочуватися. Загалом встановлення привабливого клімату для інвестицій дасть Україні великі перспективи на розвиток і майбутнє загалом.

Висновки до розділу 3

Стратегічне партнерство між Україною та Європейським Союзом в інвестиційній сфері є не дуже ефективне і не приносить тієї користі, яку бажали б бачити кожна зі сторін. Попри мільярди інвестицій і тенденції до

зростання їх обсягів за останні роки, загальна ситуація є далека від тієї, яку потрібно було б мати у контексті такої важливої співпраці.

Подолання корупції, вдосконалення податкової та митної систем, створення дієвих механізмів надання гарантії інвесторам, розвиток науки та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня українців дозволить покращити інвестиційний клімат та дати поштовх для підвищення обсягів коштів залучених з Європейського Союзу.

У майбутньому головним інвестиційним проектом стратегічного партнерства між Україною та ЄС завдяки ЄІБ і ЄБРР буде “Європейський план для України”, який був прийнятий у вересні минулого року і діятиме з 2018 року по 2027. Він є, так званим, “Планом Маршала”.

Європейські інвестори бачать велику перспективу України і після створення привабливого інвестиційного клімату у майбутньому розпочнуть велику кількість різних інвестиційних проектів у найбільш пріоритетних галузях економіки.

Завдяки зміні інвестиційного клімату України суттєво збільшиться обсяг коштів із ЄС. Це у свою чергу як наслідок відобразиться на ВВП, яке значно зросте і між яких та інвестиціями встановиться міцний зв’язок. Також це матиме і певний вплив на рівень зайнятості, який нарешті припинить скорочуватися. Загалом встановлення привабливого клімату для інвестицій дасть Україні великі перспективи на розвиток і майбутнє загалом.

ВИСНОВКИ

Стратегічне партнерство у інвестиційній сфері це поглиблена співпраця між двома країнами, яка полягає у вкладанні інвестиційних ресурсів у господарську діяльність одна одної. Одні країни є розвинутими і тому у них накопичуються вільні кошти, які вони можуть вкласти і потім отримати прибуток у майбутньому. Це змушує їх шукати куди саме направити інвестиції. З іншого боку є країни, яким потрібні вливання коштів заради покращення власного розвитку, тому вони шукають інвесторів, які б допомогли у цьому. Проте це не означає, що лише у країни, що розвиваються або з перехідною економікою, вкладають кошти. Все це призводить до того, що країни проводять переговори і знаходять вигідних партнерів, після чого починають стратегічні відносити у інвестиційній сфері.

Напрями стратегічне партнерство у інвестиційній сфері є дуже різними і стосуються усіх сфер економіки. Це залежить від інвестиційної політики країн. Починаючи з 1980 року, триває лише зростання кількості угод. Станом на 2017 рік діючих договорів налічується вже 3322. Переваги інвестиційного співробітництва дійсно оцінила більшість країн, що відображається у сумах, які фігурують у відповідних угодах. Станом на 2017 рік притік інвестицій у світі дуже вагомий і склав 1,52 трлн. дол. США. Найбільше вкладають коштів все ж таки у розвинуті країни. Загалом лідерами є США та Китай, які отримали понад 100 млрд. доларів. Вони ж при цьому є і найбільшими донорами інвестицій в інші країни. Найбільш привабливими є сфера послуг та виробництво, а сільське господарство отримує лише 10% інвестицій.

Стратегічне партнерство ставить за мету отримання позитивного ефекту, який буде проявлятися у зростанні, збільшенні та розвитку. Це стосується й інвестиційної сфери. Для дослідження ефективності стратегічного партнерства у цій сфері використовують три методи:

визначення рентабельності інвестицій, порівняння структурних трансформацій та дослідження еластичності. Усі розрахунки потрібно проводити на різних рівнях: загальнодержавному, галузевому та регіональному.

Історія стратегічного партнерства в інвестиційній сфері між Україною та Європейським Союзом триває дуже давно. Після здобуття незалежності Україна практично одразу обрала європейським вектор розвитку. Європейці зі свого боку бачили багатство та перспективи України і бажали вкласти в її економіку власні кошти. Значний прогрес у стратегічному партнерстві розпочався після 2014 року, коли ЄС був обраний основним партнером та було підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а саме економічну її частину. Співпраця між Україною та Європейським Союзом здійснюється в основному завдяки Європейському Інвестиційному Банку (ЄІБ) та Європейському Банку Реконструкцій та Розвитку (ЄБРР).

Обсяг європейських інвестицій в Україну після Глобальної економічної кризи становив 31,5 млрд. доларів і поступово зростав до 2013 року, коли досягнув 41 млрд. Але після подій 2014 почалося скорочення на третину до , 2016 року. У 2017 році в Україну з країн ЄС було інвестовано майже 27,5 млрд. доларів. Головними інвесторами є Кіпр, Нідерланди та Велика Британія. Найпривабливішими сферами є промисловість, фінансова та страхова діяльність і оптова та роздрібна торгівля. Щодо регіонів, то тут лідирує Київ, а також Дніпропетровська, Київська, Донецька, Одеська та Львівська області. Інвестиції з України в економіки країн ЄС були у декілька разів меншими, проте не зазнали суттєвих змін із-за подій 2014 року і є стабільно в районі 6 млрд. доларів. Найбільше Україна інвестувала у Кіпр, а серед галузей лідером є промисловість. Найбільше було інвестовано у ЄС з Донецької області та міста Києва.

Зважаючи на дослідження ефективності стратегічного партнерства трьома методами, стає одразу очевидно, що інвестиції з ЄС в Україну є не

значних розмірів і також неефективно використовуються, щоб мати вплив на розвиток галузей та регіонів і економіки загалом. Завдяки першому методу було визначено, що рентабельність становить 4,1, термін окупності 88 днів. На регіональному та галузевому рівні схожа ситуація. Лише фінансова та страхова діяльність отримала більше інвестицій, ніж принесла прибутків. Другий метод показав, що дуже невеликий зв'язок між структурними змінами інвестицій по відношенню до ВВП та зайнятості. А завдяки третьому методу було визначено, що еластичність між інвестиціями та ВВП і зайнятістю нижче нуля на усіх рівнях.

Стратегічне партнерство між Україною та Європейським Союзом в інвестиційній сфері є не дуже ефективне і не приносить тієї користі, яку бажали б бачити кожна зі сторін. Подолання корупції та бюрократії, вдосконалення податкової та митної систем, створення дієвих механізмів надання гарантії інвесторам та забезпечення правової справедливості, стабілізація банківської системи, розвиток науки та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня українців дозволить покращити інвестиційний клімат та дати поштовх для підвищення обсягів коштів залучених з ЄС

У майбутньому, крім міждержавних угод з різними європейськими країнами, головним інвестиційним проектом стратегічного партнерства між Україною та ЄС завдяки ЄІБ і ЄБРР буде “Європейський план для України”, який був прийнятий у вересні минулого року і діятиме з 2018 року по 2027. Він є, так званим, “Планом Маршала”. Саме запропоновані заходи допоможуть забезпечити ефективність цієї співпраці.

За даними прогнозу збільшення інвестицій у наступні 5 років не буде перевищувати 5% щорічно. Зважаючи на це у 2023 році в Україну буде інвестовано 36 млрд., тобто буде збільшення на 26% по відношенню до 2018. Проте завдяки запропонованим заходам зміна обсягів інвестицій буде досягати 8% і тоді у 2023 році Україна зможе отримати 40 млрд., що на 40% більше за 2018 рік. Це все у свою чергу вплине на ВВП, яке буде вдвічі швидше збільшуватися, ніж за теперішніх прогнозів. Не оминуть зміни і

зайнятість, яка до 2023 року припинить негативну тенденцію і стабілізується. Також покращиться рентабельність інвестицій та збільшиться еластичність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисицин Е. Стратегічне партнерство – поняття сучасне / Е. Лисицин // Віче. – 1999. – № 2. – С. 31–52.
2. Тарасюк Б. Практика стратегічного партнерства випереджає теорію / Б. Тарасюк // Національна безпека і оборона – 2002. – № 4. – С. 48–65.
3. Пашков М. Відповідність нинішнього стану двохсторонніх відносин рівню стратегічного партнерства / М. Пашков // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 12. – С. 17–36.
4. Студінський В.А, Студінська Г.Я. Стратегічне партнерство України та ЄС / В.А. Студінський, Г.Я. Студінська – 2018. – С. 22–36.
5. Парахонський Б., Яворська Г. Стратегічне партнерство України. Аналітична записка – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/600/>.
6. Статистика Конференції ООН з торгівлі та розвитку – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx>.
7. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями: Навчальний посібник. – 2-ге видання, перероб. і доп. / [Балацький О. Ф., Теліженко О. М., Соколов М. О.]– Суми : ВТД «Університетська книга», 2004.– 232 с.
8. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр : Ельга-Н, 2002.– С. 287 – 290.
9. Говорун Я. В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону (на прикладі Сумської та Хмельницької областей) [Текст] / Я. В. Говорун, В. Ф. Грищенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2010.– № 1.– С. 153 – 161.
10. Чуб Б. А. Оцінка інвестиційного потенціалу [Текст] / В. В. Бандуріна. – М. : Буквиця, 2001.– 227 с.

11. Рясков С. К. Формування інвестиційного потенціалу / С. К. Рясков. – М.: РАГС, 2005.– 24 с.
12. Мельник Т. М. Проблеми залучення та використання міжнародних інвестицій в економіці України / Т. М. Мельник – 2017. – С. 1 – 18.
13. Галушак В. Л. Фактори зростання інвестиційних можливостей регіонів / В. Л. Галушак // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : [зб. наук. праць ЛНТУ / відп. ред. Герасимчук З. В.].– Луцьк, 2007.– Вип. 4 (16).– С. 56 – 64.
14. Іщук С. О. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості областей західного регіону України / С. О. Іщук, Т. В. Кулініч // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : [зб. наук. праць].– Львів, 2011.– № 698.– С. 50 – 60.
15. Мельник М. І. Інвестиційний клімат регіону : теоретичні та прикладні засади дослідження : [монографія] / М. І. Мельник ; [відп. ред. М. І. Долішній].– Львів : ІРД НАН України, 2005.– 304 с.
16. Рейтинг для інституційних інвесторів // VII Institutional Investor's Country Credit Ratings : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://institutionalinvestor.com>
17. Euromoney's Country Risk Rankings : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// euromoney.com](http://euromoney.com)
18. Business Environment Risk Index : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.beri.com](http://www.beri.com)
19. Рейтинг інвестиційної привабливості // Moody's Investor service Index : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moody.com/cust/default.asp>
20. Investment Climate Surveys : [Електронний ресурс] / World Bank.– Режим доступу : <http://ru/worldbank.org/InvestmentClimate/>.
21. Офіційний сайт Інституту реформ : [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.ir.org.ua/>.

22. Рейтинг регіонів України // РА «Експерт-Рейтинг» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/expert-rating.com/>.

23. Лиса О. І. Методи оцінювання інвестиційної привабливості регіону // Наукові конференції. Соціум. Наука. Культура : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/lisa-oi-metodi-otsinyuvannya-investitsiynoyi-privablivosti-regionu/>

24. Антонов В.Б. Оцінка ефективності структурних трансформацій залучення прямих іноземних інвестицій в Україні / В.Б. Антонов // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 14.

25. Мельник М.І. Структурні трансформації в економіці: інвестиційний аспект / М.І. Мельник // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 4. – С. 3 12.

26. Дідич О.О. Структурні реформи в країнах Центральної та Східної Європи: теоретичні та прикладні підходи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.02 / Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – К., 2008. – 20 с.

27. Відносини України з Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/relations>

28. Регіональні партнери Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/eu-regional-cooperation>

29. Історія відносин між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/european-union>

30. Інвестиційна співпраця між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ukr-eu-investment>

31. Європейські інвестиції в економіку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-investments>

32. Ініціатива “Східне партнерство” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/east-partnership>

33. Ковбасюк Ю. В. Європейський банк реконструкції та розвитку: аспекти діяльності: монографія / Ю. В. Ковбасюк. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 268 с.

34. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення / В. П. Колосова, І. М. Іванова // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 33–47.

35. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку : указ Президента України від 14.07.1992 № 379 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379/92>.

36. Стратегія діяльності в Україні на 2011–2014 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/ukraine_uk.pdf.

37. Project Summary Documents [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/work-with-us/project-finance/project-summary-documents.html?l=1&filterCountry=Ukraine>.

38. ЄБРР відкриє 15 офісів для підтримки малого і середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/other/1413134-ebrr-mae-namir-vidkriti-v-ukrajini-15-ofisiv-po-pidtrimtsi-malogo-i-serednogobiznesu.html>.

39. ЄС і ЄБРР виділять Україні 28 мільйонів євро на підтримку бізнесу // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2016/05/20/593403/>.

40. ЄБРР та ЄС збільшують підтримку малого бізнесу та жінок-підприємців у країнах Східного партнерства // Агроексперт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroexpert.ua/detail/article/jebrr-ta-jes-zbilshujut-pidtrimku-malobiznesuta-zhino.html>.

41. Президент ЄБРР: у 2016 році плануємо інвестувати мільярд євро при наявності реформ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ukrainian.voanews.com/a/chakrabarti-on-ukraine/3288613.html>.

42. Про ратифікацію Угоди про внесок між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно участі України у Фонді Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля : закон України від 06.07.2011 № 3596-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3596-17>.

43. Розпорядження Президента України Питання участі України у Фонді Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля : розпорядження Президента України від 10.11.2014 № 1233/2014-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/195/2012-%D1%80%D0%BF>.

44. Перелік проектів міжнародної технічної допомоги, зареєстрованих в установленому законодавством порядку / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&title=PerelikProektivMizhnarodnoiTekhnichnoiDopomogiZareiestrovanikhVUstanovlenomuZakonodavstvomuPoriadku>.

45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

46. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во Т-ва "Знання"; КОО; Львів : Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.

47. Мельник Т. М. “Зовнішньоекономічний сектор України: реалії та перспективи” / Т. М. Мельник – 2016. – с. 2-18

48. Іваницька Г. Іноземні інвестиції / Г. Іваницька, Л. Глубіш // Вісник Львівського державного аграрного університету. – Сер.: Економіка АПК. – Львів : Вид-во Львівського ДАУ. – 2006. – № 13. – С. 50-59.

49. Качур Р.П. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на реальний сектор економіки України / Р.П. Качур // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.15. – С. 249-253.

50. Мазаракі А. А., Мельник Т. М. Зовнішньоторговельна політика: від меркантилізму до неотехнологізму / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник – 2010. – С. 3–13

51. Сагова С.В. Режим іноземного інвестування в Україні / С.В. Сагова // Формування ринкової економіки в Україні : наук. зб. – Спецвип. 7: Фінансові аналітичні інструменти реформування економічної системи України / за ред. проф. Є.В. Мних. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2001. – С. 53-59.

52. Худо В. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну / В. Худо // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Сер.: Міжнародні відносини. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2002. – Вип. 9. – С. 206-211.

53. Мазаракі А. А., Мельник Т. М. Зовнішньоекономічні відносини України та Республіки Корея / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник – 2017. – С. 5–11

54. Індекс інвестиційної привабливості України почав стагнувати [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/19/632314/>.

55. Оніщенко І. О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Ірина Олександрівна Оніщенко // "Траєкторія науки" Електронний научний журнал. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pathofscience.org/index.php/ps>.

56. Голюк В. Я. Сучасний інвестиційний клімат України: аналіз та шляхи покращення [Електронний ресурс] / Голюк В. Я., Манзик Ж. В. // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – 2016. – Режим доступу до ресурсу: www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/45.pdf.

57. Сінгапур. Рецепт процвітаючої країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/life/stories/singapur-recept-procvetayushchego-gosudarstva-ot-li-kuan-yu-614925.html>

58. Секретний рецепт Сінгапура або як Україні стати успішною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/sekretniy_retsept_singapuru_abo_yak_ukrayini_stati_uspishnoyu_krayinoyu_n883342

59. Економічне чудо Сінгапура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referat911.ru/Ekonomika/singapur--jekonomicheskoe-chudo/598047-3502707-place1.html>

60. Економічне чудо за одне покоління. Південна Корея приклад для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/400091/ekonomichne-dyvo-za-odne-pokolinnya-pivden-na-koreya-pryklad-dlya-ukrayiny>

61. Корейське диво і українське не диво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/koreyske_divo_y_ukrayinske_ne_divno_n867710

62. Студінський В.А., Студінська Г.Я. “Іван Франко про еміграцію українців: історико-економічний аналіз у розрізі сучасності ”/ Студінський В.А, Студінська Г.Я. – 2018. – С. 112–117.

63. “План Маршалла для України”: як ЄС має намір рятувати економіку країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.news.ua/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-yak-yes-maye-namir-ryatuvaty-ekonomiku-krayiny>

ДОДАТКИ

Структура ВВП за галузями економіки за 2013-2017 рр., млн. грн.

Сфера	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	1522657	1586915	1988544	2385367	2982920
Сільське господарство	128738	161145	239806	279701	305194
Добувна промисловість	81259	79120	95141	131650	181317
Переробна промисловість	165055	194050	236692	291471	369452
Енергетика	48939	52072	61309	82311	96548
Будівництво	36902	36876	38928	47457	68152
Оптова та роздрібна торгівля	212090	233702	273989	318075	421368
Транспорт	104483	100889	134978	156745	190229
Інформація та телекомунікації	48372	52724	72596	89268	110779
Фінансова та страхова діяльність	66232	70601	67512	65445	69077
Операції з нерухомим майном	95272	99144	123021	145984	170608
Професійна, наукова та технічна діяльність	47712	47139	55789	68460	80230
Освіта	77986	76068	82778	88996	129074
Охорона здоров'я	48247	46250	51480	58858	78437
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	12704	12339	12357	13554	16482
Надання інших видів послуг	109821	120600	143011	185253	233157

Джерело: [45]

Структура ВВП за регіонами України за 2013-2017 рр., млн. грн.

Регіон	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	1522657	1586915	1988544	2385367	2982920,0
АР Крим	46393	...	...	...	...
Вінницька	36191	43990	59871	74411	89293,2
Волинська	20622	24195	31688	35744	42892,8
Дніпропетровська	152905	176540	215206	244478	298292,0
Донецька	164926	119983	115012	137500	178975,2
Житомирська	25676	29815	38425	47919	57502,8
Закарпатська	21400	24120	28952	32390	38868
Запорізька	54352	65968	89061	104323	125187,6
Івано-Франківська	33196	37643	45854	51404	61684,8
Київська	68931	79561	104030	128638	170026,4
Кіровоградська	25313	28758	38447	46021	55225,2
Луганська	55108	31393	23849	31356	37627,2
Львівська	63329	72923	94690	114842	146163,1
Миколаївська	32030	35408	48195	57815	69378
Одеська	69760	74934	99761	119800	155111,8
Полтавська	58464	69831	95867	116272	139526,4
Рівненська	22004	28724	35252	39469	47362,8
Сумська	26765	30397	41567	46287	55544,4
Тернопільська	18085	21676	26656	31072	37286,4
Харківська	85315	96596	124843	154871	185845,2
Херсонська	20767	23250	32215	38743	46491,6
Хмельницька	26426	32162	41088	48859	58630,8
Черкаська	33087	38466	50843	59412	71294,4
Чернівецька	13757	15049	18506	21239	25486,8
Чернігівська	24237	28156	36966	43362	52034,4
м. Київ	312552	357377	451700	559140	709935,0
м. Севастополь	11066	...	...	...	...

Джерело: [45]

Структура зайнятості за галузями економіки за 2013-2017 рр., тис. осіб

Сфера	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	20404,1	18073,3	16443,2	16276,9	16156,4
Сільське господарство	3577,5	3091,4	2870,6	2866,5	2860,7
Промисловість	3274,8	2898,2	2573,9	2494,8	2440,6
Будівництво	888,8	746,4	642,1	644,5	644,3
Оптова та роздрібна торгівля	4556,2	3965,7	3510,7	3516,2	3525,8
Транспорт	1221,2	1113,4	998	997,2	991,6
Інформація та телекомунікації	312,2	284,8	272,9	275,2	274,1
Фінансова та страхова діяльність	318,1	286,8	243,6	225,6	215,9
Операції з нерухомим майном	332,3	286,1	268,3	255,5	252,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	527,4	456	422,9	428,1	415,8
Освіта	1690,9	1587,7	1496,5	1441,4	1423,4
Охорона здоров'я	1256,7	1150,5	1040,7	1030,4	1013,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	240,7	221,2	207,9	201,6	199,8
Інші види економічної діяльності	2207,3	1985,12	1895,12	1899,9	1898,5

Джерело: [45]

Додаток Г

Структура зайнятості за регіонами України за 2013-2017 рр., тис. осіб

Регіон	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	20404,1	18073,3	16443,2	16276,9	16156,4
АР Крим	911	...	...	...	...
Вінницька	704,6	661,6	674,9	658,8	640,9
Волинська	445,7	410,5	397,3	382,1	366
Дніпропетровська	1531	1472,8	1479,6	1425,4	1390,9
Донецька	1968,1	1752,4	756,3	748,4	734,3
Житомирська	552,3	514,8	506,6	507,6	510,6
Закарпатська	541,2	521,4	519,3	505,5	496,3
Запорізька	821,9	773,5	745,1	734,9	719,7
Івано-Франківська	562,7	547,8	558,3	556,9	559
Київська	758,4	724,3	739,9	736,3	741,1
Кіровоградська	434	391,1	386,8	375,7	376,8
Луганська	1011,7	877,6	306,3	298,5	292,1
Львівська	1104,7	1038,2	1042	1047	1050,8
Миколаївська	534,5	501,5	508,7	498,1	489,7
Одеська	1064,5	1009,4	1016,2	1000,6	986,6
Полтавська	648,3	602,9	583,6	570,4	575
Рівненська	494,9	476	487,7	474,2	460,2
Сумська	515,9	481,4	470,5	478,5	481,4
Тернопільська	442,9	416	406,2	407,6	399,1
Харківська	1282,8	1225,3	1230,8	1236,6	1247,1
Херсонська	480,2	450,2	445,8	441	442,2
Хмельницька	573,7	521,9	500,5	510,1	516
Черкаська	562,1	524,5	523,5	517,5	518,4
Чернівецька	391,6	370,6	367,2	376,1	379,3
Чернігівська	473,4	439,5	432,3	424,8	426,1
м. Київ	1413,1	1368,1	1357,8	1364,3	1356,8
м. Севастополь	178,9	...	...	...	...

Джерело: [45]